

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri

Marika Pentikäinen, Anna Kärkkäinen, Juha Mykkänen, Jaakko Penttinen,
Konstantin Hyppönen, Timo Siira, Marko Jalonen

2.1

10/2019

Vanhentunut

Vanhentunut

Sisällysluettelo

1 Johdanto	5
2 Kokonaisarkkitehtuurin lähtökohdat, rakenne ja suositusten soveltaminen	7
2.1 Yhteentoimivuus kehittämistyön lähtökohtana	7
2.2 Sosiaali- ja terveydenhuolto osana julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuria	8
2.3 Sidosarkkitehtuurit	9
2.4 Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurimenetelmän soveltaminen	10
3 Keskeiset käsitteet	12
4 Arkkitehtuurivisio	16
5 Periaatetaso	18
5.1 Rajaukset	18
5.2 Lainsäädäntö	18
5.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansalliseen kokonaisarkkitehtuuriin vaikuttavat strategiat	20
5.3.1 Eri toimialoja ohjaavat strategiat ja ohjelmat	20
5.3.2 Sote-toimialaa ohjaavat strategiat ja ohjelmat	22
5.4 Strategioissa asetetut kehittämistavoitteet	27
5.5 Arkkitehtuuriperiaatteet	27
6 Toiminta-arkkitehtuuri	35
6.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat	35
6.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon roolit	36
6.3 Palvelusalkku	38
6.4 Prosessien kuvaus	47
6.4.1 Prosessikartta	47
6.4.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuuden yhteinen toimintamalli	49
6.5 Toiminta-arkkitehtuuria tarkentavat määrittelyt ja kuvaukset	50
7 Tietoarkkitehtuuri	51
7.1 Päätietoryhmät	51
7.2 Loogiset tietovarannot	54
7.3 Tietoarkkitehtuuria tarkentavat määrittelyt ja kuvaukset	59
8 Tietojärjestelmäarkkitehtuuri	60
8.1 Tietojärjestelmäpalvelut	60
8.2 Valtakunnallinen soten tietojärjestelmäkokonaisuus	62
8.3 Kanta-palvelujen tietojärjestelmät ja niiden toiminnallisuudet	64
8.4 Tietojärjestelmäarkkitehtuuria tarkentavat kuvaukset	66
9 Yhteenveto ja jatkokehitys	67
Lähteet	68
Liite 1 Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö	71
Liite 2 Sosiaalipalvelut	85

Vanhentunut

1 Johdanto

Asiakas- ja potilastiedot ovat sosiaali- ja terveysalan arvokkainta ja arkaluonteisinta tietoa ja niiden asianmukainen käsittely on tärkeä osa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa sekä yhteentoimivuuden mahdollistamista. Keskeinen osa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallista kokonaisarkkitehtuuria ovat Kelan ylläpitämät valtakunnalliset sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalvelut (Kanta-palvelut), joiden avulla varmistetaan asiakas- ja potilastietojen valtakunnallinen yhdenmukaisuus ja saatavuus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallisen kokonaisarkkitehtuurin kuvauksia ja linjauksia tulee noudattaa ja hyödyntää eri tietojärjestelmien tai sähköisten palvelujen tarkemmissa arkkitehtuurikuvauksissa, määrittelyissä ja toteutuksissa. Tämä kokonaisarkkitehtuurikuvaus on tarkoitettu henkilöille, jotka osallistuvat mm. asiakas- ja potilastietojen käsittelyyn liittyvien toiminnallisten linjausten laatimiseen, ratkaisuarkkitehtuurien ja tietojärjestelmien suunnitteluun tai tietosuojaan ja tietoturvan suunnitteluun. Kuvausten ymmärtäminen edellyttää jonkin verran taustatietoa kokonaisarkkitehtuurista ja sen kuvaustavoista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallisten kokonaisarkkitehtuurikuvausten **tavoitteena on**

- Tarjota yleiskuva sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kansallisesta kokonaisuudesta ja Kanta-palvelujen kokonaisuudesta osana sitä
- Luoda reunaehdot Kanta-palveluihin sidoksissa olevia sähköisiä palveluja ja tietojärjestelmäratkaisuja varten laadittaville kuvauksille ja määrityksille (esim. yksittäisen projektin kannalta keskeisten säädösten, sidosryhmien, palvelujen jne. tunnistaminen)
- Tarjota kootusti linjaukset ja taustatiedot projekteille, joissa suunnitellaan Kanta-palveluihin sidoksissa olevia sähköisiä palveluja tai tietojärjestelmäratkaisuja
- Olla perustana kehittämissuunnitelmien, projektien, sähköisten palvelujen ja tietojärjestelmäratkaisujen yleiskuvausten ja tarkempien määrittelyjen arkkitehtuurinmukaisuuden arvioinnille

Tarkemmat kuvauskohtaiset käyttötarkoitukset on kuvattu kaavioiden yhteydessä.

Tämä dokumentti korvaa seuraavat aiemmat dokumentit:

- [Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen kokonaisarkkitehtuuri - Periaatteet ja yhteiset linjaukset THL Ohjaus 12/2015](#)
- [Terveydenhuollon potilastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut 2016 - Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen kokonaisarkkitehtuuri. THL Ohjaus 10/2015](#)
- [Sosiaalihuollon asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut - Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen kokonaisarkkitehtuuri, Tavoitetila 2020 v. 1.0 THL Ohjaus 9/2015](#)

Tämän dokumentin edellisessä, syksyllä 2018 julkaistussa 2.0 versiossa on

- Harmonisoitu ja yhdistetty aiemmin erilliset sosiaalihuollon tai terveydenhuollon näkökulmasta laaditut toimialakohtaiset arkkitehtuurikuvaukset
- Tehty keskeisimpien kuvausten sisällölliset päivitykset
- Kuvauksia, jotka ovat hyödynnettävissä myös yleisemmin sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisessä, ei pelkästään asiakas- ja potilastietojen käsittelyssä (esim. periaatetaso)
- Tarkennettu eri kuvausten käyttötarkoituksia

- Jätetty pois kuvaukset
 - jotka ovat luonteeltaan ja tarkkuustasoltaan tarkempia palvelukohtaisia määrittelyjä (esimerkiksi sosiaalihuollon tiedonhallinnan käsitelmä)
 - joiden sisällyttäminen uudelleenkäytettäviin ylätasoa KA-kuvauksiin ei ole perusteltua (esim. niiden yksityiskohtaisuuden vuoksi)
 - joille ei ole ollut käyttötarvetta (esimerkiksi erilaiset matriisit)
 - joiden ylläpitotyö vaatisi enemmän kuin niistä saavutettavat hyödyt

Versiossa 2.1 on muokattu erityisesti edellisen hallitusohjelman toteutumattomia tavoitteita vastaamaan uuden hallitusohjelman linjauksia sekä vaihdettu joitakin vanhentuneita kuvia ajankohtaisempiin ja tarkempiin. Merkittävimmät muutokset kohdistuvat lukuihin 5. Periaatetaso ja 8. Tietojärjestelmäarkkitehtuuri.

Kokonaisarkkitehtuuri on suositeltu ja kokonaisvaltainen lähestymistapa organisaation toiminnan ja sen rakenteiden hallinnoimiseksi ja kehittämiseksi. Hyvin toteutetun kokonaisarkkitehtuurin avulla saavutetaan yhteentoimiva kokonaisuus, jossa toiminta, tiedot ja niitä tukevat tietojärjestelmät toimivat sujuvasti yhteen.

Uuden tiedonhallintalain voimaan tullessa 1.1.2020 (Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 906/2019) on Valtiovarainministeriön tehtävänä edelleen julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen yhteentoimivuuden yleinen ohjaus. Lisäksi kunkin ministeriön on omalla toimialallaan huolehdittava julkisen hallinnon tiedonhallintakartan sisällön ajantasaisuudesta sekä ylläpidettävä yleisiä linjauksia yhteisten tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi (6 §). Kokonaisarkkitehtuurityö ja aiemmat kokonaisarkkitehtuurikuvaukset tukevat tätä tehtävää erittäin hyvin. Työtä on edistetty jo pitkään, sillä Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011) edellytti, että julkisen hallinnon viranomaisten on yhteentoimivuuden mahdollistamiseksi ja varmistamiseksi kuvattava oma kokonaisarkkitehtuurinsa ja noudatettava siinä julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuria (JHKA).

Tämä Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri on osa laajempaa Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kokonaisarkkitehtuuria (Sote KA), jonka kehittämisestä vastaa Sosiaali- ja terveysministeriö. Ministeriö kehittää sitä yhteistyössä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa (mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kela, Suomen Kuntaliitto). Ministeriö vastaa siitä, millainen rooli eri toimijoilla tulee olemaan sekä tarkentaa sitä, miten Sote KA tukee ja edistää yhteiseen visioon sekä sote-uudistuksen keskeisiin tavoitteisiin pääsemistä.

Tämän dokumentin valmistelu ja kokoaminen on tehty työryhmissä, joiden osallistujia ovat kirjoittajien lisäksi olleet: Mikko Härkönen, Virpi Kalliokuusi, Mika Kapanen, Aila Kronqvist, Outi Lehtokari, Irmeli Luukkonen, Mikko Poutanen, Sinikka Rantala ja Maarit Rötsä. Luonnoksiin ja kuvauksiin on saatu kommentteja myös eri tahojen asiantuntijoilta mm. STM:stä. Lisäksi 5/2018 kommentoitavana ollut versio 1.9 sai noin 200 kommenttia yli 30 henkilöltä.

2 Kokonaisarkkitehtuurin lähtökohdat, rakenne ja suositusten soveltaminen

2.1 Yhteentoimivuus kehittämistyön lähtökohtana

Yhteentoimivuus on keskeinen tavoite sekä julkisen hallinnon että sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisessä. Yhteentoimivuus tarkoittaa toimijoiden, prosessien ja tietojärjestelmien kykyä toimia ja viestiä keskenään sellaisella tavalla tai siinä laajuudessa, että ne voivat rutiinomaisesti käyttää ja ymmärtää toistensa tietoja. Viime vuosina myös lainsäädännössä on korostettu yhteentoimivuutta eri toimijoiden kuten julkisen hallinnon viranomaisten sekä niiden käyttämien tietojärjestelmien ja tietojen välillä (mm. tiedonhallintalaki sekä laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä). [Eurooppalainen yhteentoimivuuden viitekehys](#) kuvaa neljä tasoa, jotka kaikki on huomioitava yhteentoimivuutta edistettäessä. Tasot on esitetty kuvassa 2.1.

Kuva 2.1 Yhteentoimivuuden tasot (Euroopan komissio, 2017)

Oikeudellisella yhteentoimivuudella tarkoitetaan Euroopan tasolla sitä, että pyritään yhtenäistämään jäsenmaiden säännöksiä direktiiveillä ja näiden kansallisella toimeenpanolla. Lainsäädäntö luo raamit ja reunaehdot kokonaisarkkitehtuurin ja tiedonhallinnan kehittämiselle sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuuri onkin tiiviissä yhteydessä lainsäädäntöön kuvaten lainsäädännöstä tulevia vaatimuksia ja toisaalta osoittain lainsäädännön kehittämistarpeita.

Organisaatorisella yhteentoimivuudella tarkoitetaan organisaatioiden toimintatapojen ja prosessien yhdenmukaistamista, jotta eri organisaatiot voivat saavuttaa yhteisiä etukäteen sovittuja ja kaikkia hyödyttäviä tavoitteita. Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen on hajautettua ja vastuu prosesseista on pitkälti organisaatioilla itsellään. Prosesseja tulee kuitenkin yhdenmukaistaa siten, että yhteentoimivuuden esteitä saadaan purettua ja yhteisiin tavoitteisiin voidaan päästä. Prosessien välinen yhteentoimivuus voi olla myös sitä, että hyvinkin erilaiset prosessit toimivat keskenään yhteen.

Semanttisella yhteentoimivuudella tarkoitetaan sitä, että vaihdettujen tietojen tarkka merkitys on kaikille osapuolille selvä ja yhteinen. Tämä toteutetaan yhteisillä tietomäärittelyillä eli yhteisellä käsitellillä sekä yhteisillä sanastoilla, luokituksilla ja koodistoilla. Semanttinen yhteentoimivuus mahdollistaa tiedon täysimääräisen hyödyntämisen kaikkialla, jossa tietoon on pääsy.

Teknisellä yhteentoimivuudella tarkoitetaan tietojärjestelmien teknistä suunnittelua siten, että erityisesti järjestelmien välinen vuorovaikutus ja tiedonsiirto mahdollistuvat. Tässä keskeisessä

osassa ovat kansainväliset ja kansalliset standardit ja avoimet rajapinnat sekä erilaiset integrointi-palvelut. Suomessa tekninen yhteentoimivuus sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden välillä rakentuu valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden ja näissä käytettyjen standardien avulla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteentoimivuuden kehittäminen on valtakunnallisen kokonaisarkkitehtuurin keskeisin tavoite. Jotta yhteentoimivuuden tavoitteet voidaan saavuttaa, niin kehittämissyössä on kiinnitettävä huomiota kaikkiin yhteentoimivuuden tasoihin. Lainsäädännöllinen yhteentoimivuus luo reunaehdot valtakunnalliselle kokonaisarkkitehtuurille. Kokonaisarkkitehtuurilla voidaan kuvata organisatorisen yhteentoimivuuden kehittämiskohteita, mutta ennen kaikkea valtakunnallisella kokonaisarkkitehtuurilla voidaan edistää semanttista ja teknistä yhteentoimivuutta.

Sähköisissä terveyspalveluissa on organisatorisen yhteentoimivuuden osalta kiinnitettävä erityistä huomiota sekä organisaatioiden toimintakäytäntöihin ja sopimukseen (policy) sekä erityisesti hoito- ja palveluprosesseihin (process). Lisäksi teknisen yhteentoimivuuden osalta on usein tarpeen käsitellä erikseen tietojärjestelmäsovelluksiin kohdistuvia vaatimuksia (applications) sekä teknistä IT-infrastruktuuria (IT infrastructure). Euroopan Unionin jäsenmaiden eHealth Network -verkosto on tarkentanut yleistä EIF-viitekehystä kuusitasoiseksi [Refined eHealth European Interoperability Framework](#) -malliksi. Mallin tasot näkyvät kuvassa 2.2.

Kuva 2.2. Yhteentoimivuuden tasot eHealth-palveluissa (eHealth Network, 2015)

2.2 Sosiaali- ja terveydenhuolto osana julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuria

Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuri (JHKA) on rakenne, jonka avulla koordinoidaan ja kehitetään julkisen hallinnon organisaatioiden ja palveluiden välistä yhteentoimivuutta. Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuri koostuu arkkitehtuurimenetelmistä, kyvystä hyödyntää kokonaisarkkitehtuuria, sen kehittämisestä ja hallinnoinnista sekä aikaansaaduista ja ylläpidetyistä arkkitehtuuri-tuotoksista. JHKA toimii arkkitehtuurihierarkian ylimpänä abstraktiotasona. Se jäsentää julkisen hallinnon arkkitehtuurikokonaisuuden, koordinoi sen osia ja niiden välisiä suhteita (mm. palvelut,

toimialat ja muut osa-alueet), tukee yksittäisten julkisen hallinnon organisaatioiden arkkitehtuurien kehittämistä sekä tarjoaa käytettäväksi yhteisesti hyödynnettäviä arkkitehtuuri-elementtejä.

Monet ennen JHKA:n julkaisemista STM:n hallinnonalalla laaditut kokonaisarkkitehtuuridokumentit kohdistuvat Terveyden ja hyvinvoinnin kohdealueelle. Keskeisiä näistä ovat [Terveyden ja hyvinvoinnin kohdealueen kokonaisarkkitehtuuri](#), [arkkitehtuurikäsi kirja](#) ja [KA hallintamalli](#). JHKA:n uusimmassa versiossa 2.0 kohdealue käsitteenä on poistunut. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri on kuulunut terveyden ja hyvinvoinnin kohdealueeseen. Jatkossa se on osa toimialan KA:a.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnassa velvoittavia dokumentteja ovat säädökset, joihin kuuluvat aiheen lait, asetukset ja viranomaismääräykset. Asiakas- ja potilastietojen kokonaisarkkitehtuurissa kootaan viittauksia useisiin näistä velvoittavista säädöksistä. Tarkemmissa määrittelyissä, kuten vaatimusmäärittelydokumentit ja rajapintoihin liittyvät soveltamisoppaat, on myös velvoittavia piirteitä ja ominaisuuksia erityisesti Kanta-palveluihin liittyville toimijoille ja asiakas- ja potilastietoja käsitteleville tietojärjestelmille. Varsinaiset kokonaisarkkitehtuurin kuvaukset ja arkkitehtuurin sisältämät linjaukset kokoavat velvoittavia seikkoja arkkitehtuurin puitteissa toteutettaville kehittämishankkeille ja niistä poikkeaminen on erikseen perusteltava esimerkiksi arkkitehtuurikatselmointien tai hankearviointien yhteydessä.

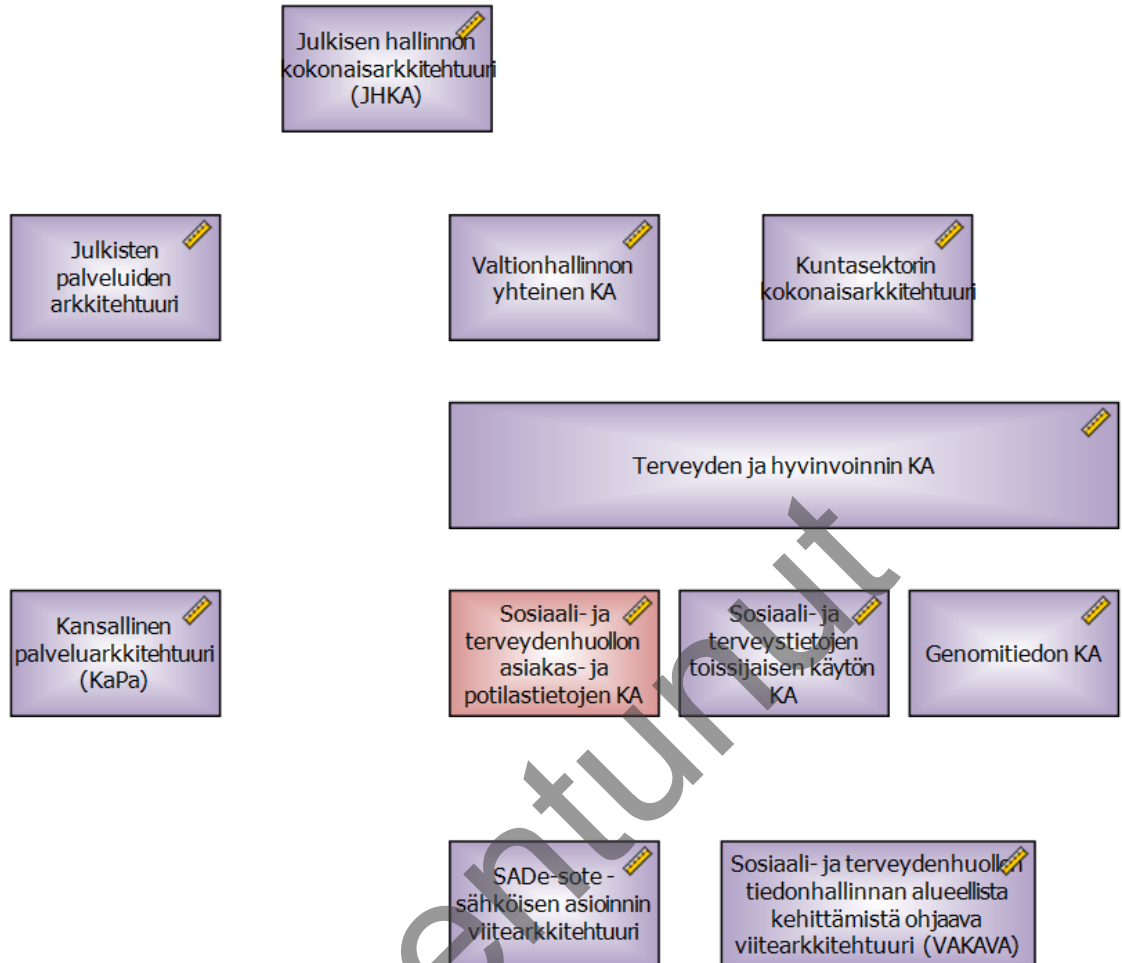
2.3 Sidosarkkitehtuurit

Sidosarkkitehtuurilla tarkoitetaan muualla määritettäviä arkkitehtuurilinjauksia, joilla on tai voi olla vaikutusta kyseisen organisaation tai toimialueen arkkitehtuurityöhön ja -linjauksiin ([JHS 179](#)). Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen kokonaisarkkitehtuuriin vaikuttavia keskeisiä sidosarkkitehtuureja on kuvattu kuvassa 2.3.

Velvoittavilla sidosarkkitehtuureilla tarkoitetaan sellaisia arkkitehtuureja tai sidosryhmien linjauksia, jotka tulee ottaa käyttöön myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallisessa kokonaisarkkitehtuurissa. Näistä keskeisimpiä ovat lainsäädäntö sekä julkisen hallinnon arkkitehtuurihierarkiassa ylemmän tason arkkitehtuurit. Valtiovarainministeriöllä (VM) on keskeinen rooli yhteentoimivuuden ja julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin kehittämisessä (mm. julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurityöryhmän toiminnan koordinoiminen ja jatkossa yleinen yhteentoimivuuden ohjaaminen ja linjausten ylläpitäminen, Tiedonhallintalaki 6 §).

Ohjaavat sidosarkkitehtuurit ovat merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansalliseen kokonaisarkkitehtuuriin vaikuttavia linjauksia, jotka pyritään ottamaan aina huomioon. Huomioitavat sidosarkkitehtuurit taas ovat sellaisia arkkitehtuureja, joiden kehitystä seurataan ja joissa tehdyistä linjauksista tulee olla tietoinen sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuuria kehitettäessä.

Ohjattavat sidosarkkitehtuurit ovat sellaisia arkkitehtuureja, jotka ovat veloitettuja noudattamaan tätä kokonaisarkkitehtuuria. Keskeisimmät tällaiset sidosarkkitehtuurit ovat sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden kokonaisarkkitehtuurit sekä organisaatioiden yhteistyössä laaditut alueelliset kokonaisarkkitehtuurit.

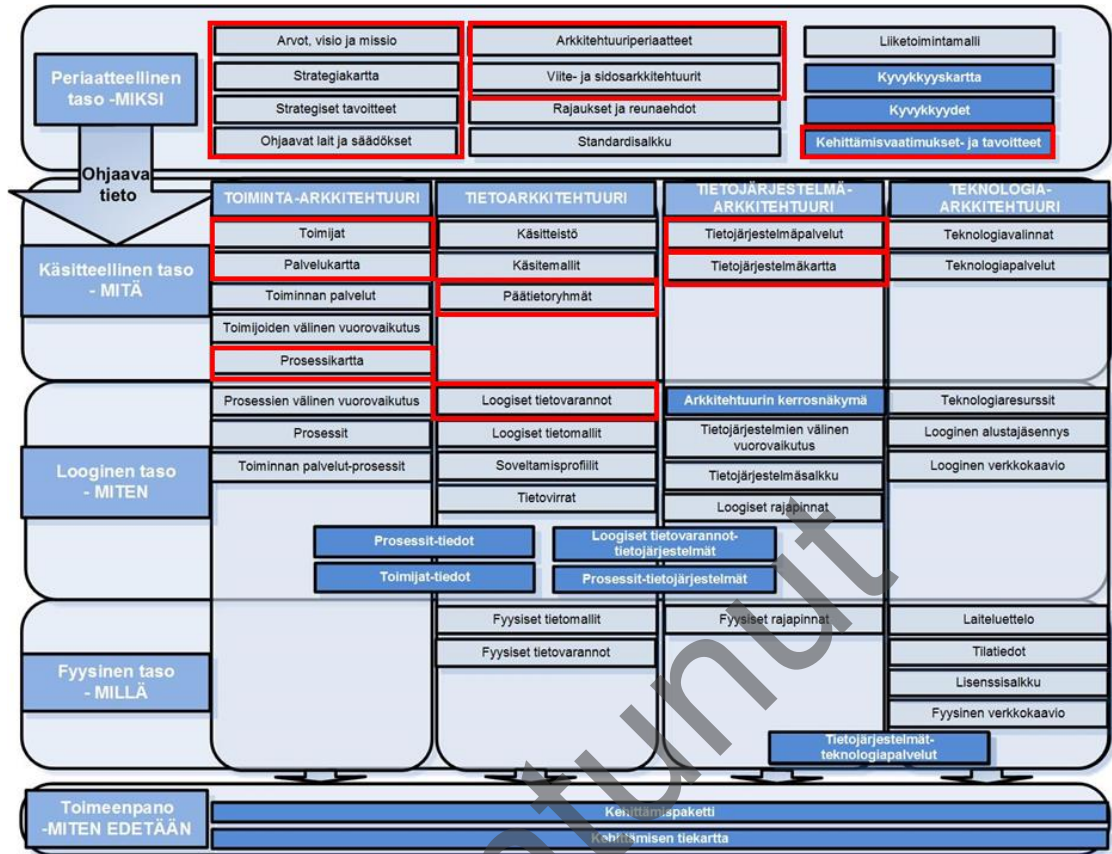
Kuva 2.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kokonaisarkkitehtuuri ja sen sidosarkkitehtuurit

Yllä olevassa kuvassa mainittu Genomitiedon KA on vielä valmisteilla ja Sosiaali- ja terveystietojen toissijaisen käytön KA julkaistaan vuoden 2019 lopussa. Tässä dokumentissa kuvattavassa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallisessa kokonaisarkkitehtuurissa keskeisenä näkökulmana on asiakas- ja potilastietojen hallinta ensisijaisessa käyttötarkoituksessaan.

2.4 Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurimenetelmän soveltaminen

Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta on julkaissut suosituksen yhteiseksi kokonaisarkkitehtuurimenetelmäksi ([JHS 179](#)) ja suosituksen kokonaisarkkitehtuurin peruskuvauksista ([JHS 198](#)). Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallisen kokonaisarkkitehtuurin suunnittelutyössä on hyödynnetty molempia edellä mainittuja suosituksia.

Kuvassa 2.4 on esitetty JHS 179 mukainen viitekehys, josta punaisella korostettuina näkyvät ne osiot, joihin tässä dokumentissa on keskitytty. Periaatetasolta kuvataan visio. Lisäksi on keskitytty lainsäädäntöön, strategioihin ja niistä johdettuihin kehittämisvaatimuksiin sosiaali- ja terveydenhuollon kohdealueella. Toiminta-arkkitehtuurissa kuvataan toimijat, palvelut ja prosessien ylätaso. Tietoarkkitehtuurista on kuvattu päätietoryhmät ja loogiset tietovarannot. Tietojärjestelmäarkkitehtuurissa on keskitytty kuvaamaan tietojärjestelmäpalveluja ja valtakunnallinen soten tietojärjestelmäkokonaisuus. Tässä dokumentissa ei käsitellä teknologia-arkkitehtuuria, vaan sen kuvauksia on tarkemmissa määrittelyissä, kuten [Kanta-arkkitehtuurin voimassa olevissa määrittelyissä](#).

Kuva 2.4 JHS 179, Arkkitehtuurikuvausten viitekehys

3 Keskeiset käsitteet

Varsinaiset dokumentin sisällössä esitetyt kuvausten sisältöön liittyvät käsitteet on kuvattu ao. kuvausten yhteydessä.

Seuraavassa on määritelty joitakin keskeisiä arkkitehtuurisuunnittelun käsitteitä.

Lähteet: [JHS 179](#), [JUPO - Julkisen hallinnon palveluontologia](#), [Avoimen tiedon ja yhteentoimivuuden palvelu](#)

Lisäksi [Sotesanastot.fi](#)-sivuilla on aihealueen sanastoja (mm. [Kanta-sanasto](#)) ja THL:n sanastotyöhön voi syventyä [Sanastot](#)-sivulla.

Taulukko 3.1 Arkkitehtuurisuunnittelun käsitteitä

Käsite	Määritelmä
Arkkitehtuuri	Arkkitehtuurilla tarkoitetaan kokonaisuuden ja sen osien rakennetta ja osien välisiä suhteita, sekä periaatteita ja suuntaviivoja niiden suunnittelemiseksi ja kehittämiseksi.
Arkkitehtuurimenetelmä	Toimintamalli, jonka avulla kehitetään suunnitelmallisesti ja systemaattisesti arkkitehtuurikokonaisuutta tai sen rajattua osaa Arkkitehtuurimenetelmän avulla suunnitellaan ja kuvataan organisaation kokonaisarkkitehtuuri. Kokonaisarkkitehtuurin suunnittelun yhteydessä havaittujen kehittämisalueiden ja -kohteiden tarkempi suunnittelu toteutetaan JHS 171 -suosituksen mukaisesti edeten.
Arkkitehtuurin hallintamalli	Arkkitehtuurin hallintamalli käsittää roolien ja vastuiden määrittelyn, organisoinnin sekä johtamisen ja hyödyntämisen prosessit (ohjausmalli) sekä toimintamallin (arkkitehtuurimenetelmä). Arkkitehtuurin hallintamallia noudattaen hallinnon toimijat kehittävät, hyödyntävät ja ylläpitävät arkkitehtuuria sekä virasto- ja hallinnonalatasolla että koko hallinnon organisaation tasolla.
Arkkitehtuurinäkökulma	Näkökulma, josta arkkitehtuuria suunnitellaan tilanteen ja suunniteltavan kohteen mukaisesti painottaen Arkkitehtuurinäkökulmat ovat toiminta-arkkitehtuurin näkökulma, tietoarkkitehtuurin näkökulma, tietojärjestelmäarkkitehtuurin näkökulma ja teknologia-arkkitehtuurin näkökulma. Suunnittelu voi keskittyä vain yhteen näkökulmaan tai yhdistää useamman näkökulman.
Arkkitehtuuriperiaate	Periaate, jolla ohjataan kehittämistä ja toteutusta tavoitteellisesti linjausten mukaisesti arkkitehtuuriratkaisuihin

Käsite	Määritelmä
Arkkitehtuurin viitekehys	<p>Malli, jonka mukaan organisaation tai muun kehittämiskohteen rakenteita jäsennetään, hallitaan ja kehitetään</p> <p>Arkkitehtuurin viitekehys kuvaa käytettävät arkkitehtuurin näkökulmat ja tasot. Arkkitehtuurin viitekehys voi olla valmis jäsennysmalli (esim. Zachman Framework, TOGAF) tai organisaation omaan käyttöön räätälöity arkkitehtuurirakenteiden jäsennys.</p>
Kokonaisarkkitehtuuri (en Enterprise Architecture)	<ol style="list-style-type: none"> 1. organisaation tai muun kohteena olevan kokonaisuuden rakenne 2. organisaation tai muun kohteena olevan kokonaisuuden rakenteen kuvaus, jota käytetään toiminnan kehittämisessä <p>Kokonaisarkkitehtuurin avulla on mahdollista hallinnoida ja kehittää organisaatioiden tai muiden valittujen kohteiden toimintaa systemaattisesti.</p>
Palvelu	<p>Organisoidun toiminnan tuloksena syntyvä aineeton hyödyke tarpeiden tyydyttämiseksi</p> <p>Palvelu voi olla toiminnallista tai teknistä palvelua. Palvelua voidaan tarjota joko organisaation sisälle tai sen ulkopuolelle.</p> <p>Arkkitehtuurimenetelmä sisältää kolmenlaisia palveluita: 1) Toiminnan palvelut: Organisaation substanssitoiminnan keskeisimmät ylitason palvelut. 2) Tietojärjestelmäpalvelut: Varsinaista substanssitoimintaa tukevat järjestelmillä toteutettavat palvelut, esimerkiksi taloushallinnon järjestelmäpalvelut, käyttäjähallintapalvelut, ja integraatiopalvelut. 3) Teknologiapalvelut: Laiteteknologian ja muun tekniikan tarvitsemat palvelut, kuten esimerkiksi laitetilapalvelut, laitteiden kapasiteettipalvelut, tietoliikennepalvelut, telepalvelut, nimipalvelut.</p>
Prosessi	Joukko toisiinsa liittyviä toistuvia toimintoja, joiden avulla syötteet muutetaan tuotoksiksi
Prosessikartta	Visuaalinen kuvaus organisaation tärkeimmistä prosesseista ja niiden välisistä yhteyksistä
Päätietoryhmä	<p>Toiminnasta ja tietotarpeista johdettu ylitason tietokokonaisuus</p> <p>Päätietoryhmiä käytetään tunnistamaan, ryhmittelemään ja luokittelemaan organisaation tietovarantoja ja muodostamaan siitä hallittava hierarkia.</p>

Käsite	Määritelmä
Sanasto	<p>Valikoima jossain kielessä tai ympäristössä sallittuja sanoja tai termejä</p> <p>Sanastot voivat sisältää luokitteluja, määritelmiä, kuvauksia ja esimerkkejä. Sanastoja voidaan laatia monin eri tavoin ja eri käyttötarkoituksiin. Sanastotyyppinä ovat muun muassa terminologiset sanastot, asiasanastot, ontologiat sekä tietojärjestelmien ja sovellusten integrointia tukevat sanastot. Tietotekniikassa ympäristössä sanastoilla kuvataan käsitteiden merkityksiä siten, että eri tietojärjestelmät voivat ymmärtää käsittelemäänsä tietoa.</p>
Sidosarkkitehtuuri	Muulla määritettävä arkkitehtuuri, jolla on vaikutus organisaation tai muun tarkasteltavan kohteen arkkitehtuurityöhön
Teknologia-arkkitehtuuri (en Technology Architecture)	<p>Kokonaisarkkitehtuurin näkökulma, joka kuvaa organisaation teknologista infrastruktuuria ja järjestelmäarkkitehtuurin teknologiaavainlintoja</p> <p>Teknologia-arkkitehtuuri keskeinen tavoite on linjata ja rajata käytettävät tekniset vaihtoehdot, standardit ja rakenteet siten, että kokonaisuus tukee parhaalla mahdollisella tavalla organisaation tavoitteita.</p>
Tietoarkkitehtuuri (en Information Architecture)	<p>Kokonaisarkkitehtuurin näkökulma, joka kuvaa organisaation käyttämät tiedot sekä tietojen rakenteet ja suhteet</p> <p>Tietoarkkitehtuurissa tarkastellaan organisaation informaatiotarpeita, tietopääomaa, tietojen välisiä suhteita, informaatioarvoketjuja, tietojen rakenteita sekä informaation organisointia ja hallintaa. Tietoarkkitehtuurin suunnittelun tavoitteena on luoda organisaatiotasoinen yhteinen näkemys keskeisestä tietopääomasta sekä helpottaa tiedon löytämistä, välittämistä ja hallintaa. Suunnittelulla tähdätään tietorakenteiden vakiointiin ja sen mahdollistamaan tietojen uudelleenhyödynnettävyyteen.</p>
Tietojärjestelmäarkkitehtuuri (en Application Architecture)	<p>Kokonaisarkkitehtuurin näkökulma, jossa kuvataan keskeiset tietoja käsittelevät sovellukset ja sovelluskokonaisuudet (tietojärjestelmät), sovellusten keskinäiset suhteet ja riippuvuudet sekä keskeiset ominaisuudet</p> <p>Tässä näkökulmassa ei ole kyse ohjelmistoarkkitehtuurista, vaan tarkoituksena on määritellä millaiset sovellukset ovat tarpeen organisaatiolle ja mitä niiden tulee tehdä käsitelläkseen ja esittääkseen organisaation tiedot organisaation toimijoille ja tietojärjestelmille.</p>
Tietovaranto	<p>Looginen tietoaineistojen kokoelma</p> <p>Toiminnan ja hallinnon tarpeista johdettu ja määritelty tietoaineistojen kokoelma. Se voi koostua tai olla osa yhden tai useamman järjestelmän tuottamista tai tietokannan sisältämistä tiedoista. Usea järjestelmä voi käyttää saman tietovarannon tietoja, jotka voivat olla peräisin yhdestä tai useammasta lähteestä eli tietokannasta tai muista tietorakenteista.</p>

Käsite	Määritelmä
Toiminta-arkkitehtuuri (en Business Architecture)	<p>Kokonaisarkkitehtuurin näkökulma, joka kuvaa organisaation toiminnalliset rakenteet. Tunnetaan myös termillä liiketoiminta-arkkitehtuuri.</p> <p>Organisaation toiminnallisia rakenteita ovat mm. sidosryhmät, palvelut ja tuotteet sekä prosessit ja organisaatiot. Myös toiminnan kehittämisen perusrakenteet, kuten visiot ja strategiat, ovat osa toiminta-arkkitehtuuria. Toiminta-arkkitehtuurin suunnittelun tavoitteena on optimoida ja suunnitella asiakkaiden tarpeisiin ja odotuksiin liittyvää palvelutarjontaa sekä palveluiden tuottamiseen tarvittavia toiminnan rakenteita.</p>
Valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut	<p>Valtakunnallisilla tietojärjestelmäpalveluilla tarkoitetaan sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 4 luvun sekä näiden lakien perusteella annettujen asetusten mukaisia terveydenhuollon valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluita.</p>
Ydinprosessi	<p>Ydinprosessit ovat keskeisiä organisaation toiminnalle, ja ne liittyvät suoraan ulkoisten asiakkaiden palveluun. (JHS 152)</p>
Yhteentoimivuus	<p>Toimintaan liittyvien toimijoiden, prosessien ja tietojärjestelmien kyky toimia ja viestiä keskenään sellaisella tavalla tai siinä laajuudessa, että ne voivat rutiininomaisesti käyttää ja ymmärtää toistensa tietoja</p>

Vanhentunut

4 Arkkitehtuurivisio

Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat helposti saavutettavia, kansalaisen osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia tuetaan, palveluja integroidaan ja digitaalisia palveluja lisätään. Kansalaisen asiakastiedot ovat aina saatavilla siellä, missä kansalainen saa sosiaali- ja terveyspalveluja. Tiedot ovat ajantasaiset ja yhdenmukaiset ja niitä käsitellään tietoturvallisesti ja teknisesti standardoidussa muodossa. Asiakastietojen rakenteisuus mahdollistaa tiedoista tehtävät älykkäät yhteenvedot ja tiivistykset. Valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut toimivat yhteisenä tiedonvälityksen ja -tallentamisen alustana, jota sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden asiakastietojärjestelmät hyödyntävät. Tietojärjestelmäpalvelut luovat edellytykset myös tietojen toisiokäytölle.

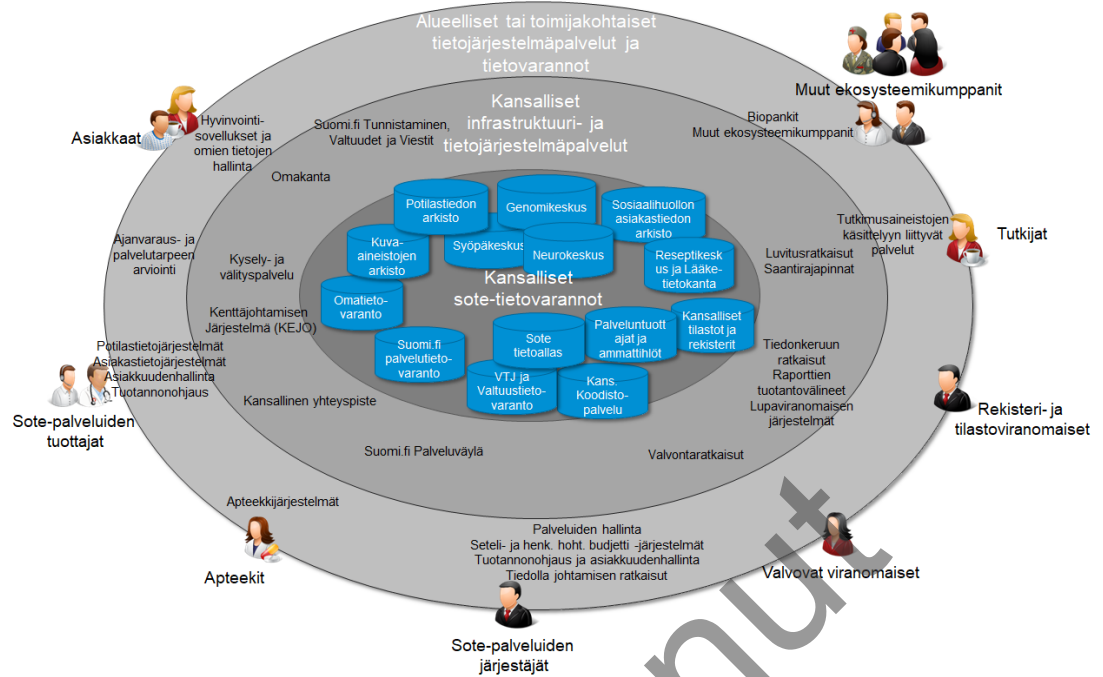
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallisella kokonaisarkkitehtuurilla pyritään vastaamaan keskeisimpiin sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan haasteisiin. Arkkitehtuurin tavoitteena ovat asiakastietojen sisällön yhdenmukaistaminen ja tietojen valtakunnallisen saatavuuden mahdollistaminen. Lähtökohta on, että asiakastietojen käsittely on tietoturvallista tietojen koko elinkaaren ajan. Tavoitteena on edistää asiakas- ja potilasturvallisuutta, asiakkaan tietosuojaan toteutumista, sekä asiakkaan ja ammattilaisen oikeusturvaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa esimerkiksi sote-rakenneuudistuksesta ja tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelmasta johtuen (Hallitusohjelma 2019). Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen päämääränä on, että kaikki Suomen asukkaat saavat sosiaali- ja terveyspalvelut laadukkaasti ja yhdenvertaisesti. Tavoitteena on, että ihmisten hyvinvointi- ja terveyserot vähenevät. Tavoitetilassa henkilöstö voi hyvin ja tietojärjestelmät tukevat uudistuksen sisällöllisiä tavoitteita. Teknologian mahdollisuuksia hyödyntämällä ja sähköisten palvelujen käyttöä tehostamalla voidaan mm. tukea ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta ja mahdollistetaan ihmisille omien valintojen tekeminen.

Tavoitteiden tukemiseksi otetaan vaiheittain käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset tietovarannot ja tietojärjestelmäpalvelut, joiden lisäksi voidaan rakentaa tiedon hyödyntämistä parantavia ratkaisuja, kuten tietoallasratkaisut. Nämä kaikille yhteiset tietovarannot ja tietojärjestelmäpalvelut ovat sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan pysyvästä perusinfrastruktuuria, jotka vastaavat asiakastiedonsiirrosta sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden välillä sekä tietojen pysyvästä säilyttämisestä. Asiakastietojen tuottaminen tapahtuu alueellisissa tai toimijakohtaisissa tietojärjestelmissä. Toiminnanohjauksellisen tiedon osalta myös tietojen säilytys on hajaantunut suurelta osin alueelliseksi tai toimijakohtaiseksi. Kansallisiin tietojärjestelmäpalveluihin tallennettava tieto on standardoitu semanttisesti ja teknisesti.

Kaikille yhteisen kansallisen infrastruktuurin päälle rakentuu sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen ICT-ekosysteemi. Infrastruktuurikerrosta hyödyntävät sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden tietojärjestelmät kommunikoivat valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden kanssa standardoidusti avointen rajapintojen kautta. Infrastruktuuritason päällä tietojärjestelmät voidaan räätälöidä vastaamaan toimintalogiikaltaan organisaatioiden toimintaprosesseja ja omia erityistarpeita ja järjestelmien päälle on mahdollista rakentaa räätälöityjä ja innovatiivisia käyttöliittymiä, jotka käsittelevät asiakastietoja organisaatio- ja tietojärjestelmäriippumattomalla tavalla. Kansalliset tietojärjestelmäpalvelut yhdessä niiden ympärille muodostuneen ekosysteemin kanssa tarjoavat kansalaisille mahdollisuudet hallinnoida, hyödyntää ja rikastaa omaa asiakas- ja hyvinvointitietoa. Tietojärjestelmäpalvelut luovat edellytykset myös tietojen toisiokäytölle.

Kuvassa 4.1 ICT-ekosysteemin osa-alueita on kuvattu tietovarantojen sekä kansallisten, alueellisten ja toimijakohtaisten tietojärjestelmäpalvelujen kautta.

Kuva 4.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen ICT-ekosysteemin perustuminen kansallisiin tietovarantoihin.

Vanhentunut

5 Periaatetaso

Arkkitehtuuriperiaatteet ohjaavat julkisen hallinnon organisaation toiminnan, tietojen, tietojärjestelmien ja teknologian kehittämistä ja ylläpitämistä. Tilanteissa, joissa yksityiset toimijat työskentelevät julkisen toimijan lukuun, arkkitehtuuri ja sen periaatteet koskevat soveltuvin osin myös näitä yksityisiä toimijoita. Tällaisia ovat esimerkiksi tilanteet, joissa yksityinen sote-palvelujen palveluntuottaja toimii julkisen palvelunjärjestäjän lukuun tai julkisen palveluntuottajan alihankkijana.

Tämä luku kokoaa keskeisiä kokonaisarkkitehtuurin kohdealueeseen vaikuttavia säädöksiä, strategioita sekä kehittämistavoitteita. Arkkitehtuurin piirissä tehtävät kehittämishankkeet ja ohjelmat nojautuvat näihin periaatteisiin ja kehittämistavoitteisiin omassa työssään. Hankkeissa ja kehittämissuunnitelmissa on tunnistettava, mitkä kehittämistavoitteista ja periaatteista hanketta koskevat ja toimittava hankkeeseen keskeisesti liittyvien tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti. Luvun sisältämät kuvaukset perustuvat julkaisuhetkellä voimassa oleviin tai aiemmin linjattuihin seikkoihin, paitsi kohdissa, joissa on erikseen mainittu "jatkossa" tai "tulevaisuudessa". Nämä voimassa olevat tavoitteet ja periaatteet kuitenkin ohjaavat tulevaisuuteen suuntaavaa kehitystyötä.

5.1 Rajaukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri keskittyy tukemaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä ja tuottamista ja näiden palvelujen tiedonhallinnan kehittämistä. Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä on Suomessa tällä hetkellä kunnilla. Kuntien palvelujen järjestämisvastuut on määritelty sosiaalihuoltolaissa ja terveydenhuoltolaissa ja näitä täydentävissä erityislaeissa. Sähköisiin kansalaispalveluihin ja sote-tietojen toisiokäyttöön liittyviä tarkempia arkkitehtuurikuvauksia on suunniteltu ja julkaistu STM:n organisoiman kokonaisarkkitehtuuritoiminnan kautta vuodesta 2018 lähtien. Näihin liittyviä ja vaikuttavia sisältöjä on kuitenkin mukana useissa kuvauksissa sekä periaatetasolla että muissa tämän dokumentin osioissa.

Kuntien ja kuntayhtymien lisäksi sosiaali- ja terveystalouksia järjestää suuri joukko yksityisiä ja kolmannen sektorin toimijoita. Kokonaisarkkitehtuurin linjaukset koskevat myös näitä toimijoita silloin, kun niiden järjestämät palvelut tuotetaan maakunnan lukuun tai silloin kun niissä muuten käsitellään sähköisesti asiakas- tai potilastietoja ([Asiakastietolaki](#)). Kuntien tehtävistä ympäristöterveydenhuolto rajautuu tämän kokonaisarkkitehtuurin ulkopuolelle. Ympäristöterveydenhuolto on ollut oma kohdealueen osansa terveys- ja hyvinvointikohdealueella.

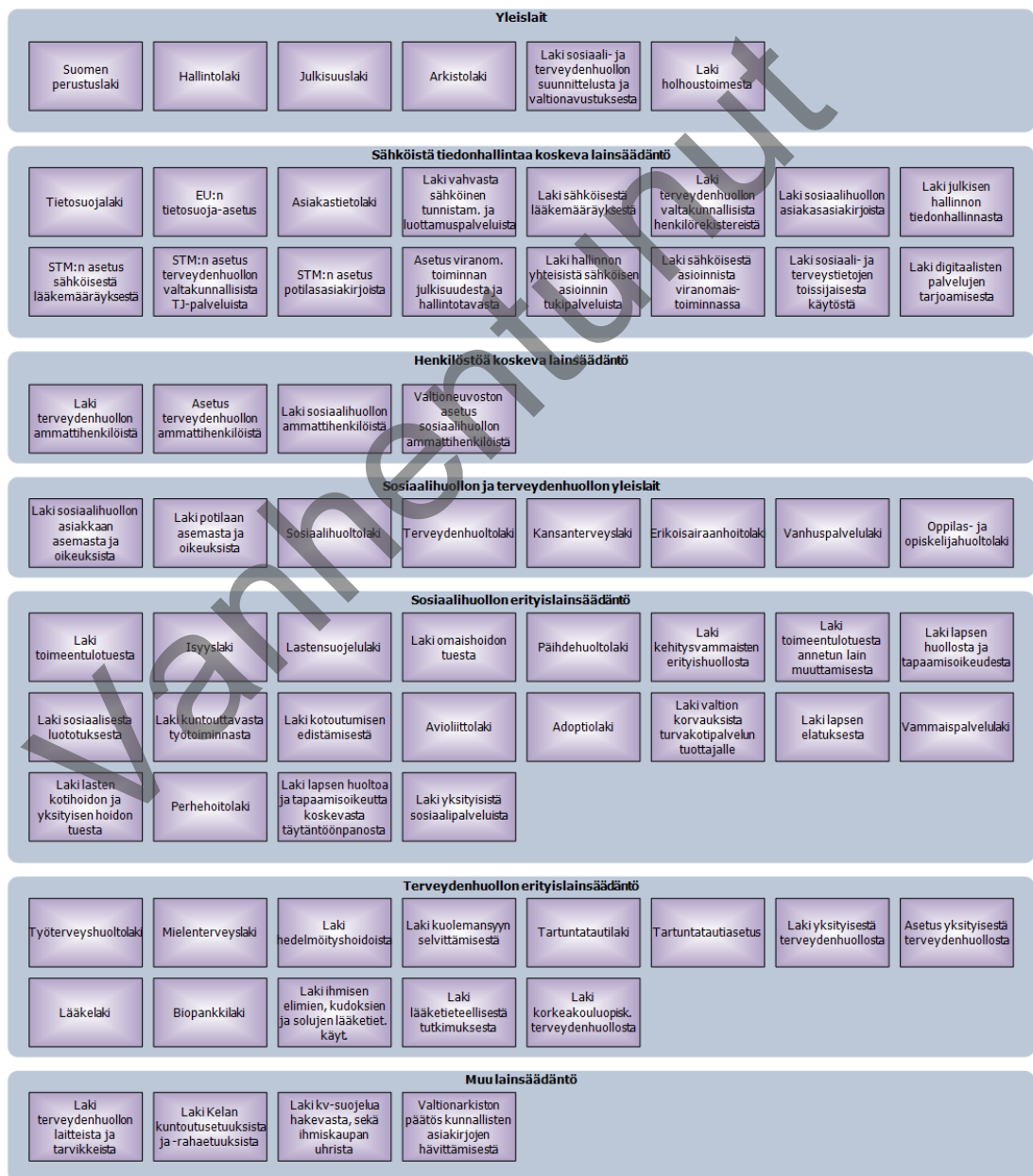
Tämä kokonaisarkkitehtuuri tukee tiedonhallinnan näkökulmasta sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus- kehittämis- ja valvontatoimintaa, mutta näiden toimintojen tarkemmat sisäiset prosessit, säädökset tai toimintatavat eivät sisälly tähän arkkitehtuuriin.

5.2 Lainsäädäntö

Kuvaan 5.1 on koottu keskeisimpiä sote-tiedonhallintaan ja sen kehittämiseen vaikuttavia lakeja ja asetuksia. Vireillä olevaa lainsäädäntöä huomioidaan kuvausten päivitysten yhteydessä. Keskeisimpiä valmisteilla olevia lakikokonaisuuksia on mm. asiakastietolain uudistus.

Käyttötarkoitus

- Koota eri hankkeissa käytettäväksi kooste keskeisimmistä sote-tiedonhallintaan vaikuttavista laeista ja asetuksista
- Antaa ajantasainen yleiskuva sote-tiedonhallinnan säädöspohjasta
- Ryhmitellä keskeisimmät sote-tiedonhallintaan vaikuttavat lait ja asetukset sen mukaan, mitkä ovat eri säädösten keskeisimpiä sisältöjä
- Tukea säädösvalmisteluissa sekä kansallisessa ja alueellisessa muutoshallinnassa tehtävää muutosvaikutusten arviointia

Kuva 5.1 Keskeisimmät sote-tiedonhallintaan vaikuttavat lait ja asetukset

[Liitteessä 1](#) on lyhyt kuvaus kustakin laista tai asetuksesta sekä linkki [Finlex](#)-palvelussa olevaan säädöstekstiin. Säädöksiin kuuluvat myös [THL:n antamat määräykset](#).

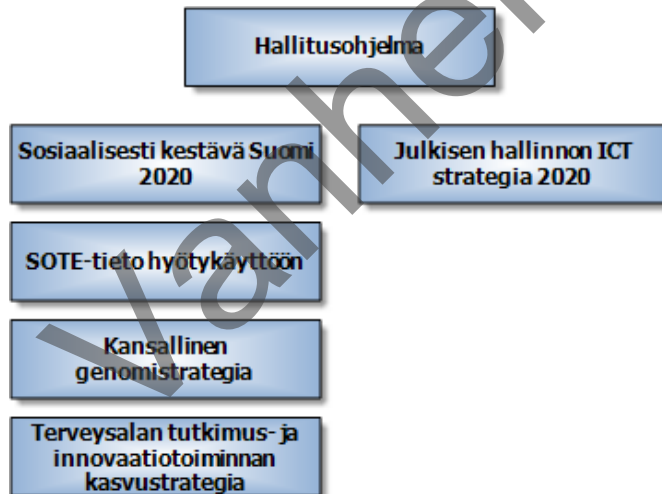
5.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansalliseen kokonaisarkkitehtuuriin vaikuttavat strategiat

Keskeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansalliseen kokonaisarkkitehtuuriin vaikuttavia strategioita ovat hallitusohjelma, eri ministeriöiden strategiat sekä toimialalle laaditut erillisstrategiat. Tässä luvussa kootaan keskeisimmät strategiat ja ohjelmat, jotka vaikuttavat sote-tiedonhallinnan kehittämiseen ja sitä ohjaavaan kokonaisarkkitehtuuriin.

Käyttötarkoitus

- Koostaa ajantasainen yleiskuva sote-tiedonhallinnan kehittämistä ohjaavista strategioista ja ohjelmista
- Tarjota nopea yhteenveto eri strategioiden ja ohjelmien painopisteistä, keskeisimmistä linjauksista ja kehittämistavoitteista hyödynnettäväksi esimerkiksi eri hankkeiden ja ohjelmien suunnitelmissa ja perusteluissa
- Tarjota eri hankkeissa tai kehittämiskohteissa tehtäville linjauksille ja suunnittelupäätöksille perusteluja strategioissa ja ohjelmissa jo asetetuista tavoitteista ja linjauksista
- Auttaa hankkeita hahmottamaan soten tulevaisuuden kehittymissuuntia, uusia soveltamisalueita ja kasvun tuomia mahdollisuuksia ja rajoitteita siten, että hankkeita suunnittelevat ja toteuttavat tahot löytävät heitä koskevat tarkemmat kuvaukset alkuperäisten lähteiden kautta

Keskeiset strategiat on tunnistettu ja listattu kuvaan 5.2.

Kuva 5.2 Sote-kokonaisarkkitehtuuriin vaikuttavat strategiat

5.3.1 Eri toimialoja ohjaavat strategiat ja ohjelmat

Hallitusohjelma

Pääministeri Rinteen hallituksen strategiset kokonaisuudet (kuva 5.3).

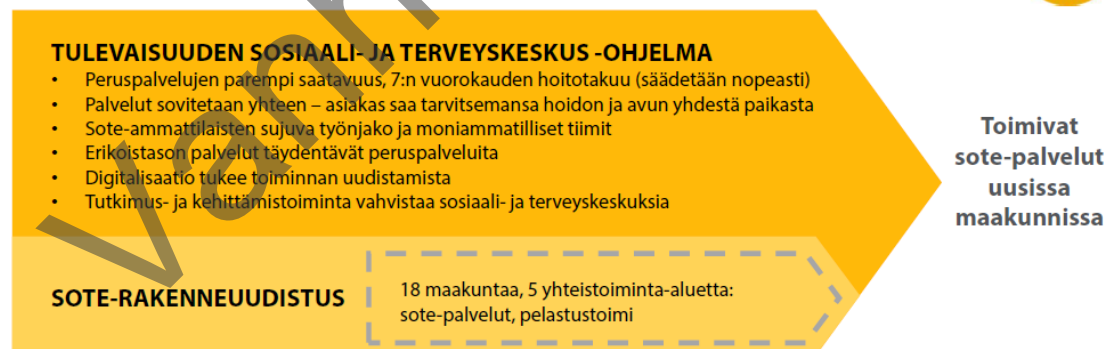

Kuva 5.3 Hallitusohjelma

Hallitusohjelmassa erityisesti strategisessa kokonaisuudessa "Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi" otetaan kantaa Sosiaali- ja terveystalouden uudistukseen. Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen keskeisinä tavoitteina on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystaloudet kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Hallitusohjelman kirjaukset liittyvät sote-uudistuksessa tulevaisuuden sote-keskuksiin ja sote-rakenneuudistukseen (Kuva 5.4). Hallitusohjelman konkretisointi hankkeiksi on tätä kirjoitettaessa käynnissä.

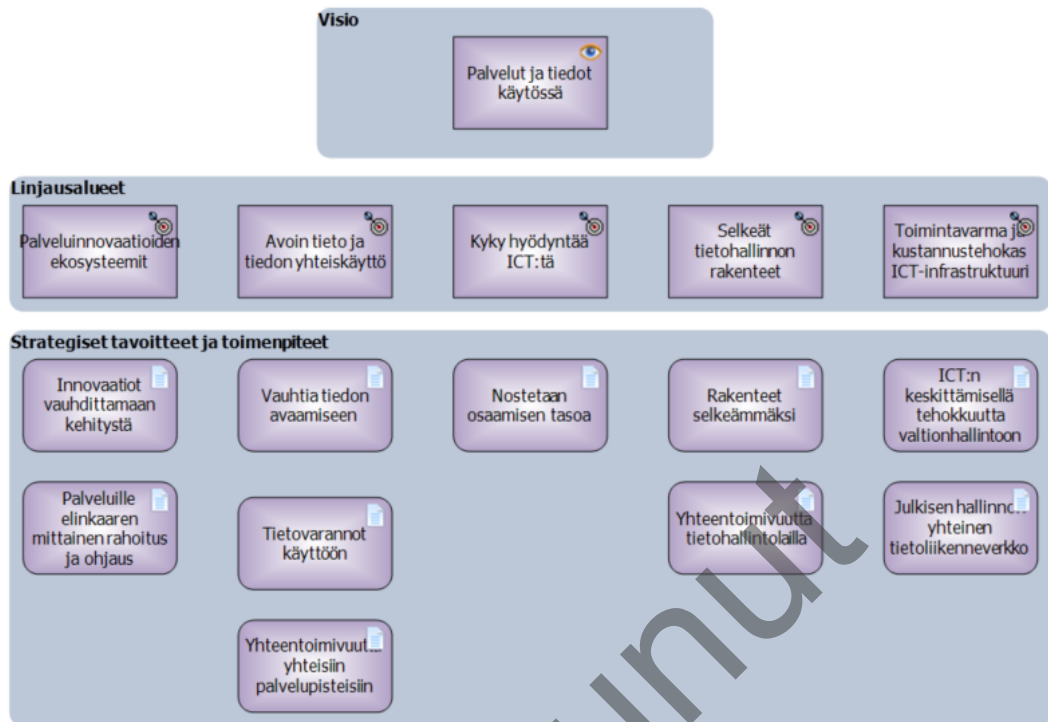
Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistaminen

Kuva 5.4 Hallitusohjelman toimeenpano: sosiaali- ja terveydenhuollon uudistaminen (STM)

Julkisen hallinnon ICT strategia 2020

Valtionvarainministeriö on laatinut julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategian vuosille 2012–2020: [Palvelut ja tiedot käytössä](#) (kuva 5.5). Siinä visio ulottuu vuoteen 2020 saakka. Linjaus-alueet ja toimenpiteet ovat olleet jo jonkin aikaa tuotannossa.

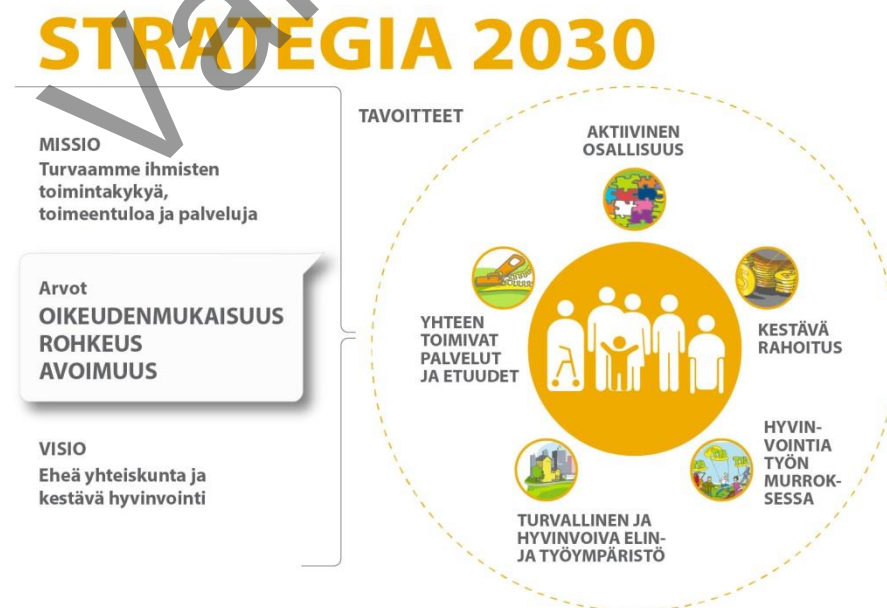

Kuva 5.5 Julkisen hallinnon ICT-strategia 2020

5.3.2 Sote-toimialaa ohjaavat strategiat ja ohjelmat

Sosiaali- ja terveysministeriön strategia 2030

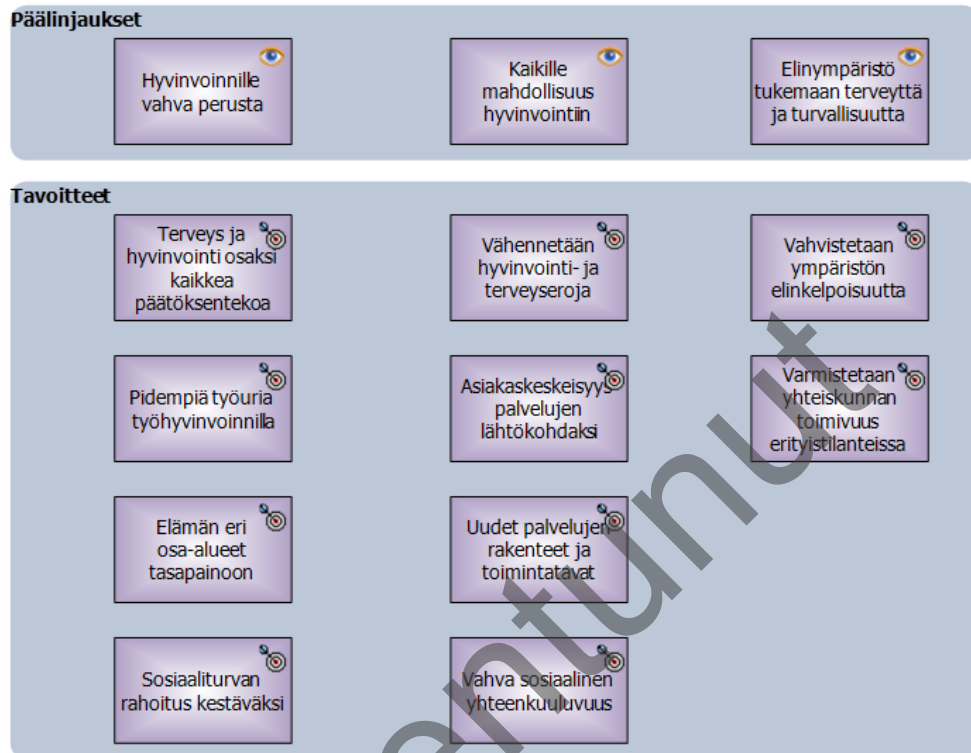
[STM:n strategia 2030](#) (kuva 5.6) kuvaa hallinnonalan mission, arvot, vision ja tavoitteet. Strategiassa asetut [tavoitteet](#) ohjaavat asiakas- ja potilastietojen kansallista kokonaisarkkitehtuuria ja sen pohjalta tehtävää kehitystyötä.

Kuva 5.6 STM:n strategia 2030

Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020

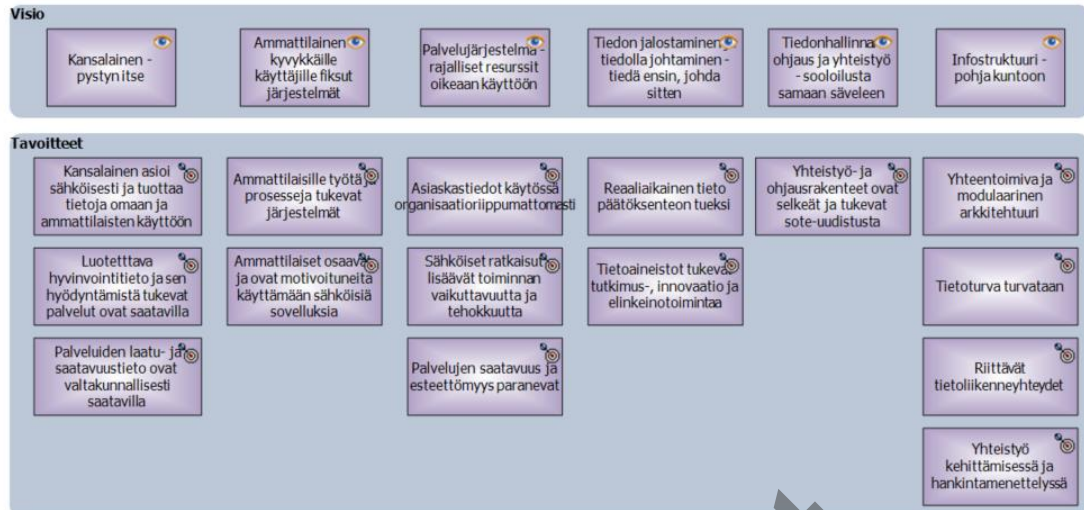
[Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020](#) on STM:n laatima sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia (kuvassa 5.7), jonka tavoitteena on sosiaalisesti kestävä yhteiskunta, jossa ihmisiä kohdellaan yhdenvertaisesti, varmistetaan kaikkien osallisuus sekä edistetään jokaisen terveyttä ja toimintakykyä.

Kuva 5.7 Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020 linjaukset ja tavoitteet

Sote-tieto hyötykäyttöön

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut strategian [Tieto hyvinvoinnin ja uudistuvien palvelujen tukena - Sote-tieto hyötykäyttöön -strategia 2020](#). Strategian tavoitteena on tukea sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista ja kansalaisten aktiivisuutta oman hyvinvointinsa ylläpidossa parantamalla tiedonhallintaa ja lisäämällä sähköisiä palveluja. Tavoitteisiin pääsemiseksi on olennaista saada sote-tieto hyötykäyttöön ja jalostaa sitä tietämykseksi, joka auttaa niin palvelujärjestelmää kuin yksittäistä kansalaistakin. Strategian visiot ja tavoitteet on esitetty kuvassa 5.8.

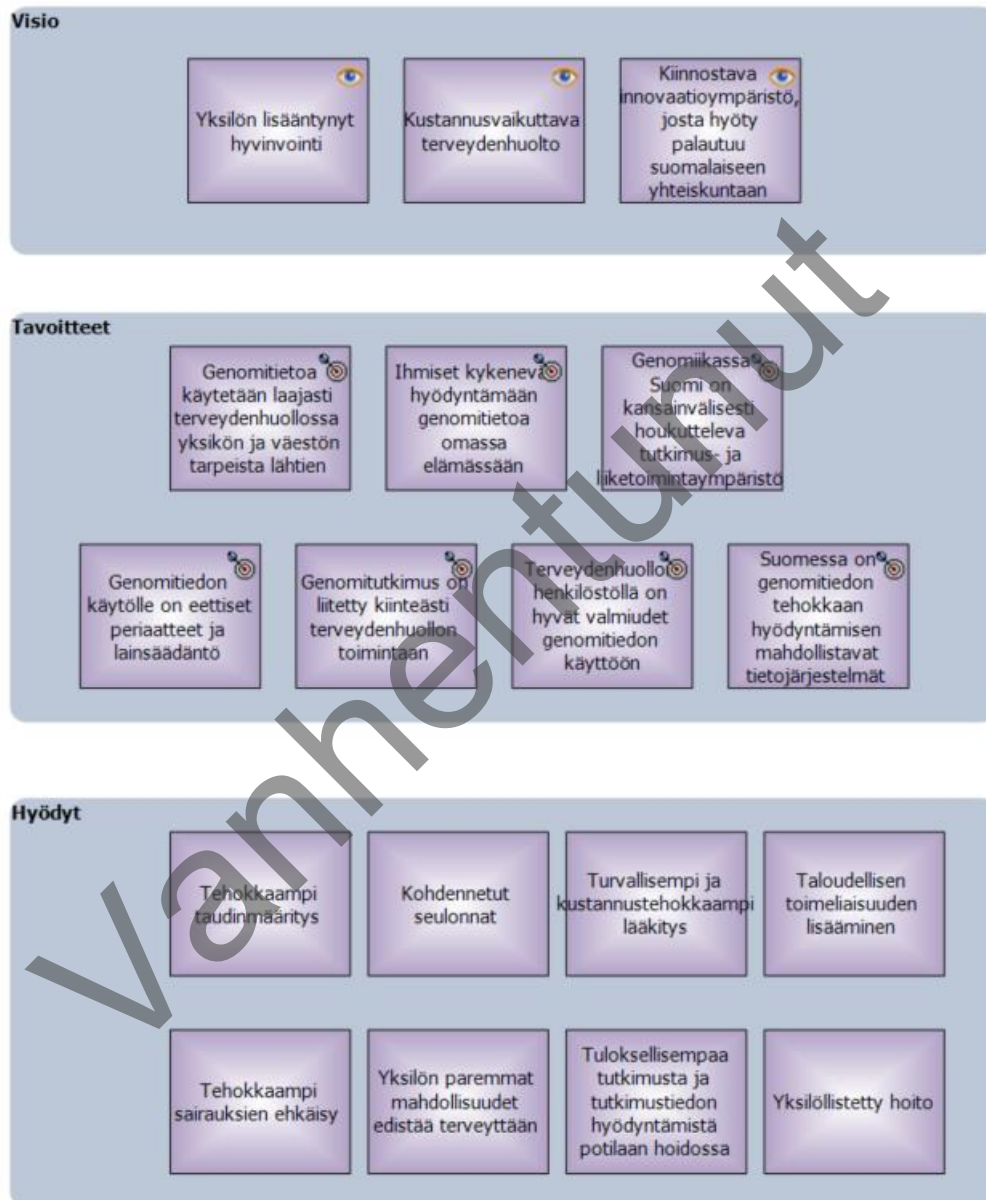

Kuva 5.8 Sote-tieto hyötykäyttöön visio ja tavoitteet

Vanhentunut

Kansallinen genomistrategia

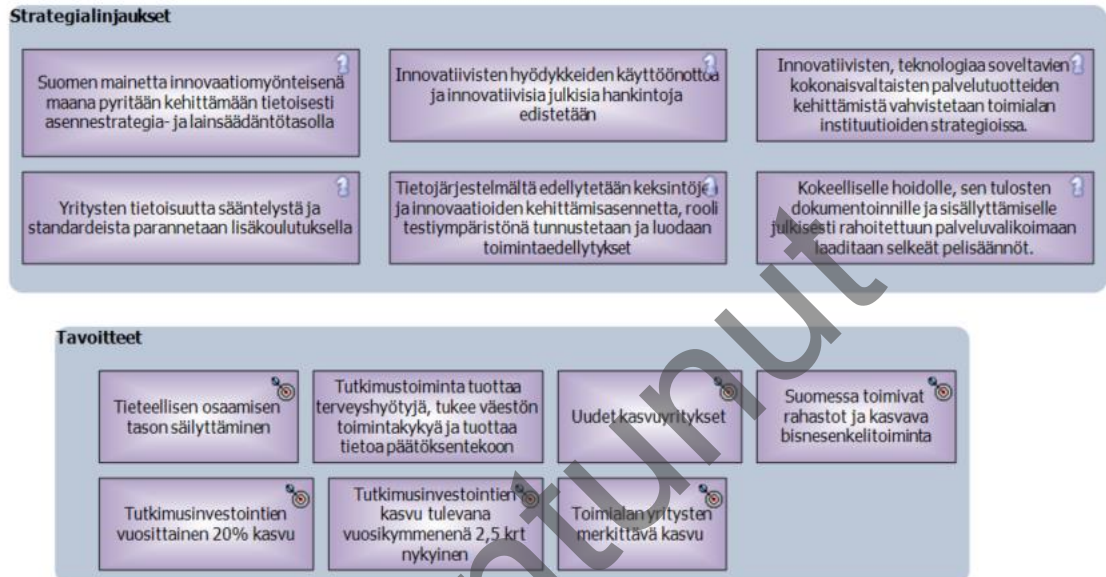
Tulevaisuudessa terveyden edistäminen ja sairauksien hoito suunnitellaan usein yksilöllisesti perimästä saatavan tiedon perusteella. Kansallisessa genomistrategiassa [Parempaa terveyttä genomitiedon avulla](#) esitetään keskeiset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että vuonna 2020 genomitietoa hyödynnetään Suomessa tehokkaasti ihmisten terveyden hyväksi terveydenhuollossa ja terveyttä ja hyvinvointia edistävässä päätöksenteossa. Genomistrategian visio, tavoitteet ja hyödyt on esitetty kuvassa 5.9.

Kuva 5.9 Genomistrategian visio, tavoitteet ja hyödyt

Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategia

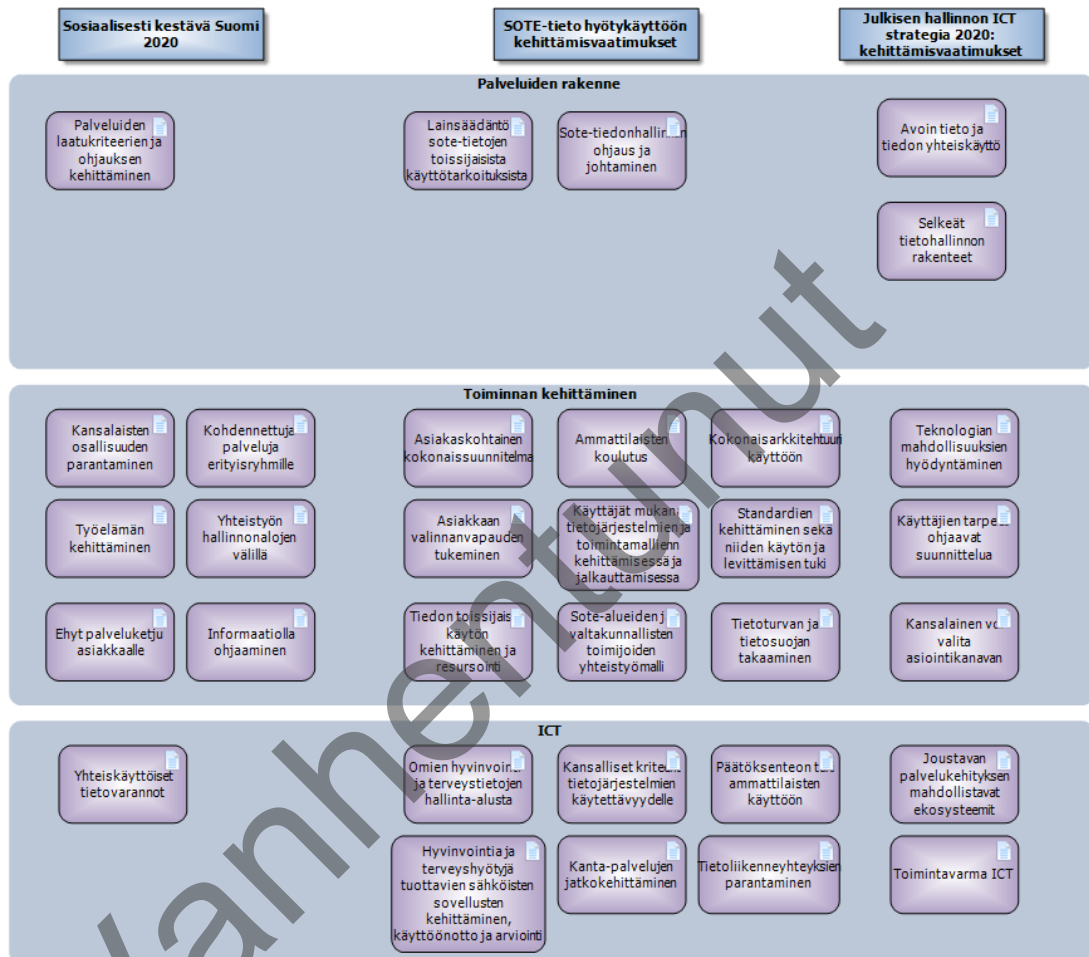
Kolme ministeriötä (TEM, STM, OKM), Tekes ja Suomen Akatemia ovat valmistelleet yhteistyössä tutkimus- ja innovaatorahoittajien sekä terveysalan toimijoiden kanssa [Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian](#). Strategia sisältää keskeiset toimenpidesuositukset tutkimus- ja innovaatiotoiminnan systemaattiseksi kehittämiseksi sekä terveysalan investointien lisäämiseksi ja alan talouskasvun aikaansaamiseksi. Kasvustrategian linjaukset ja tavoitteet on esitetty kuvassa 5.10.

Kuva 5.10 Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian linjaukset ja tavoitteet

5.4 Strategioissa asetetut kehittämistavoitteet

Yllä esitetyistä strategioista on tunnistettu ja koottu kehittämistavoitteita yhteen kuvaan 5.11, jossa on pyritty esittämään niiden kohdistuminen palveluiden rakenteeseen, toiminnan kehittämiseen ja ICT:hen.

Kuva 5.11 Strategioissa asetetut keskeiset kehittämistavoitteet

5.5 Arkkitehtuuriperiaatteet

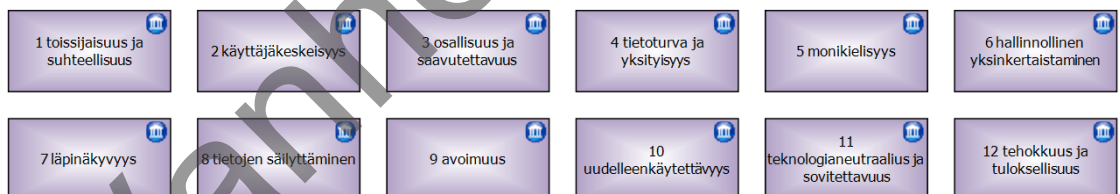
Tässä luvussa kootaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallisessa kokonaisarkkitehtuurissa noudatettavat arkkitehtuuriperiaatteet. Periaatteiden avulla ohjataan kehittämistä ja toteutusta tavoitteellisesti. Periaatteen perusteella voidaan esimerkiksi tehdä valintoja erilaisten vaihtoehtojen välillä vertaillen sitä, mikä ratkaisuvaihtoehto tukee kutakin periaatetta parhaiten. Periaatteet ovat yleisempiä kuin linjaukset eli niitä ei ole välttämättä kohdistettu mihinkään yksittäiseen kehittämiskohteeseen - arkkitehtuuriperiaatteet kohdistuvat yleisesti moniin erilaisiin kehittämiskohteisiin, hankkeisiin ja kuvauksiin.

Käyttötarkoitus

- Koota keskeisimmät sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kokonaisarkkitehtuurin puitteissa seurattavat ja noudatettava ulkoiset ja sisäiset arkkitehtuurin ja ratkaisujen kehittämisen periaatteet
- Koostaa keskeiset yli eri hankkeiden ja kehittämiskohteiden noudatettavat peruseriaatteet tiiviiksi "muistilistaksi"
- Täydentää yleisiä EU-tason ja julkisen hallinnon periaatteita keskeisimmillä noudatettavaksi linjatuilla arkkitehtuuriperiaatteilla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilas-tietojen käsittelyssä
- Tarjota pohjaa eri hankkeissa tai arkkitehtuurityössä tehtävälle ratkaisuvaihtoehtojen vertailulle suhteessa tavoiteltaviin periaatteisiin
- Tarjota pohjaa ja perusteluja periaatteiden mukaisten suunnittelupäätösten tekemiselle eri hankkeissa ja kehittämiskohteissa

EU:n yhteentoimivuusperiaatteet

EU:n yhteentoimivuusperiaatteet on kuvattuina julkaisussa [Tavoitteena eurooppalaisten julkisten palvelujen yhteentoimivuus](#). Kansalliset julkiset palvelut olisi liitettävä toisiinsa yli kansallisten rajojen huolehtimalla kytköksistä vastaaviin palveluihin EU:n tasolla digitaalisten sisämarkkinoiden edistämiseksi. Yhteentoimivuus on keskeinen digitaalisen muutoksen mahdollistava tekijä. Sen avulla hallinnolliset yksiköt voivat vaihtaa keskenään sekä kansalaisten ja yritysten kanssa merkityksellisiä tietoja sähköisesti tavalla, jotka kaikki osapuolet ymmärtävät. Yhteentoimivuusperiaatteet on kuvattuna tiivistetysti kuvassa 5.12 ja taulukossa 5.1.

Kuva 5.12 EU:n yhteentoimivuusperiaatteet

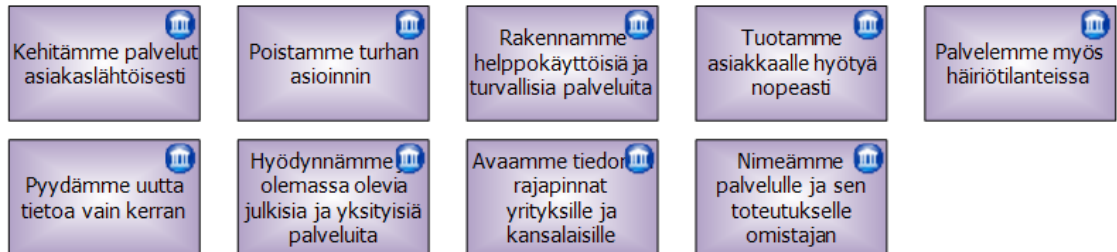
Taulukko 5.1 EU:n yhteentoimivuusperuseriaatteet

Nro	Peruseriaatteen nimi	Peruseriaatteen lyhyt kuvaus
1	Toissijaisuus ja suhteellisuus	Toissijaisuusperiaate edellyttää, että EU:n päätökset tehdään mahdollisimman lähellä kansalaista Suhteellisuusperiaate rajoittaa EU:n toiminnan siihen, mikä on välttämätöntä sovittujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi.
2	Käyttäjäkeskeisyys	Julkisten palvelujen on tarkoitus palvella kansalaisten ja yritysten tarpeita. Niiden perusteella siis määräytyy, mitä julkisia palveluja tarjotaan ja kuinka julkiset palvelut toimitetaan.
3	Osallisuus ja saavutettavuus	Tieto- ja viestintätekniikan käytöllä luodaan kaikille kansalaisille ja yrityksille yhtäläiset mahdollisuudet tarjoamalla osallistavia palveluja, jotka ovat saatavissa syrjimättä.

Nro	Peruseriaatteen nimi	Peruseriaatteen lyhyt kuvaus
4	Tietoturva ja yksityisyys	Kansalaisten ja yritysten on oltava varmoja siitä, että vuorovai- kutukset julkishallintojen kanssa tapahtuu luotettavassa ympäri- stössä ja täysin asiaankuuluvien muun muassa yksityisyyttä ja tietosuojaa koskevien säännösten mukaisesti.
5	Monikielisyys	On löydettävä tasapaino kansalaisten ja yritysten odotuksille tulla palveluksi omalla kielellään ja jäsenvaltioiden julkishallin- tojen valmiuksille tarjota palveluja kaikilla EU:n virallisilla kielil- lä.
6	Hallinnon yksinkertais- taminen	Yritykset kokoavat usein suuria määriä tietoja pelkästään laillis- ten velvoitteiden takia, vaikka tiedot eivät olisi välttämättömiä velvoittavan säädöksen tavoitteiden saavuttamiseksi eikä niiden keräämisestä ole yrityksille itselleen mitään välitöntä hyötyä.
7	Läpinäkyvyys	Kansalaisten ja yritysten on voitava ymmärtää ja seurata heitä koskevia hallintoprosesseja. Läpinäkyvyys antaa mahdollisuuden antaa palautetta tarjottujen julkisten palvelujen laadusta sekä myötävaikuttaa niiden kehiti- tämiseen ja uusien palvelujen toteuttamiseen.
8	Tietojen säilyttäminen	Dokumentointimenettelyjä ja päätöksiä varten hallintojen hal- lussa olevat tallenteet ja sähköisessä muodossa olevat tiedot on säilytettävä.
9	Avoimuus	EIF:n (European Interoperability Framework) yhteydessä avoi- muus merkitsee henkilöiden, organisaatioiden tai muiden asi- aankuuluvien yhteisöjen jäsenten halukkuutta jakaa tietoja ja herättää yhteisössä keskustelua. Sosiaali- ja terveydenhuollossa sovelletaan myös tarkempaa ReEIF (Refined eHealth European Interoperability Framework) kehikkoa.
10	Uudelleenkäytettävyys	Julkishallintoja kannustetaan käyttämään uudelleen ja jaka- maan ratkaisuja ja tekemään yhteistyötä yhteisten ratkaisujen kehittämiseksi eurooppalaisten julkisten palvelujen toteuttami- sessa.
11	Teknologianeutraalius ja tietojen siirrettävyys	Julkishallintojen olisi mahdollistettava julkisten palvelujen käyt- tö riippumatta mistään tietystä tekniikasta tai tuotteesta.
12	Tehokkuuden ja tulokselli- suuden arviointi	Julkishallintojen olisi varmistettava, että ratkaisut palvelevat yrityksiä ja kansalaisia mahdollisimman tehokkaasti ja tulokselli- sesti ja antavat parhaan mahdollisen vastineen veronmaksajien rahoille.

Julkisten palvelujen digitalisoinnin periaatteet

[Julkisten palvelujen digitalisoinnin periaatteet](#) on julkaistu VM:n kautta vuonna 2016. Periaatteet toimivat yhteisinä pelisääntöinä julkisten palvelujen kehittämisessä. Periaatteet on kuvattu tiiviisti kuvassa 5.13 ja taulukossa 5.2.

Kuva 5.13 Julkisten palvelujen digitalisoinnin periaatteet

Taulukko 5.2 Julkisten palvelujen digitalisoinnin periaatteet

Nro	Periaate	Periaatteen keskeinen sisältö
1	Kehitämme palvelut asiakaslähtöisesti	Palveluiden kehittämisen keskiössä ovat asiakkaiden todelliset tarpeet, tavoitteet ja myös harmin aiheet. Organisaatioiden rajat näkyvät asiakkaalle vain, jos siitä on erityistä hyötyä. Asiakaslähtöisessä palvelujen kehittämisessä on huomioitava, että ihmisten ja yritysten tarpeet liittyvät aina johonkin tiettyyn elämäntapahtumaan tai liiketoimintatapahtumaan.
2	Poistamme turhan asioinnin	Parasta palvelua on poistaa asiointitarve kokonaan, mutta ihmisille ja yrityksille on turvattava myös mahdollisuus asioida julkisen hallinnon kanssa. Tarpeellinen asiointi suunnitellaan yhteistyössä asiakkaiden kanssa, jotta asiointista tulisi mahdollisimman sujuvaa ja vaivatonta.
3	Rakennamme helppokäyttöisiä ja turvallisia palveluita	Julkisen hallinnon palveluiden tulee olla helppokäyttöisiä riippumatta siitä, käytetäänkö palvelua kännykällä, tabletilla vai tapahtuuko asiointi paikan päällä. Palveluiden toimivuus on varmistettava kaikille. Tietoturvasta ja asiakkaan tietosuojasta on huolehdittava palvelun koko elinkaaren ajan.
4	Tuotamme asiakkaalle hyötyä nopeasti	Palvelukehitys aloitetaan selvittämällä asiakkaalle palvelun kannalta tärkeimmät ominaisuudet. Palvelusta saadaan nopeasti palautetta, kun asiakas on koko ajan mukana prosessissa. Kehityksen suuntaa täytyy olla valmis muuttamaan asiakkaan kokemuksen hyödyn perusteella. Asiakkaita ei tarvitse erikseen kouluttaa käyttämään palveluita, koska palveluprosessi on tehty mahdollisimman helpoksi ja sujuvaksi.
5	Palvelemme myös häiriötilanteissa	Häiriö- ja poikkeustilanteisiin on varauduttava ja niistä on viestittävä selkeästi. Asiakasta on osattava tiedottaa oikealla hetkellä siitä, miten häiriötilanteessa toimitaan.

Nro	Periaate	Periaatteen keskeinen sisältö
6	Pyydämme uutta tietoa vain kerran	Palveluiden tuottama tieto on yhteentoimivaa muiden palveluiden kanssa, jolloin palvelut voivat vaihtaa tietoja keskenään ilman tarvetta kysyä tietoa uudelleen ihmisiltä tai yrityksiltä. Mikäli asiakkaalta tarvitaan tietoja, joita meillä ei vielä ole, nämä tiedot selvitetään asiakkaan kannalta mahdollisimman sujuvasti ja vaivattomasti.
7	Hyödynnämme jo olemassa olevia julkisia ja yksityisiä sähköisiä palveluita	Olemassa olevia julkisia ja yksityisiä palveluita hyödynnetään. Tarvittavat uudet palvelut, kuten Suomi.fi-palvelut, kehitetään myös hyödynnettäväksi mahdollisimman laajasti. Tiedon yhteentoimivuus varmistetaan standardien rajapintojen avulla sekä hyödyntämällä avointa lähdekoodia kehitystyössä.
8	Avaamme tiedon ja rajapinnat yrityksille ja kansalaisille	Tieto ja rajapinnat avataan lähtökohtaisesti julkisesti saataville, ellei tiedon saatavuutta ole syytä erikseen rajata. Tiedon hyödyntäminen mahdollistetaan uudenlaisten palveluiden kehittämisessä, huomioiden ihmisten ja yritysten tietosuoja asiaan kuuluvalla tavalla.
9	Nimeämme palvelulle ja sen toteutukselle omistajan	Jokaisella palvelulla pitää olla koko sen elinkaaren ajan nimetty omistaja, joka vastaa palvelun toiminnasta sekä mahdollistaa vuoropuhelun eri tahojen välillä. Omistaja on vastuussa palvelun jatkokehityksestä ja siitä kehityssuunnasta, joka palvelulla kulloinkin on.

Julkisen hallinnon arkkitehtuuriperiaatteet

Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuriin liittyen on laadittu [julkisen hallinnon arkkitehtuuriperiaatteet](#). Julkisen hallinnon arkkitehtuuriperiaatteita on yhteensä 10, joista kukin on kuvattu lyhyesti. Periaatteet sisältävät vain keskeisimmät näkökohdat periaatteeseen liittyvistä asioista. Periaatteita täydentävät monet ohjeet, kuten muu JHKA-dokumentaatio, julkisen hallinnon JHS-suositukset ja valtionhallinnon VAHTI-ohjeet. Periaatteiden määrittely on osa JHKA-dokumentaatiota. Julkisen hallinnon arkkitehtuuriperiaatteet on kuvattu tiivistetysti kuvassa 5.14 ja taulukossa 5.3.

Kuva 5.14 Julkisen hallinnon arkkitehtuuriperiaatteet

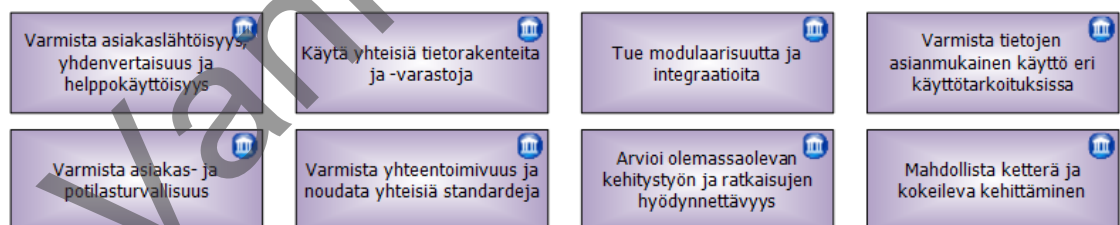
Taulukko 5.3 Julkisen hallinnon arkkitehtuuriperiaatteiden kuvaukset

Nro	Periaate	Tiivistelmä
1	Kokonaisarkkitehtuurin avulla toteutetaan parempia päätöksiä, ratkaisuja ja palveluja	Kokonaisarkkitehtuuri parantaa päätöksenteon perusteluja, ratkaisujen yhteentoimivuutta, kehittämisen nopeutta ja sen avulla voidaan toteuttaa luontevia palvelukokonaisuuksia.
2	Kokonaisarkkitehtuurin avulla palvelut tuottavat laajasti arvoa asiakkaalle	Kokonaisarkkitehtuurin avulla voidaan tuottaa palveluja, jotka tuovat mitattavaa arvoa kansalaisille, yrityksille, julkisen hallinnon työntekijöille, kumppaneille sekä koko yhteiskunnalle.
3	Arkkitehtuuri tunnistaa mahdollisuuksia ja mahdollistaa uudistumisen, sopeutumisen ja laajentumisen	Kokonaisarkkitehtuurin avulla voidaan tunnistaa kyvykkyyksiä, joita voidaan yhdistää sujuvasti uusiin palveluihin ja palvelutarpeisiin.
4	Uusissa ratkaisussa hyödynnetään kattavasti yhteisiä palveluja ja ratkaisuja	Kansalliseen ja paikallisiin arkkitehtuureihin toteutettavat palvelut ovat hyvin määriteltyjä ja ne ovat uusien palvelujen käytävissä täysimääräisesti. Pällekkäisten palvelujen ja ratkaisujen toteuttamista vältetään.
5	Arkkitehtuuri edistää julkisen hallinnon ja palvelujen avoimuutta	Arkkitehtuurin keskeisenä elementtinä on kattava ja laajamittainen avoimuuden periaate. Kaikissa palveluissa varaudutaan avoimen hallinnon tarpeisiin – tietosuojamääräysten puitteissa.
6	Arkkitehtuuri on yksinkertainen ja ymmärrettävä	Arkkitehtuuri koostuu luontevista osista – sekä toiminnallisesti, tietonäkökulmasta että tietojärjestelmäpalveluissa. Arkkitehtuurikokonaisuus on helppo ymmärtää ja hyödyntää.

Nro	Periaate	Tiivistelmä
7	Arkkitehtuuri on kustannustehokas	Arkkitehtuurissa kiinnitetään huomiota kokonaisuuden elinkaarikustannuksiin. Kustannustehokkuutta vaalitaan päällekkäisyyksien välttämällä ja toteutus- ja ylläpitokustannuksista huolehtimalla. Arkkitehtuurissa vältetään tarpeettomia tai vähäarvoisia komponentteja ja toimintoja.
8	Arkkitehtuuri varmistaa sujuvat ja yhteentoimivat prosessit	Toimintaprosessien läpivirtausta voidaan nopeuttaa ja automatisoida sekä yhtenäistää kokonaisarkkitehtuurin avulla.
9	Tietoa tuotetaan ja käytetään yhteisesti	Tuotettua tietoa ja tietovarantoja hallitaan huolellisesti ja koottu tieto on eri toimintojen ja tahojen hyödynnettävissä luonteissa palveluprosesseissa tiedon käyttöehtojen puitteissa. Julkinen hallinto ei kerää samaa tietoa asiakkailta monta kertaa.
10	Arkkitehtuuri varmistaa turvallisen käytön ja vaurtuu poikkeustilanteisiin	Arkkitehtuuri varmistaa palvelujen turvallisen saatavuuden. Arkkitehtuuri varmistaa kriittiset palvelut myös poikkeustilanteissa ja on resilientti erilaisille vika- ja häirintätilanteille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuurin periaatteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuurin periaatteet on määritelty tämän arkkitehtuurin laatimisen ja päivittämisen yhteydessä. Periaatteet täydentävät yllä kuvattuja muita noudatettavia periaatteita sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämisessä erityisesti korostettavien ja noudatettavien toimintatapojen kautta. Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuurin periaatteet on kuvattu tiivistetysti kuvassa 5.15 ja taulukossa 5.4.

Kuva 5.15 Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuurin periaatteet

Taulukko 5.4 Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuurin periaatteet

Periaate	Kuvaus
Varmista asiakaslähtöisyys, yhdenvertaisuus ja helppokäyttöisyys	Asiakaslähtöisyyttä voidaan varmistaa mm. varmistamalla riittävä integraatio tiedonhallintaratkaisuisissa (esim. sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio ja asiakkaan kokonaistilanteen huomiointi varmistamalla, että eri palveluissa ja eri järjestelmiin tallennetut tiedot ovat asiakkaan ja ammattilaisten käytettävissä). Huomioi kehittämisessä eri asiakasryhmien ja toimijoiden tarpeet ja näkökulmat.

Periaate	Kuvaus
Käytä yhteisiä tietorakenteita ja -varantoja	Yhteentoimivuuden edellytyksenä on yhteisten standardoitujen tietorakenteiden hyödyntäminen. Yhteisten tietovarantojen käyttäminen varmistaa sen, että käytettäviin tietoihin luotava näkymä on mahdollisimman ajantasainen ja eheä ja että myös tietojen tuottaminen/päivitys tapahtuu yhteiseen paikkaan. Tietorakenteissa hyödynnetään ensisijaisesti standardoituja tai kansallisesti vahvistettuja ratkaisuja eri seikkojen osalta (termit, sanastot, rakenteet, koodistot ja luokitukset, tekniset rajapinnat), joita ohjataan yhtenäisen tietoarkkitehtuurin kautta.
Tue modulaarisuutta ja integraatioita	Modulaarisuutta ja integraatioita tuetaan tiedonhallinnan eri tasoilla. Integraatiota tarvitaan niin toiminnan, tiedon kuin tietojärjestelmienkin tasoilla, esim. sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden integraatio tai tietojärjestelmien yhteentoimivuus ja integroitavuus. Modulaarisuutta edistetään ekosysteemeissä rohkaisemalla ja mahdollistamalla eri toimijoiden osallistuminen kehittämiseen ja uusien ratkaisujen luomiseen.
Varmista tietojen asianmukainen käyttö eri käyttötarkoituksissa	Asiakas- ja potilastietoja sekä hyvinvointitietoja voidaan käyttää tietosuoja- ja tietoturvasuosuudet huomioiden erilaisissa käyttötarkoituksissa: henkilöiden omahoidon ja hyvinvoinnin edistämisen tukena, asiakas- ja potilastyössä, tilasto-, rekisteri- ja tutkimustoiminnassa, palveluiden järjestämisessä jne. On varmistettava, että kertaalleen kirjattuja tietoja voidaan hyödyntää erilaisia käyttötarkoituksia varten, ja että kaikissa käyttötarkoituksissa huolehditaan tietojen asianmukaisesta käytöstä.
Varmista asiakas- ja potilasturvallisuus	Suunnittelupäätökset eivät saa vaarantaa asiakas- ja potilasturvallisuutta.
Varmista yhteentoimivuus ja noudata yhteisiä standardeja	Yhteentoimivuuden kautta mahdollistetaan modulaarisuus ja ketterä kehittäminen toiminnan, tietojen ja tekniikan tasolla. Valmiiden standardien avulla parannetaan ratkaisujen laatua sekä yhteentoimivuutta ja tehostetaan kehittämistyötä.
Arvioi olemassa olevan kehitystyön ja ratkaisujen hyödynnettävyys	Tunnista kehitettävään kohteeseen jo olemassa olevat ratkaisut ja arvioi niiden hyödynnettävyys ennen uusien ratkaisujen suunnittelua ja kehittämistä. Myös toisten toimijoiden tai toimialojen ratkaisut voivat olla käyttöönotettavissa tai sovitettavissa. Esimerkiksi yhteiset sähköisen asioinnin tukipalvelut ovat olemassa olevia ja hyödynnettäviä ratkaisuja.
Mahdollista ketterä ja kokeileva kehittäminen	Ketterällä ja kokeilevalla kehittämisellä mahdollistetaan nopeammat kehityssykliä ja käytettävyys- ym. haasteiden havaitseminen hyvissä ajoin. Ketterä ja kokeileva kehitysprosessi edesauttaa myös innovaatioiden syntymistä ja nopeaa hyötyjen tuottamista asiakkaille.

6 Toiminta-arkkitehtuuri

Toiminta-arkkitehtuuri on kokonaisarkkitehtuurin näkökulma, joka kuvaa organisaation toiminnalliset rakenteet. Näitä ovat mm. toimijat, palvelut ja tuotteet sekä prosessit ja organisaatiot. Toiminta-arkkitehtuurin suunnittelun tavoitteena on optimoida ja suunnitella asiakkaiden tarpeisiin ja odotuksiin liittyvää palvelutarjontaa sekä palveluiden tuottamiseen tarvittavia toiminnan rakenteita. Toiminta-arkkitehtuurista käytetään myös nimitystä liiketoiminta-arkkitehtuuri (business architecture).

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ohjaavalla lainsäädännöllä on merkittävä vaikutus myös asiakas- ja potilastietojen hallintaan. Sosiaali- ja terveystieteiden palveluja järjestetään yhä useammin yhdessä ja myös palveluprosessit monissa kohden integroituvat. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen erityispiirteitä lainsäädännöstä tiedonhallintaan on esitetty kuvassa 6.1.

	Lainsäädäntö	Palvelun peruste	Päätöksenteko	Valittaminen	Tiedonhallinnan luonne
Terveydenhuolto	Yleistasoista, muutamia erityislakeja	Hoidon tarpeen arvio	Pääsääntöisesti lääketieteellinen arvio	Muistutus, kantelu, korvauksen haku	Jatkuva potilaskertomus ammattilaisten merkinnöistä, tiettyjä asiakirjoja erikseen (lomakkeet, lausunnot jne.)
SOTE-yhteiset palvelut					
Sosiaalihuolto	Tarkkaa, paljon erityislakeja	Lainsäädännössä määriteltyjen kriteerien täytyminen	Hallintomenettely, viranomaisen päätös	Hallintomenettelyn mukainen muutoksenhaku päätöksestä, muistutus, kantelu	Asiakasprosessia seuraavat viranomaisasiakirjat, asiakaskertomus yksi asiakirja muiden joukossa

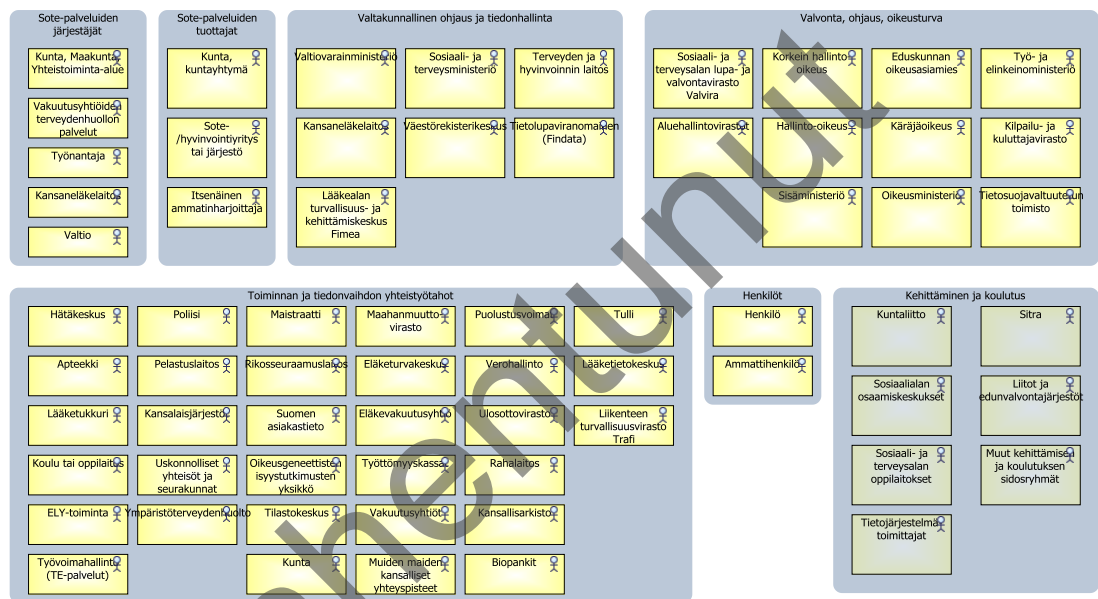
Kuva 6.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen erityispiirteitä

6.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat

Seuraavassa kuvassa 6.2 on esitetty sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat. Kukin toimija on esitetty vain kertaalleen pääasiallisen roolinsa mukaisesti. Kehittäminen ja koulutus -ryhmän toimijat on otettu kuvaukseen mukaan, vaikka ne eivät yleensä ole ydintoimijoita sote-toiminta-arkkitehtuuriin kuuluvissa prosesseissa. Ne ovat kuitenkin keskeisiä tutkimuksen, kehittämistoiminnan ja koulutuksen toimijoita.

Käyttötarkoitus

- Toimii yleiskuvana sote-toiminnan ja tiedonhallinnan toimijoista (kehittämisen näkökulma huomioitu vain havainnollisuuden vuoksi)
- Tukee sote-kehittämistoiminnan muutosvaikutusten arvioinnissa - mihin toimijoihin eri hankkeet, linjaukset, kehittämispäätökset tai muutosehdotukset vaikuttavat, ketkä ovat muutoksen hyödynsaajia tai muita tärkeitä sidosryhmiä
- Antaa pohjaa tarkempien määrittelyjen tekemiseen, esim. toimijoiden valitseminen ja tarkentaminen (esim. rooleittain) toimintamallien ja prosessien kuvaamisessa
- Ryhmittelee toimijoita karkealla tasolla palvelujärjestelmän ja tiedonhallinnan roolien mukaisesti

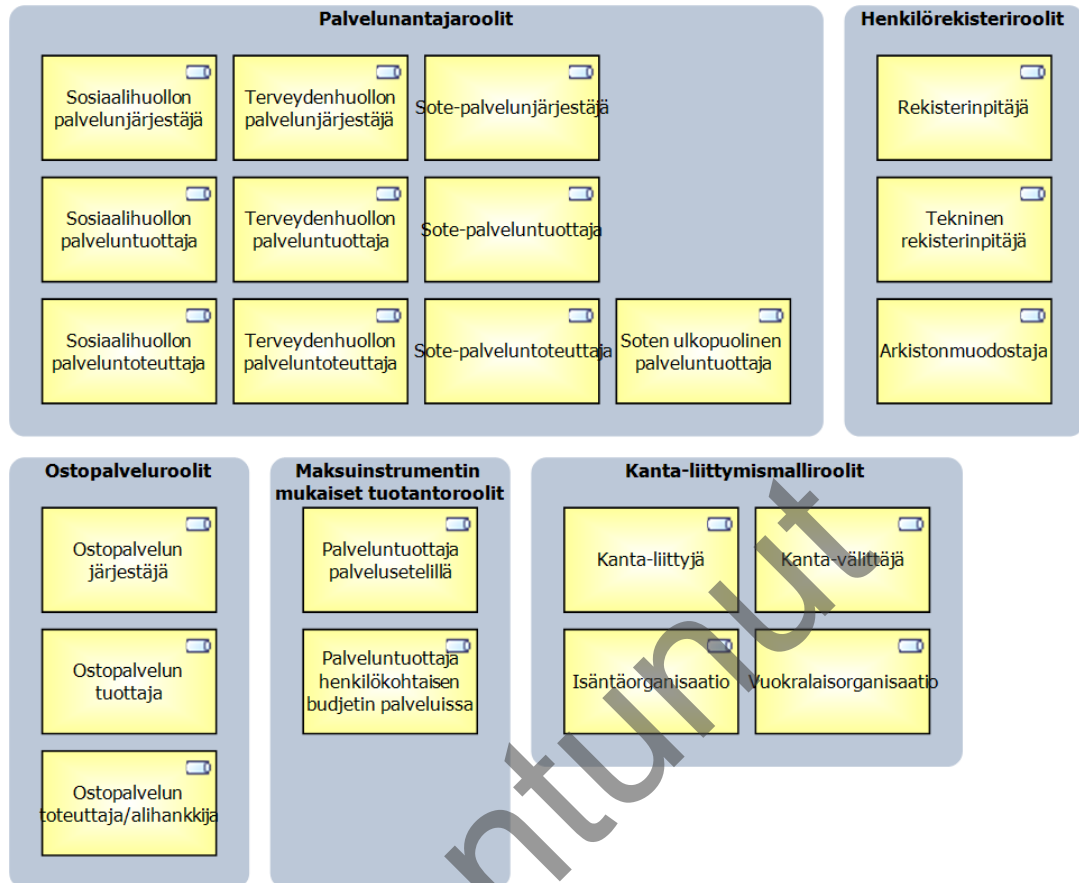
Kuva 6.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat

6.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon roolit

Seuraavassa kuvassa 6.3 on kuvattuna roolit, joita sosiaali- ja terveydenhuollossa mukana olevilla organisaatioilla voi olla erityisesti tiedonhallintaan liittyvissä kysymyksissä ja ratkaisuissa. Listassa ei oteta kantaa siihen, mikä organisaatio voi toimia kussakin roolissa.

Käyttötarkoitus

- Tukee organisaatiotoimijoiden toimintaan ja tietoon liittyvien tarpeiden ja muutosvaikutusten tunnistamisessa
- Tukee sen tarkentamista, missä roolissa tietty toimija toimii yksittäisessä hankkeessa tai kehittämiskohteessa
- Auttaa tunnistamaan yksittäisten toimijoiden erilaisia rooleja suhteessa sote-palveluihin, säädöksiin ja tiedonhallintaan

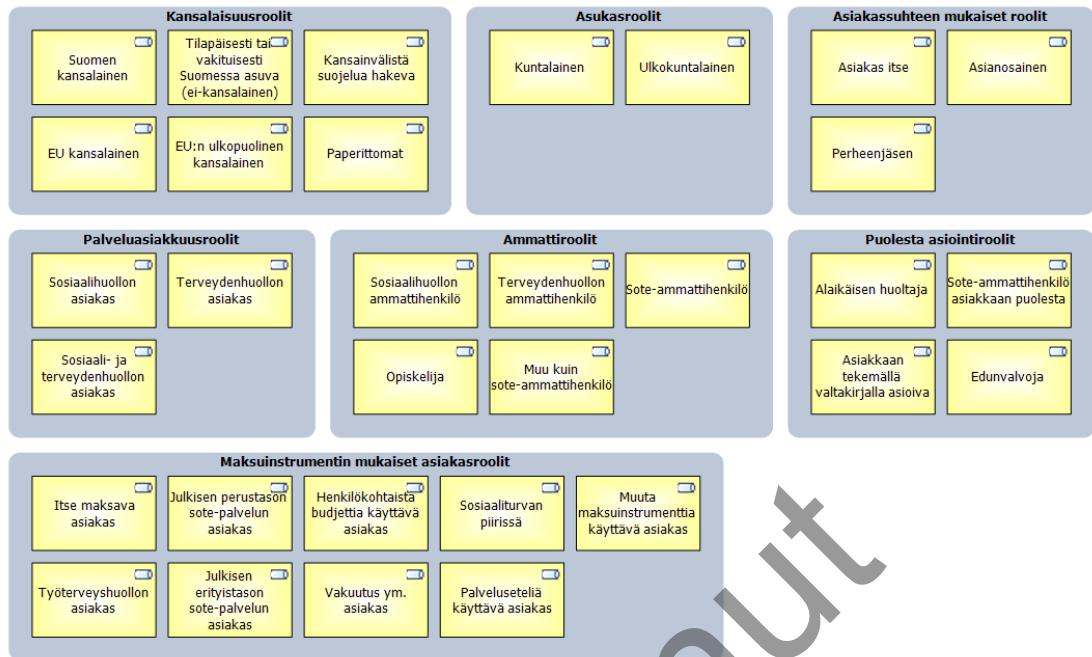

Kuva 6.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiotoimijoiden roolit

Seuraavassa kuvassa 6.4 on kuvattuna rooleja, joita sosiaali- ja terveydenhuollon alueella toimivilla henkilöillä voi olla. Listassa ei oteta kantaa siihen, kuka voi toimia kussakin roolissa. Eri kehittämisskohteissa ja prosesseissa on usein näiden lisäksi tarkempia prosessikohtaisia henkilöiden rooleja. Kuvaus ei pyri luetteloimaan kaikkia erilaisia henkilöiden rooleja eri prosesseissa vaan nostamaan esiin sellaiset roolit, joiden huomiointi voi olla tarpeen useiden erilaisten tiedonhallinnan prosessien tarkemmassa kuvaamisessa.

Käyttötarkoitus

- **Tukee henkilöiden toimintaan ja tietoon liittyvien tarpeiden ja muutosvaikutusten tunnistamisessa**
- **Tukee sen tarkentamista, missä roolissa tietty henkilö toimii tietyssä prosessissa tai kehittämisskohteessa**
- **Auttaa huomioimaan erilaisia roolinäkökulmia henkilöihin vaikuttavia suunnittelupäätöksiä tehtäessä eri hankkeissa tai kehittämisskohteissa**

Kuva 6.4 Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilötoimijoiden roolit

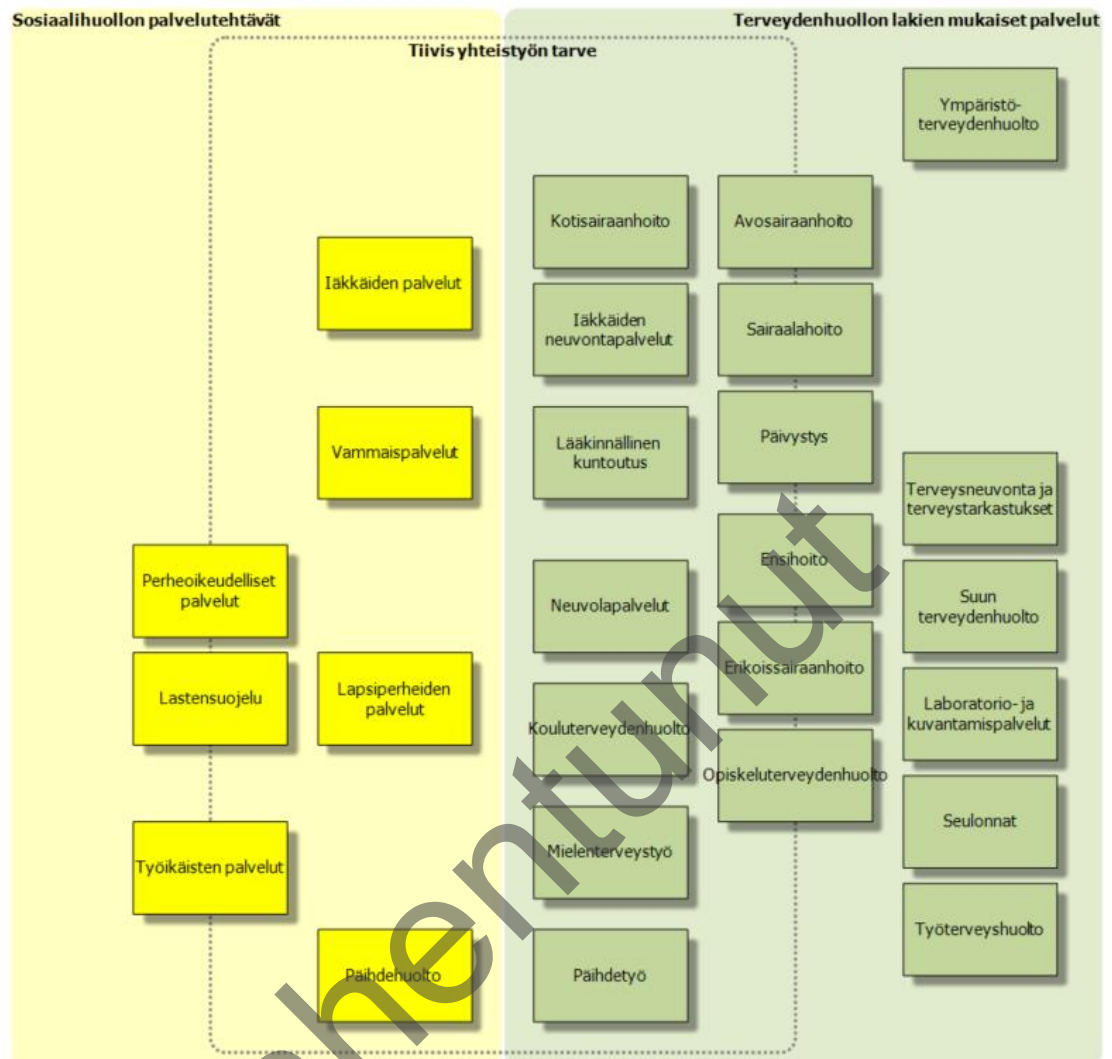
6.3 Palvelusalkku

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusalkku on muodostettu sosiaalihuoltolaissa, sosiaalihuollon erityislainsäädännössä sekä terveydenhuoltolaissa ja vanhuspalvelulaissa kunnille annettujen tehtävien pohjalta. Maakunta- ja Sote-uudistuksen myötä nämä tehtävät siirtyvät maakunnalle. Sosiaalihuollon palvelutehtävät ja terveydenhuollon palvelut kokoava palvelusalkku on esitetty kuvassa 6.5. Kuvan vasempaan reunaan on koottu sosiaalihuollon lainsäädännön perusteella määritellyt sosiaalihuollon palvelutehtävät ja oikeaan reunaan vastaavasti terveydenhuoltolaissa säädetyt terveydenhuollon palvelut. Kuvassa on lisäksi pyritty hahmottamaan horisontaalisen rinnakkaisuuden avulla niitä sosiaalihuollon palvelutehtäviä ja terveydenhuollon palveluita, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö on tyypillisesti tiivistä. Esimerkiksi sosiaalihuollon lapsiperheiden palveluissa tehdään usein tiivistä yhteistyötä terveydenhuollon neuvolapalvelujen tai kouluterveydenhuollon kanssa.

THL on antanut [määräyksen sosiaalihuollon palvelutehtävien luokituksesta](#) vuonna 2016. Palvelutehtävien avulla voidaan ryhmitellä palvelutuotantoa ja niissä syntyvää asiakastietoa.

Käyttötarkoitus

- Antaa yleiskuva sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisistä palveluista
- Auttaa tunnistamaan, mihin palveluihin yksittäiset hankkeet, kehittämiskohteet tai muutosehdotukset vaikuttavat
- Tunnistaa sote-yhteisten prosessien kohdealueita sosiaali- ja terveydenhuollossa

Kuva 6.5 Palvelusalkku: Sosiaalihuollon palvelutehtävät ja terveydenhuollon palvelut

Taulukossa 6.1 on esitetty kuvaukset terveydenhuollon palveluille ja taulukossa 6.2 sosiaalihuollon palvelutehtäville. Lähteenä on käytetty koodistopalvelussa julkaistuja luokituksia ja nimikkeistöjä sekä terveydenhuollon palvelujen osalta vanhuspalvelulain ja terveydenhuollon lainsäädäntöä.

Taulukko 6.1 Terveystieteiden laitosten mukaiset palvelut

Terveydenhuollon palvelu	Kuvaus
Kotisairaanhoido	Kotisairaanhoido on hoito- tai hoito- ja palvelusuunnitelman mukais- ta tai tilapäistä terveyden- ja sairaanhoidon palvelua, joka toteute- taan potilaan asuinpaikassa, kotona tai siihen verrattavassa paikas- sa. Kotisairaanhoidoon ei sisälly kotihoidon palveluja.

Terveydenhuollon palvelu	Kuvaus
lääkäiden neuvontapalvelut	<p>lääkäiden neuvontapalveluihin sisältyvät:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Terveellisten elintapojen edistämiseen sekä sairauksia ja tapaturmia ennaltaehkäisevä neuvonta 2. Iäkkään kuntalaisen terveyden ja toimintakyvyn heikkenemisestä aiheutuvien terveydellisten ongelmien tunnistaminen ja niihin liittyvät varhaiset tukitoimet 3. Sairaanhoidon ja turvallista lääkettä koskeva ohjaus 4. Kuntoutus
Lääkinnällinen kuntoutus	<p>Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kuntoutusneuvonta ja kuntoutusohjaus 2. Potilaan toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi 3. Kuntoutustutkimus, jonka avulla selvitetään potilaan kuntoutus- ja kuntoutumismahdollisuuksia 4. Toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapia- ja hoitajakset sekä muut tarvittavat kuntoutumista edistävät toimenpiteet 5. Apuvälinepalvelut 6. Sopeutumisvalmennus 7. 1-6 kohdassa tarkoitetuista tarpeellisista toimenpiteistä koostuvat kuntoutusjaksoit laitosten- tai avohoidossa
Neuvolapalvelut	<p>Neuvolapalveluihin sisältyvät:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sikiön terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin sekä raskaana olevan terveyden edistäminen sekä määrärajojen toteutettava ja yksilöllisen tarpeen mukainen seuranta 2. Synnyttäneen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen n. 5-12 viikon ajan synnytyksestä sekä yksilöllisen tarpeen mukainen seuranta äitiysneuvolan jälkitarkastukseen asti 3. Lapsen terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta ensimmäisen ikävuoden aikana keskimäärin kuukauden välein ja sen jälkeen vuosittain sekä yksilöllisen tarpeen mukaisesti 4. Lapsen suun terveydentilan seuranta vähintään joka toinen vuosi 5. Vanhemmuuden ja perheen muun hyvinvoinnin tukeminen 6. Lapsen kodin ja muun kasvu- ja kehitysympäristön sekä perheen elintapojen terveellisyyden edistäminen 7. Lapsen ja perheen erityisen tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä lapsen ja perheen tukeminen ja tarvittaessa tutkimuksiin tai hoitoon ohjaaminen

Terveysthuollon palvelu	Kuvaus
Kouluterveydenhuolto	<p>Kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu-yhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein 2. Vuosiluokittain oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen 3. Oppilaan vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen 4. Oppilaan suun terveydenhuolto, johon sisältyvät suun terveystarkastukset vähintään kolme kertaa sekä yksilöllisen tarpeen mukaisesti 5. Oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen 6. Oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset
Mielenterveystyö	<p>Mielenterveystyöhön kuuluu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Terveysthuollon palveluihin sisältyvä mielenterveystyötä suojaaviin ja sitä vaarantaviin tekijöihin liittyvä ohjaus ja neuvonta sekä tarpeenmukainen yksilön ja perheen psykososiaalinen tuki 2. Yksilön ja yhteisön psykososiaalisen tuen yhteensovittaminen äkillisissä järkyttävissä tilanteissa 3. Mielenterveyspalvelut, joilla tarkoitetaan mielenterveydenhäiriöiden tutkimusta, hoitoa ja lääkinällistä kuntoutusta
Päihdetyö	<p>Päihdetyöhön kuuluu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Terveysthuollon palveluihin sisältyvä ohjaus ja neuvonta, joka koskee päihteettömyyttä suojaavia ja sitä vaarantavia tekijöitä sekä päihteisiin liittyviä terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä 2. Päihteiden aiheuttamien haittojen ja sairauksien tutkimus-, hoito- ja kuntoutuspalvelut <p>Terveysthuollossa tehtävä päihdetyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun kunnassa tehtävän päihde- ja mielenterveystyön kanssa</p>

Terveysthuollon palvelu	Kuvaus
Avosairaanhoito	<p>Kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden sairaanhoitopalvelut. Sairaanhoitopalveluihin sisältyvät:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sairauksien tutkimus, lääketieteellinen tai hammaslääketieteellinen taudinmääritys, hoito, hoitosuunnitelman mukaiset pitkäaikaisten sairauksien hoitoon tarvittavat hoitotarvikkeet sekä tarpeellinen lääkinällinen kuntoutus 2. Sairauksien ehkäiseminen, hoitaminen sekä kivun ja kärsimysten lievittäminen 3. Ohjaus, jolla tuetaan potilaan hoitoon sitoutumista ja omahoitoa 4. Erityistä tukea, tutkimusta ja hoitoa tarvitsevan potilaan terveysongelmien varhainen tunnistaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaaminen
Sairaalahoido	<p>Sairaalahoidoon ohjaututaan terveysaseman vastaanotolta tai erikoissairaanhoidosta. Sairaalassa hoidetaan akuutin vaiheen sairauksia ja annetaan potilaan tarvitsemaa jatkohoitoa silloin, kun erikoissairaanhoitoa ei enää tarvita. Hoidon tavoitteena on hoitaa ja vahvistaa potilaan toimintakykyä niin, että hän jatkossa selviäisi myös omassa kodissa tai muussa hoitopaikassa</p>
Päivystys	<p>Päivystyksessä hoidetaan ympärivuorokautisesti sellaisia potilaita, joiden hoitoa ei voida siirtää myöhemmäksi ilman oireiden pahenemista tai vammaan vaikeutumista. Päivystys on keskitetty ns. päivystyssairaaloihin, joita on 15.</p>
Ensihoito	<p>Suomessa hoitolaitoksen ulkopuolella tapahtuvaa ensihoitoa tarjotaan neliportaisen ensihoitojärjestelmän avulla:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ensivaste (alustavaan, hengenpelastavaan ensiapuun kykenevä yksikkö) 2. Perustaso (potilaan peruselintoiminnoista kohteessa ja kuljetuksen aikana huolehtimaan kykenevä yksikkö) 3. Hoitotaso (vakavasti sairastuneesta tai loukkaantuneesta potilaasta kohteessa ja kuljetuksen aikana huolehtimaan kykenevä yksikkö) 4. Lääkäriyksikkö (ensihoitoon ja hätätilapotilaiden hoitoon perehtyneen ensihoitolääkärin potilaan luokse tuova yksikkö) <p>Ensihoidon tuottajia Suomessa ovat yksityiset yritykset, kuntayhtymät, sairaanhoitopiirit sekä pelastuslaitokset.</p>
Erikoissairaanhoito	<p>Erikoissairaanhoito on järjestetty Suomessa 21 sairaanhoitopiirin toimesta, jotka edelleen jakautuvat viiteen erityisvastuualueeseen. Jatkossa erikoissairaanhoidon järjestämisestä vastaavat maakunnat.</p>

Terveystieteiden palvelu	Kuvaus
Opiskelijaterveydenhuolto	<p>Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein 2. Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti 3. Terveys- ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen opiskelijoille, mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto mukaan lukien 4. Opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen
Terveysneuvonta ja terveystarkastukset	<p>Kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä sairauksien ehkäisyä tukevaa terveysneuvontaa. Terveysneuvonta on sisällytettävä kaikkiin terveydenhuollon palveluihin.</p> <p>Kunnan on järjestettävä tarpeelliset terveystarkastukset alueensa asukkaille heidän terveytensä ja hyvinvointinsa seuraamiseksi ja edistämiseksi. Terveysneuvonnan ja terveystarkastusten on tuettava työ- ja toimintakykyä ja sairauksien ehkäisyä sekä edistettävä mielenterveyttä ja elämäntilannetta. Terveysneuvonta ja terveystarkastukset on järjestettävä myös opiskelu- tai työterveyshuollon ulkopuolelle jääville nuorille ja työikäisille. Kunnan on järjestettävä alueensa asukkaille myös ehkäisyneuvontaa ja muita seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistäviä palveluja.</p>
Suun terveydenhuolto	<p>Suun terveydenhuollon palveluihin sisältyvät:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Väestön suun terveyden edistäminen ja seuranta 2. Terveysneuvonta ja terveystarkastukset 3. Suun sairauksien tutkimus ja ehkäisy sekä hoito 4. Potilaan erityisen tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä potilaan hoito ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen
Laboratorio- ja kuvantamispalvelut	<p>Näytteitä, testejä tai tutkimuksia sisältävät diagnostiikkaan tai toimenpideradiologiaan liittyvät terveystieteiden palvelut.</p>
Seulonnat	<p>Kunnan on järjestettävä alueellaan valtakunnallisen seulontaohjelman mukaiset seulonnat. Kunta voi lisäksi järjestää seulontoja ja terveystarkastuksia tietyn taudin tai sen esiasteen toteamiseksi tai taudin aiheuttajan löytämiseksi.</p>

Terveysthuollon palvelu	Kuvaus
Työterveyshuolto	Työterveyshuollolla tarkoitetaan työnantajan järjestettäväksi säädettyä työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden toimintaa, jolla edistetään työhön liittyvien sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä, työn ja työympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta, työyhteisön toimintaa sekä työntekijöiden terveyttä ja työ- ja toimintakykyä

Taulukko 6.2 Sosiaalihuollon palvelutehtävät

Sosiaalihuollon palvelutehtävä	Kuvaus
Perheoikeudelliset palvelut	<p>sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on turvata lasten oikeus huoltoon ja elatukseen, turvata puolisojen oikeus elatukseen sekä tukea perheitä adoptioasioissa ja ristiriitatilanteissa Huom. Perheoikeudellisissa palveluissa pyritään hankkimaan isyyden vahvistamiseen tarvittavat tiedot. Niissä vahvistetaan sekä lapsen elatusvelvolliselta vanhemmaltaan että puolison elatusvelvolliselta puolisoiltaan saama elatusapu. Niissä myös selvitetään ja vahvistetaan lapsen huoltoon, asumiseen ja tapaamisoikeuteen vaikuttavat asiat, kuten vahvistetaan lapsen huolto- ja tapaamisoikeussopimus, ja vastataan siitä, että käräjäoikeudelta haetaan lapselle huoltajaa, jos tämä jää huoltajatta. Perheoikeudellisissa palveluissa annetaan myös adoptioon liittyvää tukea ja ohjausta ja valvotaan lapsen edun toteutumista adoptiossa. Perheoikeudellisissa palveluissa annettavia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi isyyden selvittäminen, perheasioiden sovittelu, tapaamisten valvonta ja adoptioeuvonta. Perheoikeudelliset palvelut perustuvat isyyslakiin (11/2015), lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin (361/1983), lapsen elatuksesta annettuun lakiin (704/1975), adoptiolakiin (22/2012) ja avioliittolakiin (234/1929).</p>
Lastensuojelu	<p>sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on turvata erityistä suojelua tarvitsevien lasten ja nuorten oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen Huom. Sosiaalihuollon palvelutehtävänä lastensuojelulla tarkoitetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Lastensuojelun lisäksi lasten kasvuedellytysten ja vanhemmuuden tukemiseksi tulee sosiaalihuollossa ja kunnan muissa palveluissa seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja poistaa kasvuojojen epäkohtia. Tätä kutsutaan lastensuojelulaissa ehkäiseväksi lastensuojeluksi, ja se on osa lapsiperheiden palveluja. Lastensuojelussa annettavia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi ammatillinen perhehoito ja laitoshuolto. Lastensuojelu perustuu lastensuojelulakiin (417/2007).</p>

Sosiaalihuollon palvelutehtävä	Kuvaus
Työkäisen palvelut	<p>sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on tukea työkäisiä asiakkaita elämänhallintaan, työhön, toimeentuloon tai opiskeluun liittyvissä asioissa sekä vähentää eriarvoisuutta Huom. Työkäisten palveluissa annettavilla sosiaalipalveluilla tuetaan laajasti työkäisiä asiakkaita. Työkäisten palveluissa annettavia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi kuntouttava työtoiminta, taloudellisen tuen palvelu ja sosiaalinen kuntoutus. Työkäisten palvelut perustuvat sosiaalihuoltolakiin (1301/2014), toimeentulotuesta annettuun lakiin (1412/1997), sosiaalisesta luototuksesta annettuun lakiin (1133/2002), kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin (189/2001) ja kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin (1386/2010).</p>
Iäkkäiden palvelut	<p>sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on edistää ja tukea iäkkäiden henkilöiden toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista sekä sosiaalista hyvinvointia ja turvallisuutta Huom. Iäkkäiden palveluissa annettavilla sosiaalipalveluilla tuetaan laajasti iäkkäitä henkilöitä. Iäkkäiden palveluissa annettavia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi kotipalvelu, palveluasuminen ja liikkumista tukeva palvelu. Iäkkäiden palvelut perustuvat sosiaalihuoltolakiin (1301/2014), omaishoidon tuesta annettuun lakiin (937/2005), toimeentulotuesta annettuun lakiin (1412/1997), sosiaalisesta luototuksesta annettuun lakiin (1133/2002) ja kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin (1386/2010). Lisäksi palvelujen toteuttamisesta säädetään ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetussa laissa (980/2012).</p>
Vammaispalvelut	<p>sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuudesta johtuvia esteitä Huom. Vammaispalvelujen järjestämisen lähtökohtana on taata vammaisille henkilöille välttämätön huolenpito arjessa suoriutumisen mahdollistamiseksi. Vammaispalveluissa annettavia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi henkilökohtainen apu, sopeutumisvalmennus, palveluasuminen, työtoiminta, laitospalvelu ja päivätoiminta. Vammaispalvelut perustuvat vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettuun lakiin (380/1987) sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annettuun lakiin (519/1977).</p>
Lapsiperheiden palvelut	<p>sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on tukea lapsiperheitä ja vanhemmuutta sekä edistää lasten yksilöllistä kasvua ja myönteistä kehitystä Huom. Lasten kasvuedellytysten ja vanhemmuuden tukemiseksi tulee sosiaalihuollossa ja kunnan muissa palveluissa seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja poistaa kasvuolojen epäkohtia. Tätä kutsutaan lastensuojelulaissa (417/2007) ehkäiseväksi lastensuojeluksi. Lapsiperheiden palveluissa annettavilla sosiaalipalveluilla tuetaan laajasti lapsia ja heidän vanhempiaan. Lapsiperheiden palveluissa annettavia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvonta, perhetyö, päihdetyö ja tukisuhde-toiminta. Lapsiperheiden palvelut perustuvat sosiaalihuoltolakiin (1301/2014), toimeentulotuesta annettuun lakiin (1412/1997), sosiaalisesta luototuksesta annettuun lakiin (1133/2002) ja kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin (1386/2010).</p>

Sosiaalihuollon palvelutehtävä	Kuvaus
Päihdehuolto	sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä ja siihen liittyviä haittoja sekä parantaa päihteidensä toimintakykyä ja turvallisuutta Huom. Päihdehuollossa annettavia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi sosiaalinen kuntoutus ja päivätoiminta. Päihdehuollon palveluja annetaan myös terveydenhuollossa. Päihdehuolto perustuu päihdehuoltolakiin (41/1986).

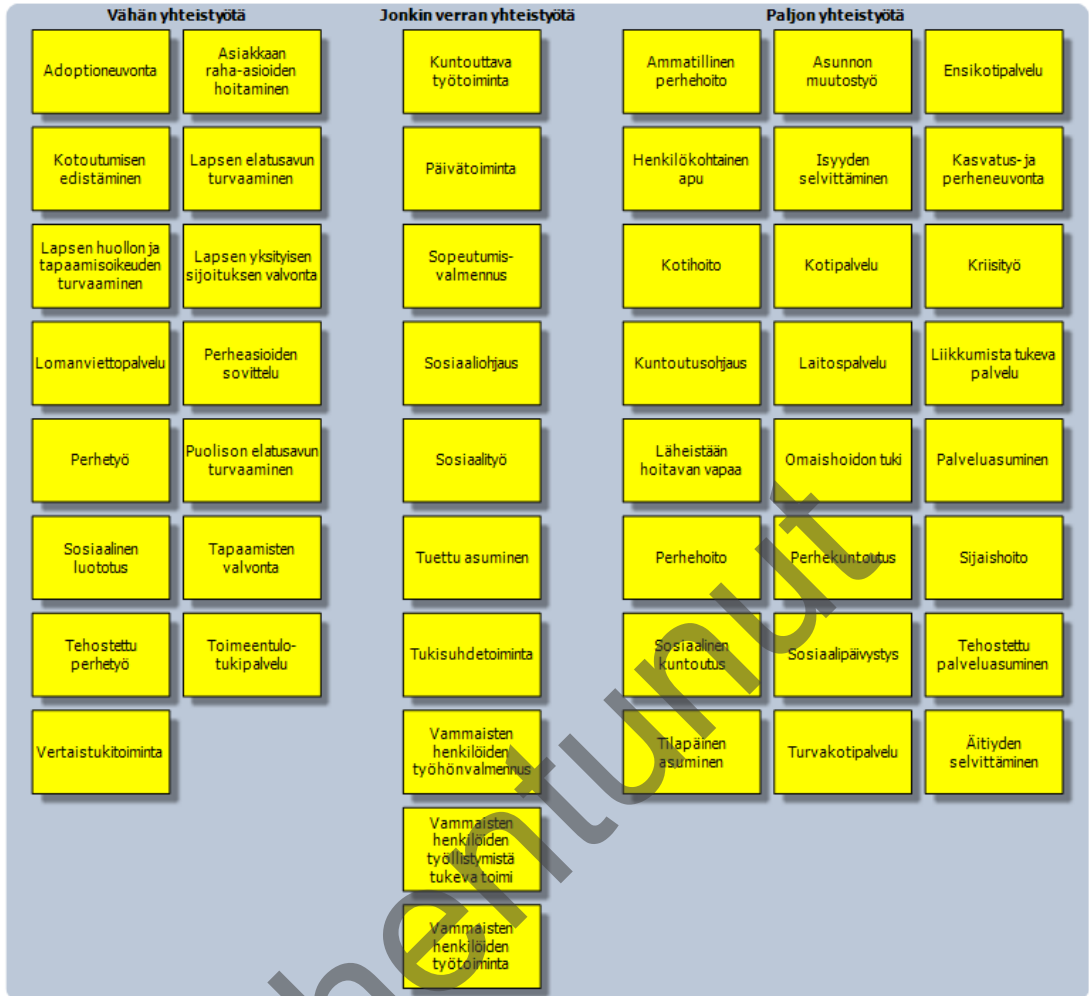
Sosiaalihuollon palvelutehtävät ovat sosiaalipalvelujen ja muun tuen kokonaisuuksia erityyppisiin tuen tarpeisiin. Sisällöllisesti ja työmenetelmiensä osalta sama sosiaalipalvelu voi toteutua eri tavoin eri palvelutehtävässä. Esimerkiksi aikuissosiaalityö työikäisten palveluissa ja gerontologinen sosiaalityö iäkkäiden palveluissa ovat sisällöltään erilaisia. Tämän vuoksi seuraavassa kuvassa 6.6 on esitetty pääpiirteittäin ja ilman rinnakkaisuutta terveydenhuollon lakien mukaisiin palveluihin, kuinka paljon kussakin sosiaalipalvelussa tehdään yhteistyötä terveydenhuollon kanssa. Palvelutehtäväluokituksen tavoin myös sosiaalipalvelut-luokitusta on päivitetty viime vuosina lainsäädännön muuttumisen seurauksena. Sosiaalipalvelut ja niiden yksityiskohtaiset kuvaukset on esitetty tarkemmin [liitteessä 2](#).

Kuvausta jatkokehitetään [THL - Sosiaali- ja terveyspalvelujen luokituksen](#) pohjalta siten, että kuvaus sisältää jatkossa sekä sosiaali- että terveydenhuollon palvelut.

Käyttötarkoitus

- **Tunnistaa sote-yhteisten prosessien kohdealueita sosiaalihuollon palveluissa**
- **Koota ja havainnollistaa sosiaalihuollon palveluja, jotka voivat liittyä useisiin palvelutehtäviin**

Vanhenh...

Kuva 6.6 Sosiaalipalvelut ryhmiteltyinä terveydenhuollon kanssa tehtävän yhteistyömäärän mukaisesti

6.4 Prosessien kuvaus

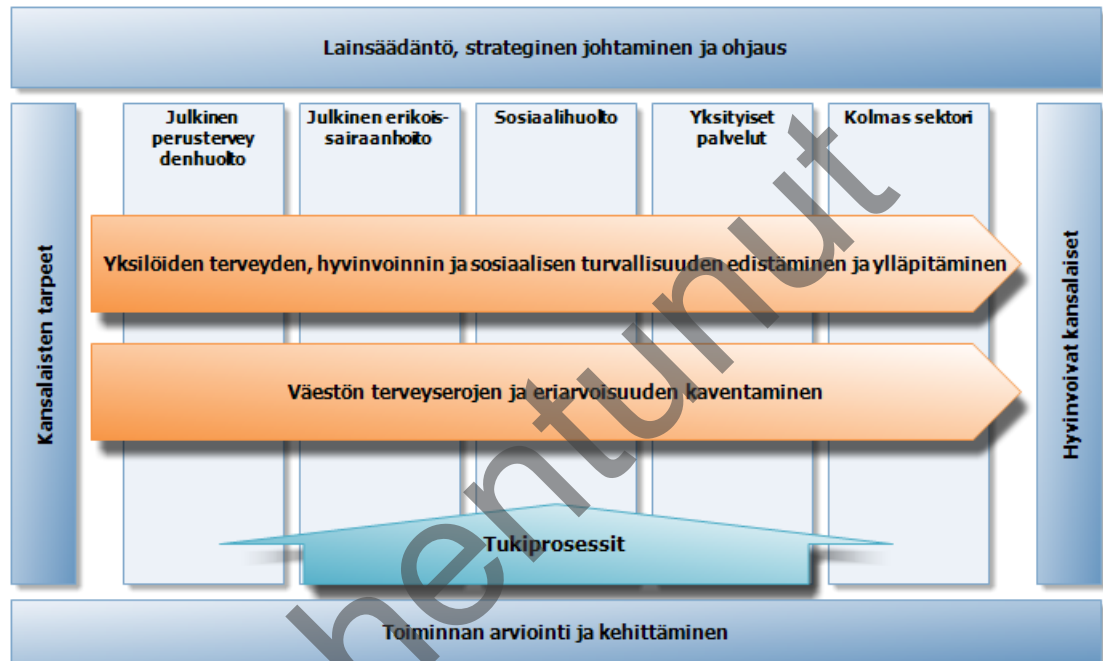
Tässä dokumentissa prosesseista kuvataan sosiaali- ja terveydenhuollon yleisen tason prosessikartta ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuuden yhteinen toimintamalli eli kaksi ylintä kuvaustasoa hyvin geneerisellä tasolla. Muita sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisia prosessikuvauskuvausta kuvataan muissa dokumenteissa osana sosiaali- ja terveydenhuollon tarkempia määrittelyjä ja ohjeita.

6.4.1 Prosessikartta

Prosessikartta on prosessikuvausten ylin taso. Siinä esitetään toiminnan kuvaus kokonaisuutena ja tiivistetään tärkeimmät tehtävät ydin- ja tukiprosesseihin. Ydinprosesseilla ilmaistaan keskeisimmät tavoitteet ja miten niihin pyritään. Tukiprosessit taas luovat edellytyksiä ydinprosessein toiminnalle. Sosiaali- ja terveyden huollon prosessikartta (kuva 6.7) on yleinen ja sovellettavissa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden omien prosessikarttojen pohjana. Prosessikartan pohjaksi on otettu sosiaalihuoltolaissa ja terveydenhuoltolaissa kunnille säädetyt keskeisimmät tehtävät, joiden pohjalta on muodostettu sosiaali- ja terveydenhuollon ydinprosessit.

Käyttötarkoitus

- Havainnollistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessien konteksti ja päätavoitteet
- Tarjota konteksti ja malli eri organisaatioiden ja toimijoiden omien prosessikarttojen kuvaamiselle
- Auttaa huomioimaan ydinprosessien eri osallistujatahojen ja tuottamistapojen näkökulmia eri hankkeiden ja kehittämiskohteiden tarkemmissa prosessikuvauksissa tai tekemään rajauksia kehittämiskohteissa

Kuva 6.7 Sosiaali- ja terveydenhuollon prosessikartta

Ydinprosesseja on prosessikartassa kaksi. *Yksilön terveyden, hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden edistämällä ja ylläpidolla* tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutoimintaa, joka kohdistuu ensisijaisesti yksittäisiin kansalaisiin asiakasprosessien kautta. *Väestön terveyserojen ja eriarvoisuuden kaventamisella* taas tarkoitetaan laajempaa koko väestölle tai tietyille ryhmille kohdistettuja toimia. Tukiprosesseina tässä prosessikartassa ymmärretään sellaisia toimia, jotka tukevat ydinprosessien toteuttamista ja luovat niille edellytyksiä.

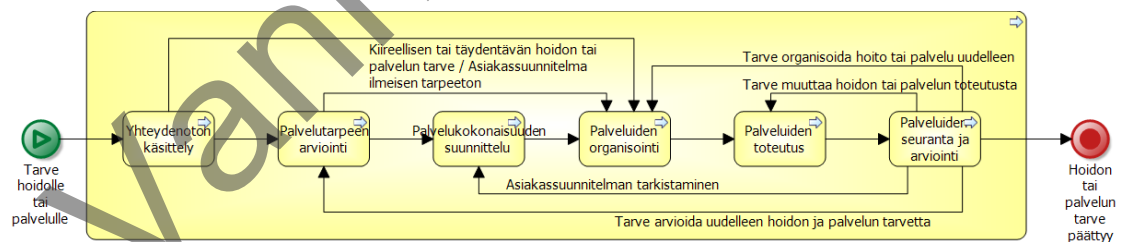
6.4.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuuden yhteinen toimintamalli

Käyttötarkoitus

- Tunnistaa yhteiset prosessit sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamallissa
- Toimia pohjana sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön ja yhteisten palvelujen toiminnallisille määrittelyille
- Toimia yhteisenä pohjana palveluprosessien tai prosessin vaiheiden tarkemmille kuvauksille eri kehittämiskohteissa ja määrittelyissä
- Auttaa kuvaamaan tarkempia toiminnallisia prosesseja molemmilla toimialoilla ymmärrettävästä lähtökohdasta
- Antaa välineitä muutosvaikutusten arviointiin eli mihin yleisiin tai tarkennettuihin prosesseihin tai toimintoihin aiottu muutos vaikuttaa

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuuden yhteinen toimintamalli (kuva 6.8) tarkentaa sosiaali- ja terveydenhuollon prosessikarttaa. Kuvaus sitoo yhteen tarkemmat prosessit (JHS 152 suosituksen toimintamalli-tason mukaisesti) kuvaten sote-palvelujen asiakkuudessa esiintyvien prosessien suhteita ja siirtymiä. Toimintamalli sitoo sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessit yhteen kuvaamalla prosessien tavanomaisen kulun, niiden väliset riippuvuudet ja vuorovaikutuksen. Asiakkuuden yhteinen toimintamalli ei korvaa esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosesseja tai terveydenhuollon hoitoprosessien vaiheita.

Toimintamallissa prosessit on eroteltu toisistaan, jotta voidaan esimerkiksi tunnistaa eri tilanteissa eri prosesseissa tarvittavat toimijat, tietojärjestelmät ja käyttöoikeudet. Eri prosesseilla voi olla hyvin erilainen ajankäytön tarve tilanteesta riippuen. Asiakkuuden yhteinen toimintamalli mahdollistaa myös kehittämisen kohdentamisen tiettyyn prosessiin ja samaan aikaan sijoittamisen kokonaisuuteen.

Kuva 6.8 Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuuden yhteinen toimintamalli

Seuraavassa taulukossa 6.3 on esitetty kuvaukset sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosesseille vasemmalta oikealle.

Taulukko 6.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessien kuvaukset

Prosessi	Kuvaus
Yhteydenoton käsittely	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö ottaa yhteydenoton perusteella käsittelyyn henkilön tuen tai hoidon tarvetta koskevan asian. Yhteydenotto sosiaali- ja terveydenhuoltoon on henkilön itsensä tai muun henkilön tekemä, tai yhteydenotto tapahtuu, kun muuta kautta tulee tietoon henkilön mahdollinen hoidon tai tuen tarve.
Palvelutarpeen arviointi	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi asiakkaan tuen tarvetta ja sen luonnetta, asiakkuuden edellytyksiä sekä sitä, millä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla tuen tai hoidon tarpeisiin pystytään vastaamaan
Palvelukokonaisuuden suunnittelu	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö laativat yhdessä asiakkaan kanssa palvelutarpeen arviointiin perustuvan asiakassuunnitelman asiakkaalle tarjottavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, muusta asiakkaan saamista tuesta ja hoidosta sekä hänen omista toimenpiteistään terveyden ja hyvinvoinnin sekä toimintakyvyn ylläpitämiseksi
Palveluiden organisointi	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö organisoivat asiakkaalle hänen tarvitsemansa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, tekevät lakisääteiset palveluja koskevat viranhaltijapäätökset ja vastaavat siitä, että palvelut toteutetaan tarvittavassa laajuudessa
Palveluiden toteutus	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle myönnetty sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu toteutetaan
Palveluiden seuranta ja arviointi	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi, jossa seurataan ja arvioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle suunniteltua ja toteutettua palvelua suhteessa asiakas- ja toteuttamissuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin

6.5 Toiminta-arkkitehtuuria tarkentavat määrittelyt ja kuvaukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta-arkkitehtuuria syventää joukko muita määrittelyjä ja kuvauksia, joita löytyy seuraavilta verkkosivuilta:

[THL / Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla](#)

[THL / Olennaiset vaatimukset sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmille](#)

[THL / Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - Sosiaalihuollon palvelutuotannon toiminnalliset määrittelyt](#)

[THL / Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - Määrittelyt terveydenhuollolle](#)

[Kanta.fi / Kanta-palvelujen vaatimusmäärittelyt, tietosisällöt ja tekniset ohjeet tietojärjestelmätöimittäjille](#)

7 Tietoarkkitehtuuri

Tietoarkkitehtuuri on kokonaisarkkitehtuurin näkökulma, joka kuvaa organisaation käyttämät tiedot, niiden rakenteet sekä suhteet. Tässä kuvauksessa kohteena on toimiala tietyn organisaation sijaan. Tietoarkkitehtuurin suunnittelun tavoitteena on luoda yhteinen näkemys keskeisestä tietöpääomasta sekä helpottaa informaation löytämistä, välittämistä ja hallintaa. Suunnittelulla tähdätään tietorakenteiden vakiointiin ja sen mahdollistamaan tietojen uudelleenhyödynnettävyyteen.

7.1 Päätietoryhmät

Päätietoryhmät on esitetty kuvassa 7.1. ja tarkennettu taulukossa 7.1. Kuvauksessa on hyödynnetty aiemmassa Sote-KA (2015) -kuvauksessa esitettyä päätietoryhmäjakoja sekä [alueellista kehittämistä ohjaavan viitearkkitehtuurin kuvauksessa](#) (VAKAVA) esitettyä päätietoryhmien kuvausta. Kuvausta on tarkennettu edelleen sosiaali- ja terveystietojen toissijaisen käytön kokonaisarkkitehtuurityön seurauksena. Kuvauksessa pyritään kattavuuteen siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen erityispiirteet tulevat huomioiduksi. Tämän kuvauksen ensisijainen näkökulma on kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden kokonaisarkkitehtuuri, mutta päätietoryhmät soveltuvat myös paikallisten, alueellisten ja toimijakohtaisten tietojen tarkasteluun.

Käyttötarkoituks

- **Toimia yltäasona tietokokonaisuuksien ryhmittelyssä**
- **Olla peruskatalogi muutosvaikutusten arvioinnille**
- **Tukea katselmointia projektisuunnitelmille ja arkkitehtuurikuvauksille**
- **Rakentaa ymmärtämystä ja yleiskuvaa sote-tietoihin kuuluvista kokonaisuuksista**

Asiakkuustiedot	Lääkitystiedot	Toteuma- ja seurantatiedot	Koodistot, luokitukset ja masterdata	Johtamisen tiedot	Ammattihenkilöiden tiedot
Kansalaisen omat hyvinvointitiedot	Terveystietojen potilastiedot	Ajanvaraukset ja resurssivaraukset	Resurssitiedot	Käytönhallinnan tiedot	Tutkimusaineistot
Tahdonilmaisut	Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot	Asiakkuuteen liittyvät asiakaskohtaisen viestinnän tiedot	Ohjeistukset, suositukset ja asiakaspolut	Valvontatiedot	Tilastot ja rekisterit

Kuva 7.1 Päätietoryhmät

Taulukko 7.1 Päätietyhmät

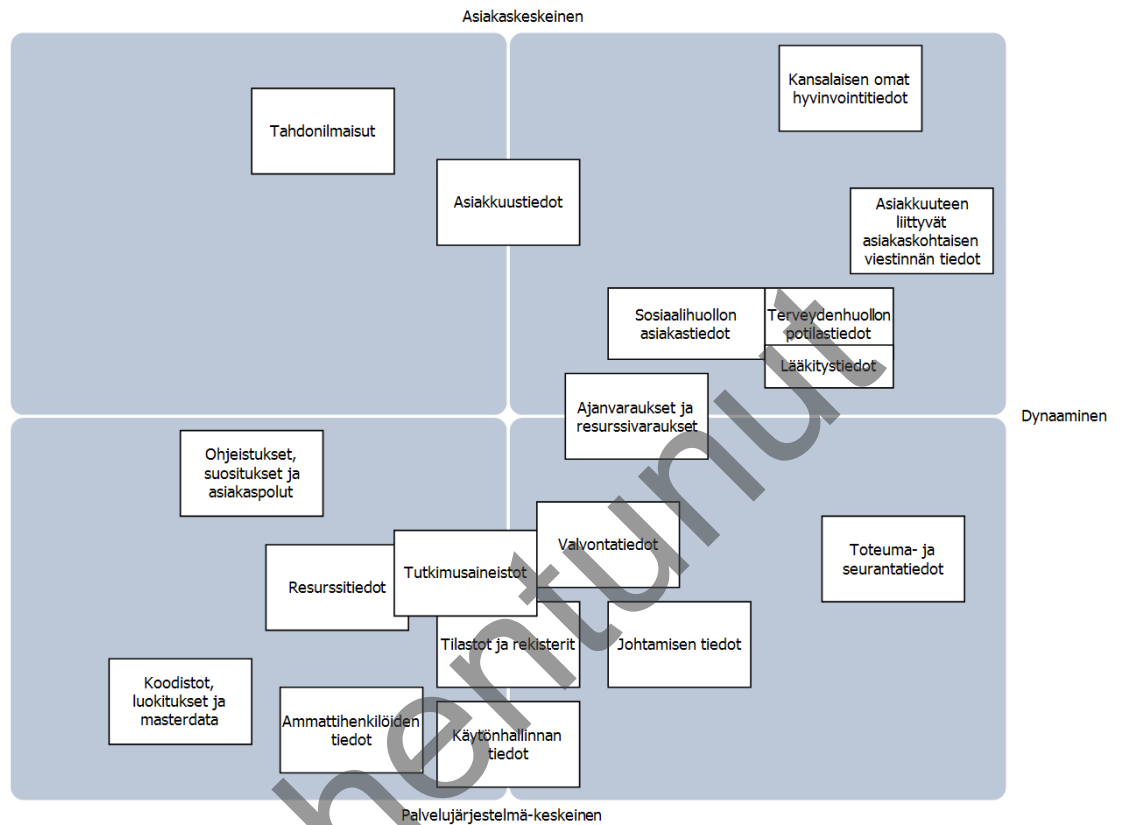
Päätietyhmä	Kuvaus
Ammattihenkilöiden tiedot	Ammattihenkilöihin liittyviä tietoja ovat mm. tiedot ammattioikeuksista ja perustiedot ammattihenkilöistä.
Ajanvaraukset ja resurssivaraukset	Toiminnanohjaukselliset tiedot, jotka palvelujärjestelmän kannalta yhdessä resurssitietojen kanssa muodostavat näkymän käyttöasteeseen sekä vapaana oleviin ja varattuihin resursseihin sekä asiakkaan kannalta varattuihin tai varattavissa oleviin palveluihin.
Asiakkuustiedot	Sote-asiakkuuden perustamisessa ja asiakkuuden ylläpidossa tarvittavat tiedot. Asiakkuustiedot voivat liittyä henkilön perustietoihin kuten osoite, puhelinnumero, turvakiellon olemassa olo tai asiakkuuden aikana kertyviin tietoihin kuten asiakasmaksukertymä sekä myönnetyt ja käytetyt asiakassetelit ja henkilökohtainen budjetti.
Asiakkuuteen liittyvät asiakaskohtaisen viestinnän tiedot	Sote-asiakkuuteen liittyvä asiakaskohtainen viestintä, jota on käyty sote-ammattilaisten kesken tai sote-ammattilaisten ja asiakkaan välillä.
Johtamisen tiedot	Johtamisen tiedot sisältävät palvelunjärjestäjän toiminnan johtamisen ja ohjaamisen tarvitsemat tiedot.
Kansalaisen omat hyvinvointitiedot	Kansalaisen tallentamat terveyttä ja hyvinvointia koskevat tiedot, jotka eivät sisälly asiakastietoihin. Hyvinvointitietoja ovat esimerkiksi erilaiset terveydentilaa koskevat mittaus-, valmennus-, arvio- tai suunnitelmätiedot.
Koodistot, luokitukset ja masterdata	Sote-palvelujärjestelmää koskevat koodistot ja luokitukset, joiden ensisijainen tallennuspaikka kansallisesti ylläpidettävien sisältöjen osalta on kansallinen koodistopalvelu sekä muu masterdata, jonka ylläpidosta on sovittu erikseen. Myös alueellisesti, paikallisesti ja toimijakohtaisesti ylläpidetyt organisaatiorekisterit, koodistot ja luokitukset voivat kuulua tähän päätietyhmään, vaikka ovat sinällään kansallisen sote-kokonaisarkkitehtuurin rajauksen ulkopuolella. Masterdata voi sisältää myös palvelujärjestelmän organisaatorakenteita, sopimuksia, yhteiskuntavastuun toteutumista ym. kuvaavaa ei-asiakaskohtaista tietoa. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietomäärittelyt kuuluvat tähän ryhmään.
Käytönhallinnan tiedot	Kansallisesti, alueellisesti, paikallisesti ja toimijakohtaisesti ylläpidettävät tiedot, joilla hallitaan pääsyä erilaisiin sote-palvelujärjestelmää tai asiakkuutta koskeviin tietoihin. Sisältää myös tietojärjestelmäpalveluiden käytön valvontaan liittyvät tiedot, kuten lokitiedot.
Lääkitystiedot	Lääkitystä koskevat tiedot, jotka eivät tässä jäsenyyksessä sisälly erillisestä lainsäädännöstä johtuen terveydenhuollon potilastietoihin.
Ohjeistukset, suositukset ja asiakaspolut	Erilaiset kliiniset tai sosiaalihuollon asiakastyöhön liittyvät tai yleiseen sote-palvelujärjestelmään liittyvien käytäntöjen kuvaukset eri kohde-ryhmiä varten. Näitä voidaan ylläpitää kansallisesti, alueellisesti, paikallisesti tai toimijakohtaisesti.

Päätietyryhmä	Kuvaus
Resurssitiedot	Palvelujärjestelmän aineellisia tai aineettomia resursseja koskevat tiedot, jotka yhdessä ajanvarausten ja resurssivarausten kanssa määrittävät kulloinkin käytettävissä olevat resurssit.
Sosiaalihuollon asiakastiedot	Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitettu sellainen asiakassuhteessa saatu henkilötieto, joka on kirjattu tai on asiakasasiakirjalain mukaan kirjattava sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan.
Sote-yhteiset asiakas- ja potilastiedot	Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön yhteisessä toiminnassa syntyneet asiakas- ja potilastiedot, joita ei voida käyttötarkoituksesta johtuen määritellä yksinomaan sosiaalihuollon asiakastiedoiksi tai terveydenhuollon potilastiedoiksi.
Tahdonilmaisut	Asiakkaan ilmaisemat omaa tietojensa käsittelyä tai palveluprosessiaan koskevat suostumukset tai rajoitukset. Ryhmään kuuluvat asiakkaan antamat suostumukset tietojensa käsittelyä tai luovutusta koskien, mahdolliset tietojen luovutuskiellot sekä suostumusten ja luovutuskieltojen peruutukset. Asiakkaan tahdonilmaisuja ovat myös mm. edunvalvontavaltuus, hoitotahto tai asiakkaan kanta elinluovutuksiin toisen ihmisen hoitoa varten. Kansallisesti kerättyjen ja ylläpidettyjen tahdonilmaisujen lisäksi tähän päätietyryhmään sisältyviä tahdonilmaisuja voidaan kerätä ja ylläpitää alueellisesti/paikallisesti/toimijakohtaisesti.
Terveydenhuollon potilastiedot	Potilaslain 12 §:n mukaiset terveydenhuollon ammattihenkilön potilasasiakirjoihin merkitsemät potilaan hoidon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi kerätyt tarpeelliset tiedot ja potilasasiakirja-asetuksessa tarkoitetun potilasasiakirjan sisältämät potilasta koskevat tiedot. Sisältää myös muut kuin tekstimuotoiset potilasta koskevat tiedot, kuten EKG:t ja kuvantamistutkimukset.
Tilastot ja rekisterit	Erilaiset sote-palvelujärjestelmän tilaa kuvaavat muiden päätietyryhmien tiedoista koottavat tilastot ja rekisterit. Näitä voivat tuottaa kansalliset tilastoviranomaiset, kuten THL ja Tilastokeskus tai niitä voidaan tuottaa alueellisesti/paikallisesti/toimijakohtaisesti.
Toteuma- ja seuranta-tiedot	Palvelujärjestelmän toiminnan toteutumista kuvaavat tiedot sisältäen myös talousprosesseihin ja maksatukseen liittyvät tiedot.
Tutkimusaineistot	Tutkimusten suorittamiseen liittyvät tiedot sekä tutkimustulokset. Tutkimus kohdistuu varsinaisesti muiden päätietyryhmien tietoihin siten, että käyttötarkoituksena on tutkimuskäyttö.
Valvontatiedot	Valvovien viranomaisten tiedot (esimerkiksi Valvira, STUK).

Seuraavassa kuvassa 7.2 edellä kuvatut päätietyryhmät on sijoitettu luonteensa perusteella kahdelle akselille: asiakaskeskeinen - palvelujärjestelmäkeskeinen sekä staattinen - dynaaminen.

Käyttötarkoitus

- Havainnollistaa edellisen kohdan kuvan käyttötarkoitusten lisäksi minkä luonteisia asioita kuhunkin päätietaryhmään kuuluu, jotta niiden tietojenkäsittelylliset erityispiirteet voidaan ottaa huomioon

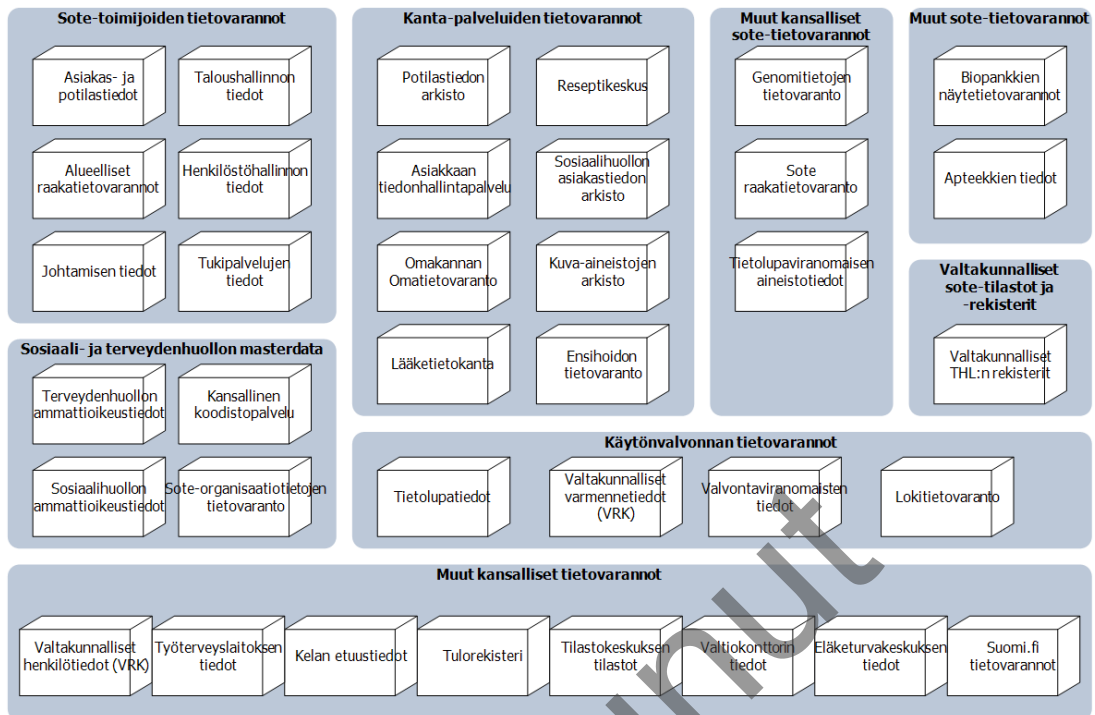
Kuva 7.2 Päätietaryhmien tietojenkäsittelylliset erityispiirteet

7.2 Loogiset tietovarannot

Seuraavassa kuvassa 7.3 on esitetty sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen kokonaisarkkitehtuuriin kuuluvat tai siihen liittyvät tietovarannot. Taulukoissa 7.2 on tarkemmat kuvaukset loogisista tietovarannoista.

Käyttötarkoitus

- **Hahmottaa sote-palvelujärjestelmän tarpeisiin kehitettyjen ja yleisten kansallisten tietovarantojen kokonaiskuva sekä rajata ja nimetä nämä loogiseksi kokonaisuudeksi**
- **Antaa välineitä muutosvaikutusten arviointiin eli mihin tietovarantoihin aiottu muutos vaikuttaa tai mitä tietovarantoja sen toteuttamisessa voidaan hyödyntää**

Kuva 7.3 Kansallisten tietovarantojen loogiset kokonaisuudet

Taulukot 7.2 Loogisten tietovarantojen kuvaukset

Sote-toimijoiden tietovarannot	Kuvaus
Asiakas- ja potilastietojärjestelmien tietovarannot	Tietovaranto, joka koostuu sote-palvelutuottajien asiakas- ja potilastiedoista ja joka kytkeytyy valtakunnallisiin tietovarantoihin.
Henkilöstöhallinnon tiedot	Palvelunjärjestäjän ja -tuottajan palveluiden tuottamiseen tarvittavan henkilöstön tiedot
Johtamisen tiedot	Palvelunjärjestäjän tiedolla johtamisen kokonaisuuden tiedot.
Alueelliset raakatietovarannot	Toisiokäytön alueellinen raakatietovaranto, joka voi sisältää tietoja usean sote-palvelunjärjestäjän rekisteritietoa.
Taloushallinnon tiedot	Taloushallinnan tiedot sisältävät taloustiedot palveluiden ja rakenteiden osalta.
Tukipalveluiden tiedot	Sosiaali- ja / tai terveydenhuollon palvelunantajan tukijärjestelmien tiedot, sisältäen esimerkiksi asiakkuuden hallinnan (CRM) ja materiaali-hallinnon tiedot.

Sosiaali- ja terveydenhuollon masterdata	Kuvaus
Terveydenhuollon ammattioikeustiedot	Valviran ylläpitämät terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia ja rajoitustietoja koskevat rekisterit.
Sosiaalihuollon ammattioikeustiedot	Valviran ylläpitämät sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia ja rajoitustietoja koskevat rekisterit.
Kansallinen koodistopalvelu	THL:n sisällöllisesti ja Kelan teknisesti ylläpitämä sote-koodistojen ja luokitusten hallinta- ja julkaisuväline.
Sote-organisaatiotietojen tietovaranto	Sote-toiminnassa käytettyjen organisaatiorekistereiden kokonaisuus muodostaa yhdessä loogisen sote-organisaatiotietojen tietovarannon.

Kanta-palveluiden tietovarannot	Kuvaus
Potilastiedon arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietovaranto, jonka avulla potilastiedot arkistoidaan sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja (Omakannan kautta) kansalaisten hyödynnettäviksi (sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille).
Reseptikeskus	Tietovaranto reseptitietojen ja lääkkeiden toimitustietojen sähköiseen säilytykseen (ja jakeluun).
Asiakkaan tiedonhallintapalvelu	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla arkistointipalveluun tallennetuista asiakastiedoista koostetaan potilaan hoidon tai asiakkaan asian käsittelyn kannalta keskeiset tiedot sekä tallennetaan kansalaiselle annettava informointi ja hänen tekemänsä tahdonilmaisut
Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla sosiaalihuollon asiakastiedot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja kansalaisten hyödynnettäviksi sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille
Omakannan Omatietovaranto	Kanta-palvelujen Omakantaan liittyvä tietovaranto, jonne kansalainen voi hyvinvointisovelluksilla tallentaa hyvinvointitietojaan
Kuva-aineistojen arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla terveydenhuollon kuva-aineistot arkistoidaan sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden hyödynnettäviksi

Kanta-palveluiden tietovarannot	Kuvaus
Lääketietokanta	Kanta-palveluihin kuuluva tietokanta, joka sisältää ja josta haetaan lääkkeiden määräämisen ja toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot lääkkeistä, niiden hinnoista ja korvattavuudesta, keskenään vaihtokelpoisista lääkevalmisteista sekä korvattavista perusvoiteista ja kliinisistä ravintovalmisteista
Ensihoidon tietovaranto	Ensihoidon kansallinen tapahtumatietojen tietovaranto sekä ensihoitotehtävään johtavien että johtamattomien hälytyksien osalta. Kenttäjohtamisen järjestelmän ensihoitokertomusta koskevan osion ensisijainen tietovaranto on kansallinen (Potilastiedon arkisto), joten myös tapahtumatietojen kokoaminen tehdään kansallisesti yhteen tietovarantoon.

Muut kansalliset sote-tietovarannot	Kuvaus
Tietolupaviranomaisen aineistotiedot	Tietolupaviranomainen saa muodostaa valmisaineistoja laissa lueteltujen viranomaisten ja organisaatioiden tiedoista. Tietolupaviranomainen saa myöhemmin poimia tietoluvan myöntämiseksi tarvittavat ja myönnetyn tietoluvan tai tietopyyntöä koskevan päätöksen mukaiset tiedot valmisaineistoista. Sisältää myös kuvaavaa ja määrittelevää tietoa sote-tietovarannoista.
Genomitietojen tietovaranto	Kansallinen tietovaranto kansalaisten kokogenomisekvensseille (whole genome sequencing, wgs), kansalliselle väestön referenssietokannalle, kansalliselle kliiniselle variaatitietokannalle sekä muulle omiikkadatalle. Kliiniset johtopäätökset tallennetaan Potilastiedon arkistoon.
Sote raakatietovaranto	Toisiokäytön sote-raakatietovaranto, joka voi sisältää usean rekisterinpitäjän sosiaali- ja terveydenhuollon tietoa.

Muut sote-tietovarannot	Kuvaus
Biopankkien näytetiedot	Biopankkien ylläpitämät rekisterit otetuista ja säilytetyistä näytteistä. Biopankit toimivat joko maantieteellisesti rajatulla alueella (Sote-toimijoiden tietovarannot ryhmään loogisesti kuuluen) tai kansallisesti (THL Biopankki).
Apteekkien tiedot	Apteekkien asiakastietojärjestelmien tiedot, joiden varaan apteekkien toiminta Kanta-palveluiden Reseptikeskuksen ja Lääketietokannan lisäksi rakentuu.

Valtakunnalliset sote-tilastot ja -rekisterit	Kuvaus
Valtakunnalliset THL:n tilastot ja rekisterit	Pääosin THL:n tuottamat sekä sote-palvelujärjestelmän tunnuslukuihin ja toimivuuden arviointiin että kliiniseen tai sosiaalihuollon substanssiin liittyvät tilastot ja rekisterit. Sisältävät myös kansallisten laaturekisterien tiedot.

Käytönvalvonnan tietovarannot	Kuvaus
Valvontaviranomaisten tiedot	Tietovaranto on looginen käsite, pitää sisällään eri sote-toimialan valvontaviranomaisten (Valvira, Fimea, AVI) tuottamaa valvontatietoa.
Valtakunnalliset varmennetiedot (VRK)	Sisältää tiedon mm. sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille sekä tietojärjestelmille ja organisaatioille myönnettyistä varmenteista. Tietovaranto on valtakunnallinen.
Lokitiedot	Looginen käsite, koska varsinaisesti yksittäistä lokitietojen tietovarantoa ei ole. Käyttölokiteitoja kerätään eri järjestelmissä. Reseptikeskuksen käyttöloki ja Potilastiedon arkiston luovutusloki ovat tällä hetkellä kansallisesti kerättyjä.
Tietolupien tiedot	Sisältää tiedot tietojen käytön luvista, tietopyynnöistä sekä käyttövaltuutuksista. Tietovaranto on looginen käsite, pitää sisällään Tietolupaviranomaisen tuottamia toisiokäytön tietojen käsittelytietoja eri rekistereiden tietojen yhdistelyistä sekä palvelujenjärjestäjien tietoja oman rekisterinpitäjän sisäisestä toiminnasta.

Muut kansalliset tietovarannot	Kuvaus
Valtakunnalliset henkilötiedot	Tietovaranto, joka koostuu Suomen kansalaisten ja Suomessa vakituisesti asuvien henkilöiden henkilötiedoista, osoitteista ja perhesuhteista. Tietovarannon rekisterinpitäjä on Väestörekisterikeskus ja se on valtakunnallinen.
Eläketurvakeskuksen tiedot	Eläketurvakeskuksen rekisterit sisältävät tietoja työeläketurvan toimeenpanossa tallennettuja vakuutettujen työ- ja ansiotietoja sekä myönnettyjä etuuksia ja niiden perusteita mukaan lukien työkyvyttömyyseläkkeiden diagnoosit
Suomi.fi tietovarannot	Suomi.fi -palveluiden tietovarannot: Viestit, Valtuudet, Palvelutietovaranto, Koodistot (https://www.suomi.fi/tietoa-suomifista)
Kelan etuustietovaranto	Kelan etuuksia koskevat tiedot.

Muut kansalliset tietovarannot	Kuvaus
Tulorekisteri	Tulorekisteri on kansallinen sähköinen tietokanta, joka sisältää kattavat palkka-, eläke- ja etuustiedot yksilötasolla.
Tilastokeskuksen tilastot	Tilastokeskuksen kansallinen tietovaranto sisältää tiedot kuolemansyyn selvityksistä. Tilastokeskus tuottaa myös yleisiä yhteiskuntaoloja koskevia sekä sote-toimintaa kuvaavia tilastoja.
Työterveyslaitoksen tiedot	Työterveyslaitoksen tuottamat ja keräämät tiedot työperäisten sairauksien ja altistumismittausten osalta. Työterveyslaitoksella on myös oma potilasrekisteri.
Valtiokonttorin tiedot	Valtiokonttori kerää toimijoiden tilinpäätöstietoja JHS-määrittelyn mukaisesti toiminnan ja talouden tiedoista.

7.3 Tietoarkkitehtuuria tarkentavat määrittelyt ja kuvaukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoarkkitehtuuria tarkentavia kuvauksia, määrittelyjä, koodistoja ja sanastoja löytyy seuraavilta verkkosivuilta:

[Sote-tietoarkkitehtuurin kokonaiskuva - työdokumentti, 2017](#)

[THL Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - Sanastot](#)

[THL Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - Koodistopalvelu](#)

[Koodistopalvelussa julkaistut koodistot ja tietorakenteet](#)

[Kanta.fi - Kanta-palvelujen vaatimusmäärittelyt, tietosisällöt ja tekniset ohjeet tietojärjestelmätoimittajille](#)

Vanhentunut

8 Tietojärjestelmäarkkitehtuuri

Tietojärjestelmäarkkitehtuuri on kokonaisarkkitehtuurin näkökulma, joka kuvaa organisaation tai tässä tapauksessa toimialan keskeiset tietojärjestelmät, niiden suhteet sekä ominaisuustiedot. Tietojärjestelmäarkkitehtuurin suunnittelussa tavoitteena on mahdollistaa se, että muodostuva järjestelmäkokonaisuus tukee parhaalla mahdollisella tavalla toiminnalle määriteltyjä tavoitteita.

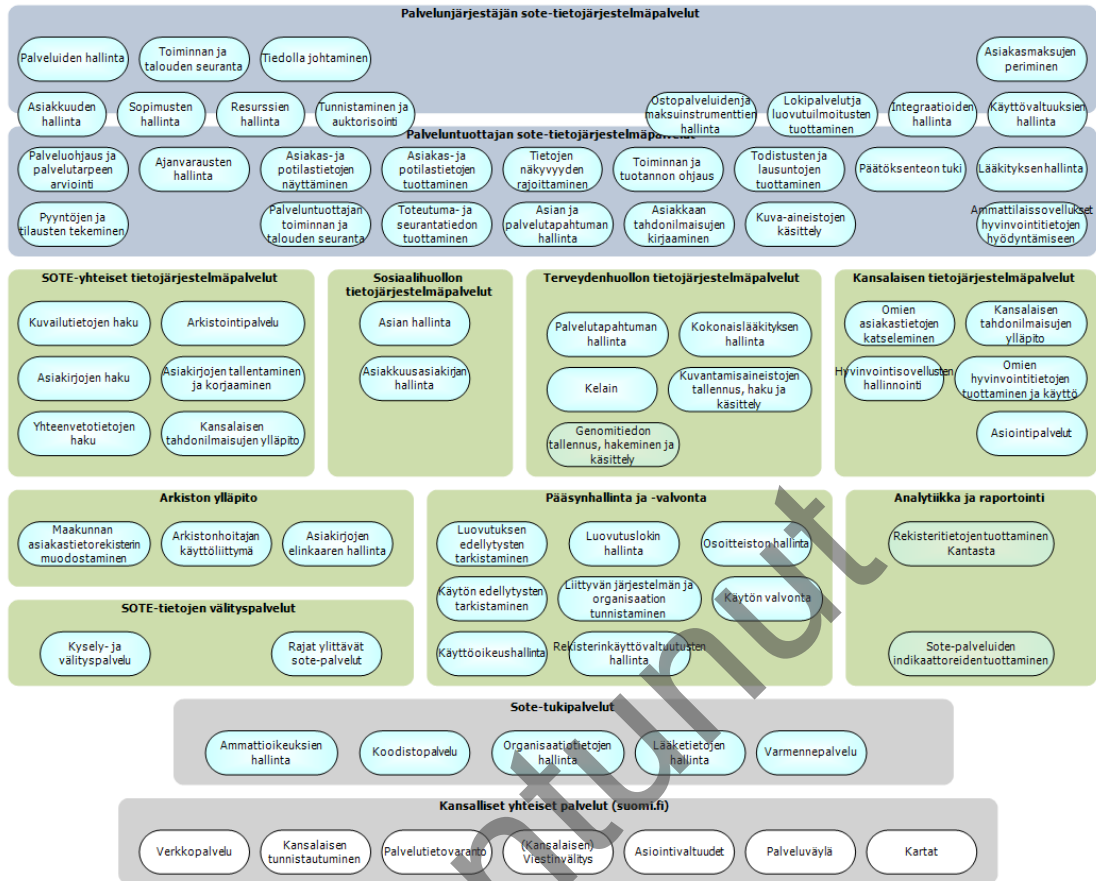
8.1 Tietojärjestelmäpalvelut

Tietojärjestelmäpalveluiden kuvaus (kuva 8.1 ja taulukko 8.1) ryhmittelee joukon sote-tietojärjestelmiin toteutettavia loogisia toimintokokonaisuuksia erityisesti Kanta-palveluihin ja tietojärjestelmille asetettaviin vaatimuksiin liittyvien määrittelyjen näkökulmasta. Kuvaus on muodostettu aiempia sote-kokonaisarkkitehtuurikuvausten tietojärjestelmäpalveluiden kuvauksia sekä niihin Kajakki-projektissa tehtyjä tarkennuksia jatkojalostamalla. Tietojärjestelmäpalveluiden kuvaus on abstraktiotasoltaan melko yleisluontoinen, joten kunkin tietojärjestelmäpalveluista voisi jonkun muun jäsenyyksen mukaan nähdä sisältävän useampia tietojärjestelmäpalveluita. Tämä on kuitenkin tarkoituksellista, jotta tietojärjestelmäpalveluiden määrä saadaan pidettyä kohtuullisena kattavuuden liikaa kärsimättä. Kuvassa esiintyvän jaon sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalveluihin kautta ei sinällään kiinnitetä palveluita eri toimialoille tai rajoiteta sosiaali- ja terveydenhuollon välistä yhteistoimintaa. Jako sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisiin palveluihin on tehty vain havainnollisuuden ja nykytilan rajoitusten kuvaamisen vuoksi. Myös palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan tietojärjestelmäpalvelut ja niiden välinen jako on mukana vain viitteellisenä ja havainnollistavan näkökulman vuoksi.

Yksityiskohtaisemmissa määrittelyissä ja ratkaisuarkkitehtuurien kuvauksissa tietojärjestelmäpalveluita on mahdollista käsitellä hienojakoisemmalla tasolla. Tämä kuvaus ei kokoa eri näkökulmissa ja tarkemmissa määrittelyissä nimettyjä tietojärjestelmäpalveluja. Kuvauksen ryhmittely ja palvelujen nimeäminen perustuu erityisesti sellaisiin toiminnallisiin kokonaisuuksiin, joihin on saatavilla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen käsittelyssä käytettäviä määrittelyjä ja Kanta-palveluihin liittyviä määrittelyjä.

Käyttötarkoitus

- **Antaa kokonaiskuvan asiakas- ja potilastietojen käsittelyssä tarvittavista tietojärjestelmäpalveluista**
- **Tunnistaa ja nimeää keskeisimmät tietojärjestelmäratkaisujen rakenneosat, jotta näiden rajapintojen kautta päästään modulaarisiin toteutuksiin**
- **Antaa välineitä muutosvaikutusten arviointiin eli mihin tietojärjestelmäpalveluihin suunniteltu muutos vaikuttaa**
- **Ryhmittelee tietojärjestelmäpalvelut toiminnallisuuksien mukaan käsitteellisellä tasolla tietojärjestelmäpalveluryhmiin**
- **On pohja tarkemmille tietojärjestelmäpalvelukohtaisille kuvauksille (esim. JHS 171 palvelukuvaus) sekä loogisen tason tietojärjestelmäjäsenyykselle**

Kuva 8.1 Tietojärjestelmäpalveluiden ryhmät ja tietojärjestelmäpalvelut

Taulukko 8.1 Tietojärjestelmäpalveluiden ryhmät

Tietojärjestelmäpalveluiden ryhmä	Kuvaus
Palvelunjärjestäjän sote-tietojärjestelmäpalvelut	Palvelunjärjestäjän tarvitsemat tietojärjestelmäpalvelut soteen liittyvien vastuiden hoitamiseen. Perustuttava yhteisiltä osin samaan tietopohjaan kuin palveluntuottajien tietojärjestelmäpalvelut.
Palveluntuottajan sote-tietojärjestelmäpalvelut	Sote-palveluita tuottavan tahon tietojärjestelmäpalvelut, jotka tukevat julkisen tai yksityisen sote-palvelutoiminnan toteuttamista. Kytkeytyvät asiakas- ja potilastietojen käsittelyyn osalta vahvasti Kanta-palveluihin.
SOTE-yhteiset tietojärjestelmäpalvelut	Kanta-palveluihin kuuluvat tietojärjestelmäpalvelut, jotka ovat loogisella tasolla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä.
Sosiaalihuollon tietojärjestelmäpalvelut	Kanta-palveluihin kuuluvat tietojärjestelmäpalvelut, jotka liittyvät erityisesti sosiaalihuollon asiakastietojen käsittelyyn liittyviin tarpeisiin.
Terveydenhuollon tietojärjestelmäpalvelut	Kanta-palveluihin kuuluvat tietojärjestelmäpalvelut, jotka liittyvät erityisesti terveydenhuollon potilastietojen käsittelyyn liittyviin tarpeisiin.

Tietojärjestelmäpalveluiden ryhmä	Kuvaus
Kansalaisen tietojärjestelmäpalvelut	Kanta-palveluihin kuuluvat tietojärjestelmäpalvelut, jotka toteuttavat erityisesti asiakkaan asiakastietojen näyttämiseen, kansalaisen valinnanvapauteen tai hyvinvointitietojen tuottamiseen ja käsittelyyn liittyviä tarpeita.
Arkiston ylläpito	Kanta-palveluihin kuuluvat tietojärjestelmäpalvelut, joilla hallinnoidaan Kanta-arkiston tietosisältöjä niiden eheyden ja säilytyksen takaamiseksi.
SOTE-tietojen välityspalvelut	Kanta-palveluihin kuuluva kysely- ja välityspalvelu sote-ammattihenkilöiden tuottamien tietojen välittämiseen viranomaisille tai muille ei-sote-toimijoille.
Pääsynhallinta ja valvonta	Kanta-palveluihin kuuluvat keskitetysti järjestetyt tukipalvelut, joiden avulla pyritään varmistamaan asiakas- ja potilastietojen oikeellinen käyttö.
Analytiikka ja raportointi	Kanta-palveluihin kuuluvat palvelut, joilla tuetaan Kanta-palveluun tallennettujen tietojen toisiokäyttöä.
Sote-tukipalvelut	Eri toimijoiden tuottamat sote-tietojärjestelmäinfrastruktuurin peruspalvelut.
Kansalliset yhteiset palvelut (suomi.fi)	VRK:n tuottamat palvelut kansalaisen, viranomaisten ja yhteisöjen perusinfrastruktuurin toteuttamiseksi.

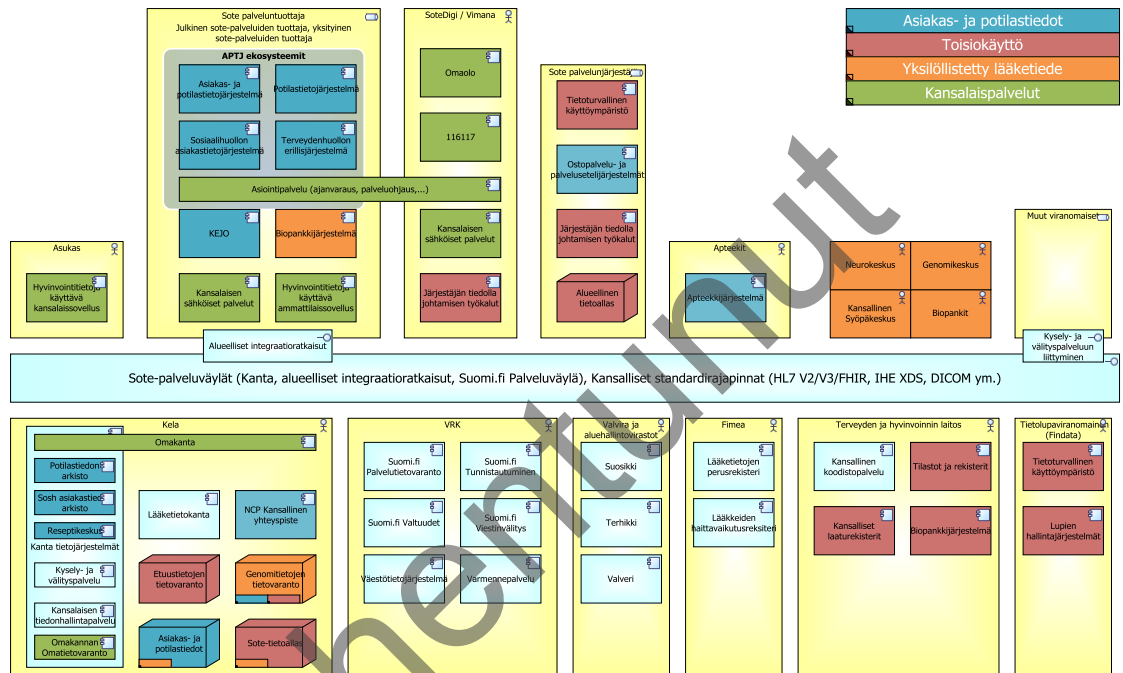
Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiin kohdistuu asiakastietolain nojalla olennaisia vaatimuksia. THL määräys 2/2016 liitteineen kokoaa yhteen erityisesti Kanta-palvelujen kautta järjestelmiin kohdistuvia toiminnallisia ja tietosisältövaatimuksia. Määräyksen liitteenä 2 on toiminnallisten vaatimusten luokitus, joka kokoaa yhteen toiminnalliset ja tietosisältövaatimukset, jotka perustuvat kansallisiin määrittelydokumentteihin. Luokituksen kukin vaatimus viittaa tarkempiin määrittelyihin. Eri käyttötarkoituksiin tehtyjen tietojärjestelmien olennaisia vaatimuksia on koottu määräyksen liitteessä 3 oleviksi profiileiksi. Materiaalit ovat saatavilla THL:n [Määräykset-sivun](#) kautta. Toiminnallisten vaatimusten lisäksi sote-palveluissa käytettäviin tietojärjestelmiin kohdistuu Kanta-palveluihin liitettävien järjestelmien osalta yhteentoimivuus- ja tietoturvallisuusvaatimuksia.

8.2 Valtakunnallinen soten tietojärjestelmäkokonaisuus

Kuvassa 8.2 on esitetty näkökulma valtakunnalliseen soten tietojärjestelmäkokonaisuuteen. Avoin rajapinnat sekä kansallisesti ja alueellisesti käytettävät integraatoratkaisut mahdollistavat kansallisen ohjauksen kautta kokonaisuuden, jossa eri toimijoiden palvelut toimivat yhteen. Keskitetyt palvelut mahdollistavat sekä asiakastyön että tietojen toisiokäytön ja jatkojalostamisen eri sidosryhmille.

Käyttötarkoitus

- Tuo valtakunnallisen soteen liittyvät tietojärjestelmät yhteen kokonaisnäkymään loogisella tasolla
- Hankkeiden ja projektien suunnittelussa ja kehittämisessä huomioitavaksi
- Tunnistaa eri aihekokonaisuksiin (asiakas- ja potilastiedot, asiakas- ja potilastietojen toisiokäyttö, yksilöllistetty lääketiede, kansalaispalvelut) liittyvät tietojärjestelmät

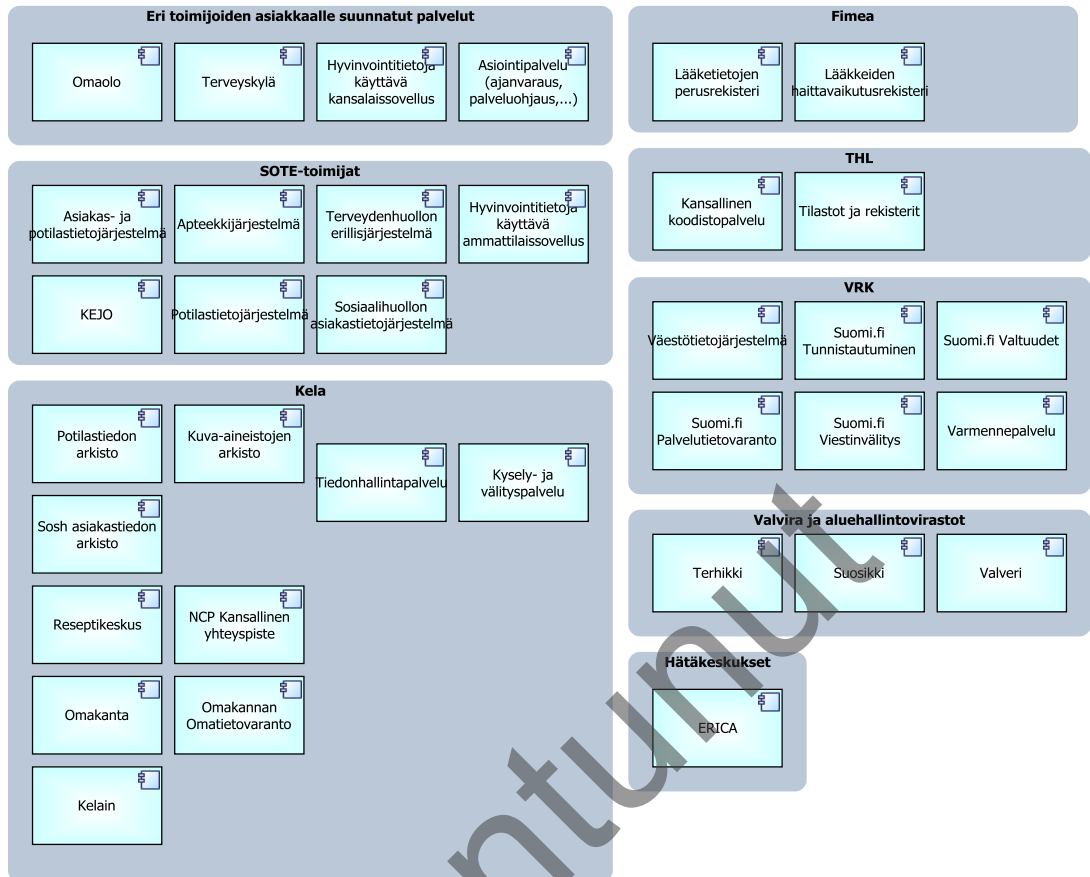

Kuva 8.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmäkokonaisuus

Seuraavassa (kuva 8.3.) on esitetty valtakunnallisten sote-tietojärjestelmien (ja niihin läheisesti liittyvien tukijärjestelmien) tietojärjestelmäkartta. Asiakastietolaki, laki sähköisestä lääkemääräyksestä sekä laki sähköisen asioinnin tukipalvelusta asettavat joihinkin kuvan tietojärjestelmiin kohdistuvia käyttövelvoitteita.

Käyttötarkoitus

- Tunnistaa, nimeää ja ryhmittelee vastuutahoittain valtakunnalliset sote-tietojärjestelmät

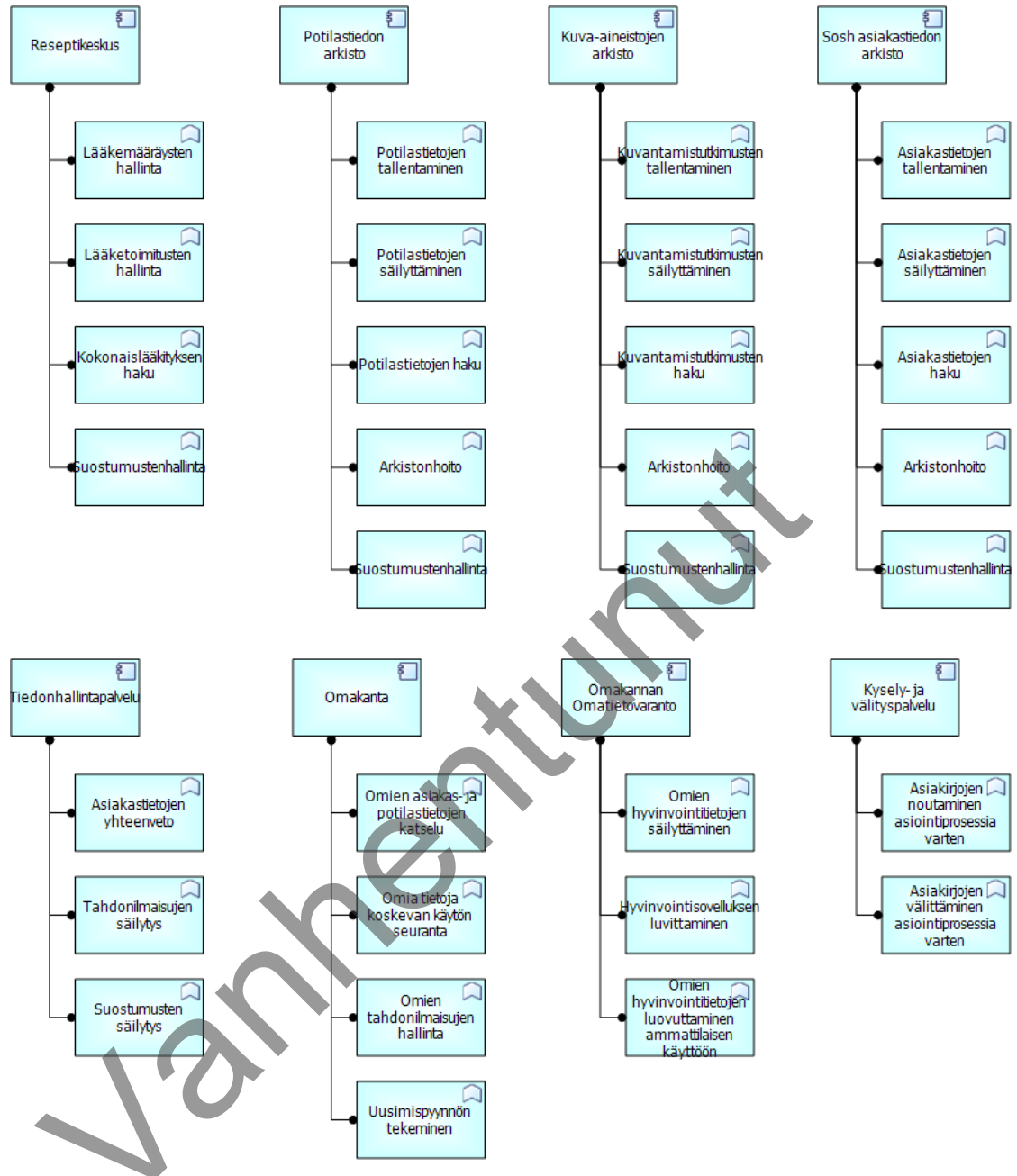
Kuva 8.3 Valtakunnallinen sote-tietojärjestelmäkartta

8.3 Kanta-palvelujen tietojärjestelmät ja niiden toiminnallisuudet

Kuvassa 8.4 on tunnistettu Kanta-palveluihin kuuluvien tietojärjestelmien keskeiset toiminnallisuudet Kelainta lukuun ottamatta. Kelain on Kelan tarjoama ja ylläpitämä Kanta-palvelujen käyttöliittymä terveydenhuollon ammattihenkilöille ja vastaa toiminnallisuudeltaan sähköisen lääkemääräyksen tekemistä potilastietojärjestelmässä.

Käyttötarkoitus

- Jäsentää Kanta-tietojärjestelmiin toteutettuja toiminnallisuuksia
- Huomioitavaksi Kanta-tietojärjestelmien käyttötarkoituksen kuvauksena eri yhteyksissä

Kuva 8.4 Kanta-palveluihin kuuluvien tietojärjestelmien keskeiset toiminnallisuudet

Seuraavassa taulukossa 8.2 on kuvattu [Kanta-sanaston](#) mukaiset määritelmät edellisessä kuvassa esitetyille Kanta-palveluihin kuuluville tietojärjestelmille. On huomattava, että sanaston ilmaiset eivät kaikessa noudata kokonaisarkkitehtuurin mallinnuksessa käytettyjä käsitteitä (esimerkiksi palvelu vs. tietojärjestelmä).

Taulukko 8.2 Kanta-palveluihin kuuluvien tietojärjestelmien Kanta-sanaston mukaiset määritelmät

Tietojärjestelmä	Kuvaus
Reseptikeskus	Reseptikeskus on reseptitietojen ja lääkkeiden toimitustietojen pysyvään sähköiseen arkistointiin tarkoitettu tietokanta Resepti-palvelussa. Resepti-palvelu: Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla reseptitiedot ja lääkkeiden toimitustiedot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden, apteekkien ja Omakannan kautta kansalaisten hyödynnettäväksi
Potilastiedon arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla potilastiedot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja Omakannan kautta kansalaisten hyödynnettäväksi sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille.
Kuva-aineistojen arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla terveydenhuollon kuva-aineistot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden hyödynnettäväksi
Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla sosiaalihuollon asiakastiedot arkistoidaan pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja Omakannan kautta kansalaisten hyödynnettäväksi sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille
Kansalaisen tiedonhallintapalvelu	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonne tallennetaan kansalaiselle annettava Kanta-informointi ja hänen tekemänsä tahdonilmaisut ja jonka avulla arkistoiduista asiakastiedoista koostetaan potilaan hoidon tai asiakkaan asian käsittelyn kannalta keskeiset tiedot sekä ylläpidetään potilaan terveys- ja hoitosuunnitelmaa
Omakanta	Kanta-palveluihin kuuluva asiointipalvelu, jonka avulla kansalainen voi katsella, hyödyntää ja hallinnoida asiakastietojaan ja hyvinvointitietojaan
Omakannan Omatietovaranto	Kanta-palvelujen Omakantaan liittyvä tietovaranto, jonne kansalainen voi hyvinvointisovelluksilla tallentaa hyvinvointitietojaan
Kysely- ja välityspalvelu	Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla asiakastietoja välitetään sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille tai vastaanotetaan ulkopuolisilta toimijoilta

8.4 Tietojärjestelmäarkkitehtuuria tarkentavat kuvaukset

Valtakunnallista tietojärjestelmäarkkitehtuuria ja siihen liittymisen vaatimuksia on kuvattu tarkemmin mm. seuraavilla web-sivustoilla:

[Kanta-arkkitehtuuri Kanta.fi:ssä](#)

[Sertifiointi ja olennaiset vaatimukset](#)

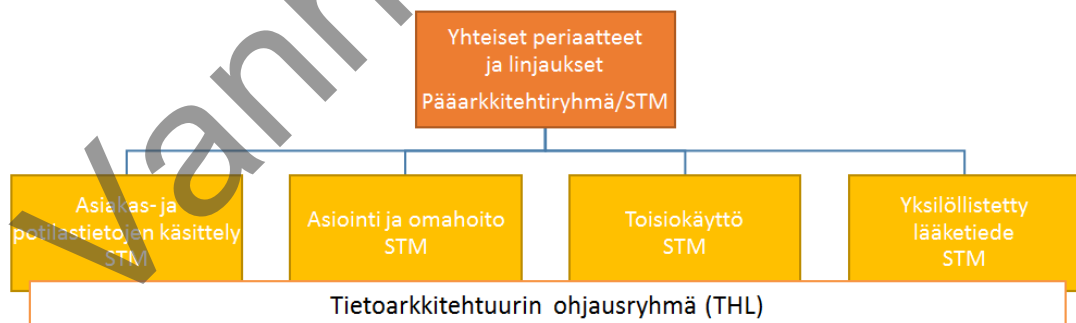
[THL:n määräykset](#)

9 Yhteenveto ja jatkokehitys

Tämä dokumentti kokoaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallisen kokonaisarkkitehtuurin kuvaukset. Tässä versiossa on koottu ajankohtaiset periaatetaso strategiat, lait ja säädökset. Arkkitehtuurivisiossa on kuvattu sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen ICT-ekosysteemin perustamista kansallisiin tietovarantoihin. Toiminta-arkkitehtuurissa näkökulmana on kokonaiskuva toimijoista, palveluista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteentoimivuudesta. Tietoarkkitehtuuri kuvaa aihepiirin päätietyryhmät ja kansalliset loogiset tietovarannot. Tietojärjestelmäarkkitehtuurissa tietojärjestelmäpalveluja on ryhmitelty ylätasolla loogisiksi kokonaisuuksiksi ja havainnollistettu kokonaisuutta tietojärjestelmäkartalla. Lisäksi saatavilla on useita tarkentavia dokumentteja, kuvauksia ja määrittelyjä, joihin on viitattu dokumentin eri luvuissa.

Dokumentin sisältöä hyödynnetään tavoitetilan jatkotarkennuksissa, kehittämispolun suunnittelussa, lain ja säädösten valmisteluissa, hankkeiden ja projektien ohjauksessa ja arvioinnissa sekä muutoshallinnassa.

Dokumenttia ylläpidetään julkaisun jälkeen osana sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista kokonaisarkkitehtuurityötä kuvan 9.1 mukaisesti. Päivityksistä, mahdollisista laajennuksista ja niiden julkaisusta päätetään tarkemmin osana tätä työtä hyödyntäen julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin menetelmiä ja kuvaustapoja. Sisällön kehittämiseen vaikuttavat mm. säädösten, ohjelmien ja strategioiden eteneminen ja tarkennukset. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kokonaisarkkitehtuurin pääarkkitehturyhmä ja asiakastietojen käsittelyn alaryhmä ovat keskeisiä tämän dokumentin sisällön ylläpitäjiä. Näiden ryhmien työskentelyä voi seurata [Innokylässä](#). Useat kuvauksista palvelevat myös muiden alaryhmien työtä ja tarpeita. Päivityksiä voidaan toteuttaa sekä työryhmien toiminnan kautta että erillisinä projekteina tai osana eri kehittämiskohteisiin kohdistuvia projekteja.

Kuva 9.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kokonaisarkkitehtuurityön ryhmät

Lähteet

Avoimen tiedon ja yhteentoimivuuden palvelu: www.avoindata.fi, Viitattu 17.9.2019

Digitalisoinnin periaatteet, Valtiovarainministeriö, <https://vm.fi/digitalisoinnin-periaatteet>, Viitattu 17.9.2019

Euroopan komission tiedonanto: Eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet – täytäntöönpanostrategia, COM(2017) 134 final, Bryssel 23.3.2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0134&from=EN>, Viitattu 17.9.2019

Huovila, Mikko; Aaltonen, Anna; Hyppönen, Konstantin; Porrasmä, Jari; Vuokko, Riikka; Jalonen, Marko (2015), Terveydenhuollon potilastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut 2016 - Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen kokonaisarkkitehtuuri, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Ohjaus: 2015_010, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-525-7>, Viitattu 17.9.2019

Huovila, Mikko; Aaltonen, Anna; Porrasmä, Jari; Laaksonen, Maarit; Korhonen, Maritta (2015), Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen kokonaisarkkitehtuuri - Periaatteet ja yhteiset linjaukset, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Ohjaus 2015_012, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-531-8>, Viitattu 17.9.2019

Innokylä: SOTE kansallinen kokonaisarkkitehtuuri -työskentely <https://www.innokyla.fi/web/verkosto1257701/tyoskentely>, Viitattu 17.9.2019

JHS 152 Prosessien kuvaaminen, JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta, 5.10.2012, <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs152>, Viitattu 17.9.2019

JHS 179 Kokonaisarkkitehtuurin suunnittelu ja kehittäminen, JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta, 7.2.2017, <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs179>, Viitattu 17.9.2019

JHS 198 Kokonaisarkkitehtuurin peruskuvaukset, JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta, 5.9.2017, <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs198>, Viitattu 17.9.2019

Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuri (JHKA), Valtionvarainministeriö, <http://vm.fi/julkisen-hallinnon-yhteinen-kokonaisarkkitehtuuri>, Viitattu 17.9.2019

Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin (JHKA) kuvaukset, Valtionvarainministeriö, <https://wiki.julkict.fi/julkict/juhta/juhta-tyoryhmat-2016/jhka-tyoryhma/jhka-2.0>, Viitattu 17.9.2019

Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuri, Julkisen hallinnon arkkitehtuuriperiaatteet, Määrittely 1.91, 26.4.2017, https://wiki.julkict.fi/julkict/juhta/juhta-tyoryhmat-2016/jhka-tyoryhma/jhka-2.0/jhka-2-0-8-periaatteet/at_download/file, Viitattu 17.9.2019

JUPO - Julkisen hallinnon palveluontologia, Kansalliskirjasto, 19.10.2017, <https://finto.fi/jupo/fi/>, Viitattu 17.9.2019

Kanta-arkkitehtuuri, Voimassa olevat määräykset (2019), Kanta-palvelut, Kansaneläkelaitos, <https://www.kanta.fi/jarjestelmakehittajat/kanta-arkkitehtuuri>

Kanta-arkkitehtuuri ja terveydenhuollon yhteentoimivuuden ja IT-standardoinnin aikajana (2018), Kanta-palvelut, Kansaneläkelaitos, <https://www.kanta.fi/documents/20143/106828/Kanta-arkkitehtuuri+ja+terveydenhuollon+yhteentoimivuuden+ja+IT-standardoinnin+aikajana.pdf/>, Viitattu 17.9.2019

Kirjaamisohjeet, Rakenteinen kirjaaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/ohjeet-ja-soveltaminen/rakenteinen-kirjaaminen-sosiaali-ja-terveydenhuollossa>, Viitattu 17.9.2019

Laaksonen, Maarit; Aaltonen, Anna; Hyppönen, Konstantin; Huovila, Mikko; Peksiö, Tiina; Suhonen, Marko; Wahlroos, Mika (2015), Sosiaalihuollon asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojär-

jestelmäpalvelut - Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen kokonaisarkkitehtuuri, Tavoitetila 2020 v. 1.0, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Ohjaus: 2015_009, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-515-8>

Lehmuskoski, Antero; Häkälä, Niina; Penttinen, Jaakko: Asiakasasiakirjojen konteksti. Opas sosiaalihuollon asiakirjojen kontekstinkuvailuun Kanta-palveluissa. Versio 1.0, Tammikuu 2018, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, https://www.thl.fi/documents/920442/3728513/Kontekstiopas_v1.pdf, Viitattu 17.9.2019

Maakunta- ja sote-uudistus 8.3.2019 asti, <http://alueuudistus.fi>, Viitattu 17.9.2019

Määräys sosiaalihuollon palvelutehtävien luokituksesta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Määräys 1/2016, THL1419/4.00.00/2015, https://thl.fi/attachments/tiedonhallinta/Maarays_1_2016_sosiaalihuolto.pdf, Viitattu 17.9.2019

Palvelut ja tiedot käytössä, Julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategia 2012-2020, Valtiovainministeriö 2013, <http://vm.fi/documents/10623/360816/Julkisen+hallinnon+ICT-strategia>, Viitattu 14.9.2019

Palvelutehtäväkohtaiset palveluprosessit kuvina, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Versio 2.0, Lokakuu 2017, https://www.thl.fi/documents/920442/2940835/Sosiaalihuollon_palvelutehtavakohtaiset_palveluprosessit_v2.pdf, Viitattu 17.9.2019

Palvelutehtäväluokituksen integrointi asiakastietojärjestelmään, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tietojarjestelmapalvelut/sosiaalihuollon-tiedonhallinta/tietojarjestelmien-maarittelyt/palvelutehtavaluokituksen-integrointi-asiakastietojarjestelmaan>, Viitattu 17.9.2019

Parempaa terveyttä genomitiedon avulla. Kansallinen genomistrategia. Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, Työryhmän ehdotus, Raportteja ja muistioita (STM): 2015:24, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3586-0>, Viitattu 17.9.2019

Potilastiedon arkiston määrittelyt, Kanta-palvelut, Kansaneläkelaitos, <https://www.kanta.fi/jarjestelmakehittajat/potilastiedon-arkisto>, Viitattu 17.9.2019

Refined eHealth European Interoperability Framework / eHealth Network, 2015, https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/ehealth/docs/ev_20151123_co03_en.pdf, Viitattu 17.9.2019

Sosiaalialan tiedonhallinnan sanasto, Palveluihin, palveluprosesseihin ja asiakastietoihin liittyviä käsitteitä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Versio 4.0, 22.12.2017, https://thl.fi/documents/920442/2940835/Sosiaalialan_tiedonhallinnan_sanasto_4_0.pdf, Viitattu 17.9.2019

Sosiaalihuollon asiakasasiakirjat, niihin liittyvät sosiaalipalvelut ja palveluprosessit, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 11.10.2017, https://www.thl.fi/documents/920442/2940835/Asiakirjat_palvelutehtavat_sosiaalipalvelut_ja_prosessit_2017_10_11.xlsx, Viitattu 17.9.2019

Sosiaalihuollon palvelutehtävät ja sosiaalipalvelut, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tietojarjestelmapalvelut/sosiaalihuollon-tiedonhallinta/palvelutuotannon-toiminnalliset-maarittelyt/sosiaalihuollon-palvelutehtavat-ja-sosiaalipalvelut>, Viitattu 17.9.2019

Sosiaalihuollon palvelutuotannon toiminnalliset määrittelyt, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <https://www.thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tietojarjestelmapalvelut/sosiaalihuollon-tiedonhallinta/palvelutuotannon-toiminnalliset-maarittelyt>, Viitattu 17.9.2019

- Sosiaalihuollon Kanta-palvelut, Tietojärjestelmien määrittelyt, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/kanta-palvelut/sosiaalihuollon-kanta-palvelut/tietojarjestelmien-maarittelyt>, Viitattu 17.9.2019
- Sosiaalihuolto - Palvelutehtävä -koodisto kansallisessa koodistopalvelussa, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <http://91.202.112.142/codeserver/pages/classification-view-page.xhtml?classificationKey=704&versionKey=2563>, Viitattu 17.9.2019
- Sosiaalihuolto - Sosiaalihuollon palveluprosessi -koodisto kansallisessa koodistopalvelussa, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <http://91.202.112.142/codeserver/pages/classification-view-page.xhtml?classificationKey=2663&versionKey=2983>, Viitattu 17.9.2019
- Sosiaalihuolto - Sosiaalipalvelut -koodisto kansallisessa koodistopalvelussa, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <http://91.202.112.142/codeserver/pages/classification-view-page.xhtml?classificationKey=703&versionKey=2683>, Viitattu 17.9.2019
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan alueellista kehittämistä ohjaava viitearkkitehtuuri v1.0, 1.9.2014, Kuntaliitto, VAKAVA-projekti, <https://www.innokyla.fi/documents/712964/9fe50f61-d2f6-4018-96eb-4c1184f7bbf1>, Viitattu 17.9.2018
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan määräykset ja määrittelyt, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tiedon-ja-vaatimusten-yhdenmukaistaminen/julkaisut/maarittelyt>, Viitattu 18.9.2019
- Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020 - Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja: 2011:1, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3106-0>, Viitattu 17.9.2019
- Sosiaali- ja terveysministeriön konsernin strateginen visio, Sosiaali- ja terveysministeriö (2018). <http://stm.fi/strategia>, Viitattu 17.9.2019
- Tieto hyvinvoinnin ja uudistuvien palvelujen tukena - Sote-tieto hyötykäyttöön -strategia 2020, Sosiaali- ja terveysministeriö, 2014, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3548-8>, Viitattu 17.9.2019
- Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategia, Työ- ja elinkeinoministeriö, Elinkeino- ja innovaatio-osasto 26.5.2014, <https://tem.fi/documents/141087/2871099/Terveysalan+tutkimus+ja+innovaatiotoiminnan+kasvu+strategia+26052014.pdf>, Viitattu 17.9.2019
- Terveyden ja hyvinvoinnin kohdealueen arkkitehtuurikäsikirja, Sosiaali- ja terveysministeriö, 1.10.2013, <https://www.avoindata.fi/data/fi/dataset/terveyden-ja-hyvinvoinnin-kohdealueen-arkkitehtuurikäsikirja>, Viitattu 17.9.2019
- Terveyden ja hyvinvoinnin kohdealueen KA hallintamalli, Sosiaali- ja terveysministeriö, 1.10.2013 <https://www.avoindata.fi/data/fi/dataset/terveyden-ja-hyvinvoinnin-kohdealueen-ka-hallintamalli>, Viitattu 17.9.2019
- Terveyden ja hyvinvoinnin kohdealueen kokonaisarkkitehtuuri, Sosiaali- ja terveysministeriö, 26.4.2016, <https://www.avoindata.fi/data/fi/dataset/terveyden-ja-hyvinvoinnin-kohdealueen-kokonaisarkkitehtuuri>, Viitattu 17.9.2019
- TOGAF Library, <https://publications.opengroup.org/togaf-library>, Viitattu 17.9.2019
- Zachman Framework, <https://www.zachman.com/about-the-zachman-framework>, Viitattu 17.9.2019

Liite 1 Sosiaali- ja terveydenhuollon lain- säädäntö

Liitetaulukko 1. Sosiaali- ja terveydenhuollon lait

Nimi	Kuvaus
Yleislait	
Suomen perustuslaki	Suomen perustuslaki (11.6.1999/731) Säätää oikeuden riittäviin sosiaali- ja terveystalviin.
Hallintolaki	Hallintolaki (6.6.2003/434) Lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa ja myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta.
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (Julkisuuslaki)	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621) Laissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista samoin kuin viranomaisten velvollisuuksista tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi. Lain tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.
Arkistolaki	Arkistolaki (23.9.1994/831) Säätää asiakirjojen arkistoinnista
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta (3.8.1992/733) Kuntien järjestämisvastuu koskien sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvia tehtäviä.
Laki holhustoimesta	Laki holhustoimesta (1.4.1999/442) Laki holhustoimesta säätää holhustoimen ja edunvalvonnan tehtävistä, toimintakelpoisuuden rajoittamisesta ja vajaavaltaisen asemasta.

Nimi	Kuvaus
Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yleislait	
Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista	<p>Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812)</p> <p>Säätää asiakkaan oikeuksista yleisesti sosiaalihuollossa. Lisäksi Laissa säädetään asiakkaan oikeuksista hänen tietojensa käsittelyssä ja salassapidossa.</p>
Laki potilaan asemasta ja oikeuksista	<p>Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (17.8.1992/785)</p> <p>Säätää potilaan oikeuksista yleisesti terveydenhuollossa. Lisäksi Laissa säädetään potilasasiakirjojen käsittelystä ja asiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapidosta.</p>
Sosiaalihuoltolaki	<p>Sosiaalihuoltolaki (30.12.2014/1301)</p> <p>Säätää miten ja mitä sosiaalipalveluja kunnan on tuotettava. Lisäksi säädetään maksuista, palvelun laadun varmistamisesta sekä muutoksenhausta. Lain tarkoituksena on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta; 2) vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta; 3) turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet; 4) edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa; 5) parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä 1–4 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Nimi	Kuvaus
Terveystieteiden tutkimuskeskus Terveystieteiden tutkimuskeskus Terveystieteiden tutkimuskeskus	<p>Terveystieteiden tutkimuslaki (30.12.2010/1326)</p> <p>Säättää terveystieteiden tutkimuksen palveluista. Lain tarkoituksena on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) edistää ja ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta; 2) kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja; 3) toteuttaa väestön tarvitsemien palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua ja potilasturvallisuutta; 4) vahvistaa terveystieteiden tutkimuksen palvelujen asiakaskeskeisyyttä; sekä 5) vahvistaa perusterveystieteiden tutkimuksen toimintaedellytyksiä ja parantaa terveystieteiden tutkimuksen toimijoiden, kunnan eri toimialojen välistä sekä muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksen järjestämisessä.
Kansanterveyslaki	<p>Kansanterveyslaki (28.1.1972/66)</p> <p>Laissa säädetään yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuvaa terveyden edistämistä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy mukaan lukien sekä yksilön sairaanhoitoa. Kansanterveystyön sisällöstä säädetään terveystieteiden tutkimuslaissa (1326/2010).</p>
Erikoissairaanhoitolaki	<p>Erikoissairaanhoitolaki (1.12.1989/1062)</p> <p>Laissa säädetään erikoissairaanhoidon ja siihen liittyvän toiminnan järjestämisestä.</p>
Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (Vanhuspalvelulaki)	<p>Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (28.12.2012/980)</p> <p>Laissa säädetään mm. iäkkään palvelutarpeisiin vastaamisesta, palvelujen saannista ja niiden laadusta.</p>

Nimi	Kuvaus
Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	<p>Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (30.12.2013/1287)</p> <p>Säättää oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämisestä, toteuttamisesta, ohjauksesta ja valvonnasta.</p>

Vanhentunut

Nimi	Kuvaus
Sähköistä tiedonhallintaa koskeva lainsäädäntö	
Tietosuojalaki	Tietosuojalaki (5.12.2018/1050) Tietosuojalaki täydentää EU:n yleistä tietosuojasetusta.
EU:n yleinen tietosuojasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus)
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (Asiakastietolaki)	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (9.2.2007/159) Laissa säädetään julkisten ja yksityisten sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakastietojen sähköisestä käsittelystä ja valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista. Laissa on säädökset tietojen salassapidosta, luovutuksesta, arkistoinnista ja asiakkaan oikeuksista saada tietoa omista asiakastiedoistaan.
Sosiaali- ja terveysministeriön asetus terveydenhuollon valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista (STM:n asetus terveydenhuollon valtakunnallisista TJ-palveluista)	Sosiaali- ja terveysministeriön asetus terveydenhuollon valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista (7.10.2015/1257) Säätää valtakunnalliseen arkistopalveluun tallennettavista potilastiedoista ja potilaan terveyden- ja sairaanhoidon kannalta keskeisistä tallennettavista tiedoista.
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa	Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (24.1.2003/13) Säätää sähköisen asiakirjan arkistoinnin alkuperäisyydestä ja muuttumattomuudesta. Lain tarkoituksena on lisätä asioinnin sujuvuutta ja joutuisuutta samoin kuin tietoturvallisuutta hallinnossa, tuomioistuimissa ja muissa lainkäyttöelimissä sekä ulosotossa edistämällä sähköisten tiedonsiirtomenetelmien käyttöä. Laissa säädetään viranomaisten ja näiden asiakkaiden oikeuksista, velvollisuuksista ja vastuista sähköisessä asioinnissa.
Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista	Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (20.3.2015/254) Säätää sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta ja käsittelystä. Lain tarkoituksena on toteuttaa yhdenmukaisia menettelytapoja käsiteltäessä sosiaalihuollon asiakasta koskevia tietoja ja siten edistää sosiaalihuollon tehtävien asianmukaista hoitamista.

Nimi	Kuvaus
Laki sähköisestä lääkemääräyksestä	<p>Laki sähköisestä lääkemääräyksestä (2.2.2007/61)</p> <p>Laissa on säädökset sähköisten lääkemääräysten käsittelystä ja potilaan tiedonsaantioikeuksista. Laissa säädetään Kelan ylläpitämästä valtakunnallisesta reseptikeskuksesta ja -arkistosta.</p>
STM:n asetus sähköisestä lääkemääräyksestä	<p>Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sähköisestä lääkemääräyksestä (25.6.2008/485)</p> <p>Asetuksessa säädetään perusteista, jotka tulee ottaa huomioon lääkkeitä määrättäessä sekä lääkemääräyksen sisällöstä ja muodosta.</p>
Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (Laki vahvasta sähköinen tunnistam. ja luottamuspalveluista)	<p>Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (7.8.2009/617)</p> <p>Laissa säädetään vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista sekä niihin liittyvien palveluiden tarjoamisesta niitä käyttäville palveluntarjoajille ja yleisölle.</p>
Laki terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä	<p>Laki terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (9.6.1989/556)</p> <p>Säätää terveydenhuollon valtakunnallisiin keskusrekistereihin tallennettujen henkilötietojen salassapidosta.</p>
Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista	<p>Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (29.6.2016/571)</p> <p>Säätää hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista, niitä koskevista vaatimuksista, niiden tuottamiseen liittyvistä tehtävistä sekä tuottamiseen liittyvästä henkilö- ja muiden tietojen käsittelystä. Lisäksi säätää oikeudesta ja velvollisuudesta käyttää yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja sekä tukipalvelujen käytön edellytyksistä.</p>
Asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintavasta (Asetus viranom. toiminnan julkisuudesta ja hallintotavasta)	<p>Asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintavasta (12.11.1999/1030)</p> <p>Asetus määrittelee hyvän tietohallinnantavan toteuttamiseksi tarvittavat selvitykset, tiedonsaantioikeuksien toteuttamisesta ja edistämisestä sekä valtionhallinnon viestinnästä.</p>

Nimi	Kuvaus
Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta	<p>Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (9.8.2019/906)</p> <p>Tiedonhallintalain tarkoituksena on varmistaa viranomaisten tietoaaineistojen yhdenmukainen ja laadukas hallinta ja tietoturvallinen käsittely. Lisäksi lailla mahdollistetaan tietoaaineistojen turvallinen ja tehokas hyödyntäminen sekä edistetään tietojärjestelmin ja tietovarantojen yhteentoimivuutta. <i>(Tulee voimaan 1.1.2020 ja korvaa mm. Lain julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta)</i></p>
STM:n asetus potilasasiakirjoista	<p>Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista (30.3.2009/298)</p> <p>Säätää potilaskertomuksen laatimisesta, keskeisistä hoitotiedoista ja merkinnöistä, potilasasiakirjamerkintöjen korjaamisesta, potilasasiakirjojen sisältyvien tietojen käyttöoikeudesta sekä materiaalin säilyttämisaikoista ja lokitietojen säilyttämisestä.</p>
Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä	<p>Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (26.4.2019/552)</p> <p>Lain tavoitteena on mahdollistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa sekä sosiaali- ja terveysalan ohjaus-, valvonta-, tutkimus- ja tilastotarkoituksessa tallennettujen henkilötietojen tehokas ja tietoturvallinen käsittely sekä niiden yhdistäminen Kansaneläkelaitoksen, Väestörekisterikeskuksen, Tilastokeskuksen ja Eläketurvakeskuksen henkilötietoihin.</p>
Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta	<p>Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (15.3.2019/306)</p> <p>Lain tarkoituksena on edistää digitaalisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta sekä sisällön saavutettavuutta ja siten parantaa jokaisen mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti digitaalisia palveluja. Lailla pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston asettama saavutettavuusdirektiivi (EU) 2016/2102.</p>

Nimi	Kuvaus
Henkilöstöä koskeva lainsäädäntö	
Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä	<p>Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (28.6.1994/559)</p> <p>Säätää terveydenhuollon henkilöstön kelpoisuuksista. Lain tarkoituksena on edistää potilasturvallisuutta sekä terveydenhuollon palvelujen laatua:</p> <p>1) varmistamalla, että terveydenhuollon ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, muu riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät muut valmiudet;</p> <p>2) järjestämällä terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonta terveyden- ja sairaanhoidossa; sekä 3) helpottamalla ammatillisesti perusteltua terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteistyötä ja tarkoituksenmukaista käyttöä.</p>
Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä	<p>Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä (28.6.1994/564)</p> <p>Säätää ammattinimikkeiden käyttämisestä ja laillistetun ammattihenkilön tehtävässä toimimisesta.</p>
Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä	<p>Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (26.6.2015/817)</p> <p>Tätä lakia sovelletaan julkista tehtävää hoitavan yhteisön tai yksityisen toimijan palveluksessa oleviin sekä itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiviin sosiaalihuollon ammattihenkilöihin.</p>
Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammattihenkilöistä	<p>Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (25.2.2016/153)</p> <p>Säätää ammattinimikkeiden käyttämisestä ja laillistetun ammattihenkilön tehtävässä toimimisesta.</p>

Nimi	Kuvaus
Sosiaalihuollon erityislainsäädäntö	
Laki toimeentulotuesta	Laki toimeentulotuesta (30.12.1997/1412) Säätää toimeentulotuen tarkoituksesta, rakenteesta ja suuruudesta, menettelystä toimeentulotukiasioissa ja takaisinperinnässä.
Isyyslaki	Isyyslaki (13.1.2015/11) Lakia sovelletaan isyyden toteamiseen ja vahvistamiseen sekä isyyden kumoamiseen.
Lastensuojelulaki	Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) Lain tarkoituksena turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.
Laki omaishoidon tuesta	Laki omaishoidon tuesta (2.12.2005/937) Säätää omaishoidon sosiaali- ja terveydenhuollon omaishoidon palveluista, hoidon jatkuvuudesta ja omaishoitajan työn tukemisen muodoista.
Päihdehuoltolaki	Päihdehuoltolaki (17.1.1986/41) Säätää päihdehuollon järjestämisestä, järjestämisvastuusta, päihdehuollon sisällöstä ja tahdosta riippumattomasta päihdehoidosta.
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta	Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (23.6.1977/519) Säätää erityishuollon antamisesta henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluita.
Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta	Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta (26.6.2015/815)
Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta	Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (8.4.1983/361) Säätää huoltajuudesta, tapaamisoikeuksista ja niiden vahvistamisesta. Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona lapsi ei asu.

Nimi	Kuvaus
Laki sosiaalisesta luototuksesta	Laki sosiaalisesta luototuksesta (20.12.2002/1133) Säättää sosialaisen luototuksen tarkoituksesta, järjestämisestä ja toimeenpanosta. Sosiaalinen luototuksen tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsestä suoriutumista.
Laki kuntouttavasta työtoiminnasta	Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2.3.2001/189) Säättää toimenpiteistä, joilla parannetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla.
Laki kotoutumisen edistämisestä	Laki kotoutumisen edistämisestä (30.12.2010/1386) Säättää maahanmuuttajan kotoutumista edistävästä toimenpiteistä paikallistasolla ja valtiotasolla.
Avioliittolaki	Avioliittolaki (13.6.1929/234) Säättää avioliiton solmimisesta ja purkamisesta, perheasioiden sovittelusta ja puolisoitten oikeussuhteista.
Adoptiolaki	Adoptiolaki (20.1.2012/22) Säättää adoption edellytyksistä, oikeusvaikutuksista, adoptioneuvonnasta, kansainvälisestä adoptiopalvelusta, lupamenettelystä ja adoption vahvistamisesta
Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (Laki valtion korvauksista turvakotipalvelun tuottajalle)	Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (30.12.2014/1354) Laissa säädetään niistä perusteista, joita noudatetaan maksettaessa valtion varoista korvausta turvakotipalvelua tuottaville toimijoille
Laki lapsen eläuksesta	Laki lapsen eläuksesta (5.9.1975/704) Säättää oikeudesta eläukseen sekä elatusvastuusta vahvistamisesta, palauttamisesta ja muuttamisesta.
Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (Vammaispalvelulaki)	Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) Säättää palveluista ja tukitoimista, jotka edistävät vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Nimi	Kuvaus
Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta	<p>Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (20.12.1996/1128)</p> <p>Säättää oikeudesta päivähoidosta annetun lain (36/73) 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulle päivähoitopaikalle vaihtoehtoiseen lapsen hoidon järjestämiseksi suoritettavaan taloudelliseen tukeen.</p>
Perhehoitolaki	<p>Perhehoitolaki (20.3.2015/263)</p> <p>Säättää perhehoitajan kelpoisuudesta, hoitopalkkiosta, toimeksiantosopimuksesta ja perhehoitajan vapaista, koulutuksesta ja sosiaaliturvasta.</p>
Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta (Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevasta täytäntöönpanosta)	<p>Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta (16.8.1996/619)</p> <p>Säättää sekä tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta että sosiaaliviranomaisen vahvistaman sopimuksen täytäntöönpanosta, lapsen tahdon huomioonottamisesta ja lapsen suojaamisesta täytäntöönpanossa.</p>
Laki yksityisistä sosiaalipalveluista	<p>Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (22.7.2011/922)</p> <p>Lakia sovelletaan yksityisten sosiaalipalvelujen tuottamiseen, toteuttamiseen ja valvontaan.</p>

Vanhentunut

Nimi	Kuvaus
Terveystieteiden erityislainsäädäntö	
Työterveyshuoltolaki	Työterveyshuoltolaki (21.12.2001/1383) Säätää työnantajan velvollisuudesta järjestää työterveyshuolto sekä työterveyshuollon sisällöstä ja toteuttamisesta.
Mielenterveyslaki	Mielenterveyslaki (14.12.1990/1116) Säätää mielenterveystyön periaatteista ja tahdosta riippumattomasta hoidosta, rikoksista syytetyn mielentilan tutkimisesta, rangaistukseen tuomitsematta jätetyn tahdosta riippumattomasta hoidosta ja potilaan perusoikeuksien rajoittamisesta tahdosta riippumattoman hoidon ja tutkimuksen aikana.
Laki hedelmöityshoidoista	Laki hedelmöityshoidoista (22.12.2006/1237) Säätää sellaisen hedelmöityshoidon antamisesta, jossa ihmisen sukusolu tai alkio viedään naiseen raskauden aikaansaamiseksi. Säätää myös sukusolujen ja alkoiden luovuttamisesta ja varastoinnista hedelmöityshoitoa varten.
Laki kuolemansyyn selvittämisestä	Laki kuolemansyyn selvittämisestä (1.6.1973/459) Säätää kuolemasta ilmoittamisesta ja kuolleen hautaamisesta, lääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä sekä oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä.
Tartuntatautilaki	Tartuntatautilaki (21.12.2016/1227) Tarkoituksena on ehkäistä tartuntatauteja ja niiden leviämistä sekä niistä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja.
Tartuntatautiasetus	Tartuntatautiasetus (9.3.2017/146) Säätää yleisvaarallisten tartuntatautien ehkäisytöiden piteistä, hoidosta, tartuntatautirekisteristä ja tartuntatauti-ilmoituksesta ja lupakäytännöistä.
Laki yksityisestä terveydenhuollosta	Laki yksityisestä terveydenhuollosta (9.2.1990/152) Säätää oikeudesta antaa väestölle yksityisesti terveydenhuollon palveluja.
Asetus yksityisestä terveydenhuollosta	Asetus yksityisestä terveydenhuollosta (24.8.1990/744) Säätää annettavista palveluista, terveydenhuollon palveluista vastaavasta johtajasta, palvelujen tuottajan aloitusilmoituksesta

Nimi	Kuvaus
Lääkelaki	<p>Lääkelaki (10.4.1987/395)</p> <p>Säätää lääkkeiden valmistuksesta, myynnistä, maahan-tuonnista, myyntiluvasta ja rekisteröinnistä sekä lääke-turvatoiminnasta. Säätää myös lääkehuollosta sairaa-loissa, terveyskeskuksissa ja sosiaalihuollon laitoksissa.</p>
Biopankkilaki	<p>Biopankkilaki (30.11.2012/688)</p> <p>Säätää biopankin toiminnasta, näytteistä, valvonnasta, rekisteröityjen oikeuksista ja tietojen suojaamiseksi tar-peellisista järjestelyistä sekä biopankkitutkimusta palve-levista rekistereistä.</p>
Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä (Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketiet. käyt.)	<p>Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteelli-sestä käytöstä (2.2.2001/101)</p> <p>Säätää ihmisen elimien, kudoksien ja solujen irrottami-sesta, varastoinnista ja käytöstä</p>
Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta	<p>Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta (9.4.1999/488)</p> <p>Säätää lääketieteellisen tutkimuksen edellytyksistä, Ih-miseen kohdistuvasta tutkimuksesta, kliinisistä lääketut-kimuksista, alkio- ja sikiötutkimuksesta ja eettisistä toi-mikunnista.</p>
Laki korkeakouluopiskelijoiden opiske-luterveydenhuollosta (Laki korkeakou-luopisk. terveydenhuollosta)	<p>Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuol-losta (17.5.2019/695)</p> <p>Lain tarkoituksena on turvata korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti ja parantaa palvelujen laatua ja saatavuutta.</p>

Nimi	Kuvaus
Muu lainsäädäntö	
Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista	<p>Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista (24.6.2010/629)</p> <p>Tarkoituksena on ylläpitää ja edistää terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä niiden käytön turvallisuutta.</p>
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusraetuuksista (Laki Kelan kuntoutusetuuksista ja -rahaetuuksista)	<p>Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusraetuuksista (15.7.2005/566)</p> <p>Säätää Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta järjestää ja korvata kuntoutusta sekä turvata kuntoutujan toimeentuloa kuntoutuksen aikana</p>
Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (Laki kv-suojelua hakevasta, sekä ihmiskaupan uhrista)	<p>Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (17.6.2011/746)</p> <p>Säätää kansainvälistä suojelua hakevan, tilapäistä suojelua saavaa ja ihmiskaupan uhrin oikeudesta sosiaali- ja terveystalouteen.</p>
Valtionarkiston päätös kunnallisten asiakirjojen hävittämisestä	<p>Valtionarkiston päätös kunnallisten asiakirjojen hävittämisestä 1989</p> <p>Määrittelee ennen 1.5.1999 laadittujen terveydenhuollon asiakirjojen säilytysaikoja.</p>

Vanhentunut

Liite 2 Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Adoptioneuvonta	<p>sosiaalipalvelu, jossa tuetaan sosiaalihuollon asiakkaana olevaa adoptoitavaa lasta, adoptoitavan lapsen vanhempia, adoptiota hakevia henkilöitä, adoptiovanhempia tai adoptoitua henkilöä adoptiota koskevissa asioissa sekä valvotaan lapsen edun toteutumista adoptiossa Huom. Adoptioneuvonnan yhteydessä on selvitettävä adoption edellytysten täyttyminen, huolehdittava lapsen sijoittamisesta adoptiovanhempien luokse, selvitettävä edellytykset lapsen ja aikaisempien vanhempien välisestä yhteydenpidosta sopimiseen, varmistettava, että adoptiovanhemmat ryhtyvät toimenpiteisiin adoption vahvistamiseksi sekä seurattava sijoituksen onnistumista. Adoptioneuvontaan kuuluu myös adoption jälkeinen tuki, jota voidaan antaa tarvittaessa pitkänkin ajan kuluttua adoptiosta. Adoptioneuvonnan antajia ovat kuntien sosiaalihuollon toimielimet sekä adoptiotoimistot, jotka ovat saaneet Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) luvan harjoittaa adoptioneuvontaa. Adoptioneuvonta voi koskea kotimaista, kansainvälistä tai perheen sisäistä adoptiota. Adoptioneuvonta ei kuitenkaan sisällä kansainvälistä adoptiopalvelua, jossa avustetaan adoptionhakijaa alle 18-vuotiaan lapsen kansainväliseen adoptioon liittyvissä toimenpiteissä ja valvotaan adoption toteutumista lapsen edun mukaisesti. Sitä antavat tietyt kansainvälisen adoptiopalvelun antajat, jotka ovat saaneet toimintaansa adoptiolautakunnan luvan.</p>
Ammatillinen perhehoito	<p>sosiaalipalvelu, jossa sosiaalihuollon asiakkaalle annetaan hoitoa tai huolenpitoa lupaviranomaiselta saadun luvan perusteella toimivassa ammatillisessa perhekodissa Huom. Palvelunjärjestäjä tekee perhehoidosta toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa. Ammatillisista perhehoitoa antavia toimintayksiköitä kutsutaan ammatillisiksi perhekodeiksi. Niissä tulee työskennellä vähintään kaksi perhehoitajaa, joista ainakin yhdellä perhehoidon hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä. Ammatillisesta perhehoidosta säädetään perhehoitolaissa (263/2015).</p>

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Asiakkaan raha-asioiden hoitaminen	<p>sosiaalipalvelu, jossa sosiaalihuollon palvelunjärjestäjä joko käyttää sovitusti sosiaalihuollon asiakkaan tuloja asiakkaan kulujen maksamiseen tai tallettaa alaikäisen asiakkaan tuloja tämän itsenäistymiseen liittyviä menoja varten Huom. Asiakkaan kulujen maksamiseen liittyvässä palvelussa käytetään välitystiliiä. Välitystiliiä saatetaan tarvita silloin, kun sosiaalihuollon asiakkaalla on jatkuvia talouden hallinnan vaikeuksia elämäntapojensa, sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi. Esimerkiksi eläke voidaan siirtää välitystilille käytettäväksi sosiaalihuollon asiakkaan menoihin ja asiakkaan käyttövaroiksi sosiaalihuollon ammattihenkilön valvonnassa. Alaikäisen asiakkaan tuloja puolestaan talletetaan itsenäistymisvaroiksi sijoituksen aikana. Tuloja ovat esimerkiksi etuudet ja korvaukset. Itsenäistymiseen liittyviä menoja ovat esimerkiksi asumismenot sekä koulutukseen ja muihin vastaaviin tarkoituksiin liittyvät menot. Kertyneitä varoja hoitaa ja valvoo sosiaalihuollosta vastaava toimielin, jolla on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta.</p>
Asunnon muutostyö	<p>sosiaalipalvelu, jossa arvioidaan sosiaalihuollon asiakkaan asunto itsenäisen suoriutumisen kannalta, suunnitellaan asuntoon mahdollisesti tarvittavat muutostyöt ja toteutetaan ne Huom. Korvattavia asunnon muutostöitä ovat henkilön vammaan tai sairauden vuoksi välttämättömät rakennustyöt, kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, WC:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituudessa asunnossa toteutettavat rakennustyöt. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä ja välineiden ja laitteiden asennus. Korvattavia asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat esimerkiksi nosto- ja hälytyslaitteet. Itsenäinen suoriutuminen tarkoittaa toimintarajoitteisen henkilön itsenäistä päivittäistä toimintaa sekä mahdollisesti itsenäistä asumista ja työssä käymistä.</p>
Ensikotipalvelu	<p>ensikodissa annettava sosiaalipalvelu, jossa vahvistetaan sosiaalihuollon asiakkaana olevan vanhemman ja vauvan välistä suhdetta sekä tuetaan kasvua vanhemmuuteen Huom. Ensikotipalvelu on tarkoitettu sellaisille vauvaperheille ja lasta odottaville vanhemmille, jotka tarvitsevat yksilöllistä ja vahvaa tukea.</p>
Henkilökohtainen apu	<p>sosiaalipalvelu, jossa avustaja antaa vammaiselle henkilölle välttämätöntä apua tavanomaiseen elämään liittyvissä toimissa Huom. Henkilökohtaista apua annetaan vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vammaan tai sairauden johdosta toistuvasti toisen henkilön apua päivittäisissä toimissa, työssä, opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä. Henkilökohtaisena apuna korvataan henkilökohtaisen avustajan palkkaaminen tai muita avustajan käytöstä aiheutuvia välttämättömiä ja kohtuullisia kustannuksia tai järjestetään avustajapalveluja.</p>

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Isyyden selvittäminen	<p>sosiaalipalvelu, jossa lastenvalvoja hankkii isyyden vahvistamiseksi tai todentamiseksi tarvittavat tiedot Huom. Lastenvalvoja voi vastaanottaa isyyden tunnustamisen joko suoraan mahdolliselta isältä tai saada tiedon isyyden tunnustamisesta äitiysneuvolasta. Isyyden selvittämiseksi lastenvalvoja neuvottelee tilanteen mukaan äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen, mahdollisen isän tai avioliiton perustella todetun isän kanssa. Lastenvalvoja huolehtii myös mahdollisen oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tilaamisesta. Isyys voidaan vahvistaa isyyden selvittämisen jälkeen maistraatissa, jos mies on tunnustanut isyyden tai jos oikeusgeneettinen isyystutkimus osoittaa kuolleen miehen olevan lapsen isä ja kuolleen miehen oikeudenomistajat ovat antaneet suostumuksensa isyyden vahvistamiseen maistraatin päätöksellä. Isyys voidaan vahvistaa myös tuomioistuimen päätöksellä. Myös avioliiton perusteella todettua isyyttä voidaan selvittää tietyissä tilanteissa.</p>
Kasvatus- ja perheneuvonta	<p>sosiaalipalvelu, jossa arvioidaan sosiaalihuollon asiakkaan ja hänen perheensä tilannetta lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvissä asioissa ja annetaan näihin liittyvää ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea Huom. Kasvatus- ja perheneuvontaa annetaan lapsen hyvinvoinnin, yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseksi, vanhemmuuden tukemiseksi sekä lapsiperheen suoriutumisen ja omien voimavarojen vahvistamiseksi. Kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan monialaisesti sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen sekä tarpeen mukaan muiden asiantuntijoiden kanssa. Kasvatus- ja perheneuvontaa annetaan kasvatus- ja perheneuvoloissa ja muissa vastaavaa tehtävää hoitavissa toimintayksiköissä tai asiakkaan kotona.</p>
Kotihoito	<p>kotiin annettava sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen palvelu, jossa asiakkaalle annetaan sekä sairaanhoitoa ja lääkinnällistä kuntoutusta että henkilökohtaista arjen käytännön toimiin liittyvää huolenpitoa tai apua Huom. Kotihoitoa annetaan erityisesti iäkkäille, vammaisille ja pitkäaikaissairaille. Kotihoito kattaa sisällöltään sekä kotipalvelun että kotisairaanhoidon. Silloin kun kotihoito järjestetään sosiaalihuoltona, se luokitellaan sosiaalipalveluksi. Kotihoitoa annetaan sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) että terveydenhuoltolain (1326/2010) perusteella.</p>
Kotipalvelu	<p>kotiin annettava sosiaalipalvelu, jossa sosiaalihuollon asiakkaalle tai hänen perheelleen annetaan henkilökohtaista arjen käytännön toimiin liittyvää huolenpitoa tai apua Huom. Kotipalveluun kuuluu asuminen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Kotipalveluun sisältyvinä tukipalveluina annetaan muun muassa ateriat-, vaatehuolto- ja siivouspalveluja sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluja.</p>

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Kotoutumisen edistäminen	sosiaalipalvelu, jossa edistetään maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutusta antamalla maahanmuuttajalle suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä tuemalla hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen
Kriisityö	sosiaalipalvelu, jossa annetaan psykososiaalista tukea traumaattiseen ja äkilliseen kriisiin joutuneelle henkilölle Huom. Kriisityö voi olla esimerkiksi kriisipäivystystä, kriisin jälkipuintia tai muuta psykososiaalista tukea äkillisen ja järkyttävän tilanteen aiheuttamasta kriisistä selviämiseksi. Kriisityö on yleensä lyhytkestoista, ja sitä annetaan mahdollisimman pian kriisitilanteen jälkeen. Kriisityössä pyritään estämään kriisin vaiheisiin takertuminen ja ohjaamaan kriisiin joutunut henkilö tarvittaessa saamaan terapeutista tai muuta jatko-hoitoa.
Kuntouttava työtoiminta	sosiaalipalvelu, jossa parannetaan pitkään työttömänä olleen sosiaalihuollon asiakkaan henkilökohtaisia työllistymisedellytyksiä ja elämänhallintaa Huom. Kuntouttavan työtoiminnan pääasiallinen tavoite on sijoittuminen työelämään. Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaiset vaatimukset täyttävässä, kunnan hyväksymässä paikassa.
Kuntoutusohjaus	sosiaalipalvelu, jossa annetaan vammaiselle sosiaalihuollon asiakkaalle ja hänen lähiyhteisölleen vammaisen erityistarpeisiin liittyvää ohjausta, neuvontaa ja asiantuntija-apua Huom. Kuntoutusohjaukseen kuuluu vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen yhteiskunnassa.
Laitospalvelu	sosiaalipalvelu, jossa asiakkaalle annetaan hoitoa ja kuntouttavaa toimintaa jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä Huom. Päihdehuollossa annettavaa laitospalvelua kutsutaan usein päihdehuollon laitospalvelukseksi. Lastensuojelulaissa (417/2007) käytetään laitoshuolto- ja laitoshoidon termejä.
Lapsen elatusavun turvaaminen	sosiaalipalvelu, jossa arvioidaan elatusvelvollisten välinen lapsen elatussopimus ja päätetään elatussopimuksen vahvistamisesta Huom. Elatusvelvollisilla voi olla itse laadittu sopimus vahvistettavaksi tai heitä voidaan auttaa sen laatimisessa. Lapsen elatussopimus voidaan vahvistaa, jos vanhempien keskenään tekemää sopimusta voidaan pitää kohtuullisena ja riittävänä. Sen jälkeen kun sopimus on vahvistettu, se on lainvoimainen. Lapsen elatusapu voidaan vahvistaa joko vanhempien välisellä lapsen elatussopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä.

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Lapsen huollon ja tapaa- misoikeuden turvaaminen	sosiaalipalvelu, jossa selvitetään lapsen huoltoon, asumiseen ja tapaa- misoikeuteen vaikuttavat asiat ja päätetään lapsen huolto- ja tapaa- misoikeussopimuksen vahvistamisesta tai vastataan siitä, että tuomioistuimelta haetaan lapselle huoltajaa tämän jäätyä huoltajatta Huom. Tässä sosiaalipalvelussa voidaan laatia tuomioistuimen pyynn- nöstä lapsen huolto- ja tapaa- misoikeus selvitys lapsen huoltoon, ta- paamisoikeuteen tai asumiseen liittyvän asian ratkaisemiseksi oikeu- dessa.
Lapsen yksityisen sijoituk- sen valvonta	sosiaalipalvelu, jossa selvitetään, onko alaikäisen yksityisesti sovittu ja pysyväisluonteinen sijoitus lapsen edun mukainen, päätetään sen hyväksymisestä sekä valvotaan sitä Huom. Yksityisen sijoituksen valvonta käynnistyy ilmoituksen perusteella. Ilmoituksen on velvolli- nen tekemään sekä lapsen huoltaja että henkilö, jonka hoitoon lapsi on sijoitettu. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä kunnassa yksityisesti sijoitetuista lapsista. Yksityisen sijoit- uksen valvonta sisältyy lastensuojeluun, mutta yksityisesti sijoitettu lapsi ei välttämättä ole lastensuojelun asiakas.
Liikkumista tukeva palvelu	sosiaalipalvelu, jossa autetaan sosiaalihuollon asiakasta liikkumaan ja asioimaan kodin ulkopuolella silloin, kun hän ei kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä ja tarvitsee tukea asioimiseen tai muuhun jokapäiväiseen elämään kuuluvaan tarpeeseen Huom. Asiakkaalle voidaan antaa liikkumista tukevia palveluja alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn perus- teella. Liikkumista tukevaa palvelua voidaan järjestää seuraavilla tavoilla tai niiden yhdistelmillä: julkisten liikennevälineiden käytön ohjauksella ja ohjatulla harjoittelulla, saattajapalveluna ryhmäkulje- tuksina, korvaamalla taksilla, invataksilla tai muulla vastaavalla ajo- neuvolla tapahtuvasta kuljetuksesta aiheutuvat kohtuulliset kustan- nukset tai muulla soveltuvalla tavalla. Saattajapalvelussa sosiaali- huollon asiakas saa avustajan mukaansa asioidessaan kodin ulkopuo- lella.
Lomanviettopalvelu	sosiaalipalvelu, jossa sosiaalihuollon asiakkaalle tai hänen omaisel- leen järjestetään mahdollisuus lomailla muualla kuin kotona tai osal- listua retkelle tai leirille Huom. Lomanviettopalvelua annetaan perhe- tilanteen, pitkäaikaisen sairauden, vamman tai muun vastaavanlai- sen syyn perusteella. Lomanviettopalvelu on yleensä kertaluonteista.
Läheistään hoitavan vapaa	sosiaalipalvelu, jossa järjestetään mahdollisuus vapaa-aikaan sellai- selle henkilölle, joka hoitaa päivittäin sitovaa hoitoa tarvitsevaa lä- heistään Huom. Läheistään hoitavalla henkilöllä tarkoitetaan tässä muuta henkilöä kuin omaishoitosopimuksen tehnyttä omaishoitajaa. Palvelunjärjestäjä voi järjestää hänelle mahdollisuuden kahteen va- paapäivään kuukaudessa. Palvelunjärjestäjän on järjestettävä hoidet- tavalle henkilölle tarkoituksenmukainen hoito läheistään hoitavan vapaan ajaksi esimerkiksi sijaishoitona. Läheistään hoitavan vapaasta säädetään sosiaalihuoltolaissa (1301/2014).

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Omaishoidon tuki	sosiaalipalvelu, jossa tuetaan iäkkään, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hänelle läheisen henkilön työpanoksen avulla Huom. Omaishoidon tuessa suunnitellaan omaishoidon sisältö ja siihen liittyvät muut sosiaalipalvelut sekä sovitaan omaishoitajan palkkiosta ja hänelle järjestettävästä vapaasta.
Palveluasuminen	sosiaalipalvelu, jossa palvelunantaja järjestää sosiaalihuollon asiakkaalle palveluasunnon ja sinne osavuorokautisesti asiakkaan tarvitsemää hoitoa ja huolenpitoa sekä asumiseen liittyviä palveluja Huom. Palveluasumiseen sisältyy asiakkaan tarvitsemat ateria-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Palveluasumiseen tarkoitetun asunnon voi omistaa joko valtio, kunta, yritys, järjestö, säätiö tai henkilö, mutta myös jotkut edellä mainituista omistajista yhdessä (ns. sekaomistus). Asiakas voi asua joko omistus- tai vuokra-asunnossa. Sosiaalihuollon asiakas asuu palveluasumiseen tarkoitetussa asunnossa ympäri vuorokauden, mutta saa sinne sosiaalipalveluja joko osa- tai ympärivuorokautisesti. Jos palveluja annetaan asiakkaalle ympäri vuorokauden, palveluasumista kutsutaan tehostetuksi palveluasumiseksi. Kehitysvammaisille henkilöille annettavissa palveluissa palveluasumista kutsutaan usein ohjatuksi asumiseksi. Palveluasuminen on yksi sosiaalihuollossa annettavista asumispalveluista.
Perheasioiden sovittelu	sosiaalipalvelu, jossa perheasioiden sovittelija auttaa ja tukee sosiaalihuollon asiakkaan perhettä ristiriitatilanteiden ratkaisemisessa Huom. Perheasioiden sovittelua voidaan järjestää esimerkiksi silloin, kun lapsen huolto- ja tapaamisoikeussopimuksen tai tuomioistuimen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta antaman päätöksen noudattamisessa ilmenee ristiriitoja.
Perhehoito	sosiaalipalvelu, jossa perhehoitaja antaa sosiaalihuollon asiakkaalle hoitoa tai huolenpitoa joko omassa kodissaan tai asiakkaan kotona Huom. Palvelunjärjestäjä tekee perhehoidosta toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa. Perhehoitoa annetaan henkilölle, jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja hyväksi käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshoidon tarpeessa. Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan. Perhehoito voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista ja osa- tai ympärivuorokautista. Perhehoidosta säädetään perhehoitolaissa (263/2015).
Perhekuntoutus	sosiaalipalvelu, jossa lastensuojelun asiakkaalle ja hänen perheelleen annetaan tehostettua tukea lastensuojelulaitoksessa perheenjäsenen sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi Huom. Perhekuntoutus on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, jolla pyritään mahdollistamaan lapsen tai nuoren asuminen kotona.

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Perhetyö	kotiin annettava sosiaalipalvelu, jossa sosiaalihuollon asiakasta ja hänen perhettään tai asiakkaan hoidosta vastaavaa henkilöä tuetaan ja ohjataan omien voimavarojensa vahvistamisessa ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamisessa Huom. Perhetyötä annetaan esimerkiksi lapsiperheiden palveluissa. Lastensuojelussa annetaan sisältöään erilaista tehostettua perhetyötä.
Puolison elatusavun turvaaminen	sosiaalipalvelu, jossa arvioidaan puolisoiden välinen puolison elatussopimus ja päätetään elatussopimuksen vahvistamisesta Huom. Puolisoilla voi olla itse laadittu sopimus vahvistettavaksi tai heitä voidaan auttaa sen laatimisessa. Puolison elatussopimus voidaan vahvistaa, jos puolisoiden keskenään tekemää sopimusta voidaan pitää kohtuullisena. Sen jälkeen kun sopimus on vahvistettu, se on lainvoimainen. Puolison elatusapu voidaan vahvistaa joko puolisoiden välisellä puolison elatussopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä.
Päivätoiminta	sosiaalipalvelu, jossa järjestetään sosiaalihuollon asiakkaan toimintakykyä, henkistä vireyttä ja sosiaalisia suhteita edistävää ryhmämuotoista toimintaa kodin ulkopuolella Huom. Päivätoiminta voi sisältää esimerkiksi ruoanlaittoa, liikuntaa, keskustelua, retkeilyä, luovaa toimintaa sekä sosiaalisten taitojen harjaannuttamista. Päivätoimintaa annetaan esimerkiksi päihde- ja mielenterveyskuntoutujille, vammaisille ja iäkkäille henkilöille.
Sijaishoito	sosiaalipalvelu, jossa yksityishenkilö huolehtii iäkkään, vammaisen tai sairaan henkilön hoidosta tämän omaishoitajan vapaan aikana Huom. Sijaishoito järjestetään laatimalla toimeksiantosopimus sellaisen henkilön kanssa, jonka terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon tuelle (1) asetettuja vaatimuksia. Sijaishoito voidaan järjestää, jos omaishoitaja suostuu siihen ja jos sijaishoito on hoidettavan henkilön edun mukaista ja hänen mielipiteensä on otettu huomioon. Sijaishoidosta säädetään omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005). Sijaishoitoa voidaan antaa myös sosiaalihuoltolain (1301/2014) perusteella läheistään hoitavan vapaan ajaksi.
Sopeutumisvalmennus	sosiaalipalvelu, jossa annetaan ohjausta, neuvontaa, monialaista asiantuntija-apua ja vertaistukea sosiaalihuollon asiakkaalle ja hänen lähiyhteisölleen muuttuneeseen elämäntilanteeseen sopeutumiseksi Huom. Sopeutumisvalmennuksen tavoitteena on antaa sellaisia tietoja ja taitoja, joiden avulla sosiaalihuollon asiakas voi selvitä paremmin yhteisössä ja osallistua yhteiskunnan toimintaan. Sopeutumisvalmennusta voidaan antaa sosiaaliselta toimintakyvyltään heikentyneille, vammaisille tai sairaille sekä henkilöille, joilla on kehityksellisiä psykososiaalisia ongelmia.

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Sosiaalinen kuntoutus	sosiaalipalvelu, jossa sosiaalihuollon asiakkaalle annetaan tehostetua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi Huom. Sosiaalista kuntoutusta annetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen, valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan, ryhmätoiminta ja tuki sosiaaliin vuorovaikutussuhteisiin tai muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. Päihdehuollossa annettava sosiaalista kuntoutusta kutsutaan päihdekuntoutukseksi.
Sosiaalinen luototus	sosiaalipalvelu, jossa pyritään edistämään pienituloisen ja vähävaraisten sosiaalihuollon asiakkaan ja tämän perheen itsenäistä suoriutumista sekä ehkäisemään ylivelkaantumista ja taloudellista syrjäytymistä myöntämällä hänelle laina kunnan määrittelemien perusteiden Huom. Sosiaalisen luoton myöntämisen perusteita ovat henkilön pienituloisuus ja vähävaraisuus, joiden vuoksi hän ei voi muulla tavoin saada kohtuuehtoista lainaa. Henkilöllä tulee kuitenkin olla maksukykyä, jotta hän voi suorittaa sosiaalisen luoton takaisinmaksusta. Sosiaalinen luototus sisältää neuvontaa, sopimuksen sosiaalisesta luotosta laatimisen sekä sopimuksen toteutuksen seurannan.
Sosiaaliohjaus	sosiaalipalvelu, jossa arvioidaan sosiaalihuollon asiakkaan palvelutarpeita, ohjataan asiakas palveluihin, tuetaan häntä palvelujen käytössä ja elämänhallinnassa ja tehdään yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamiseksi Huom. Sosiaaliohjauksessa sosiaalihuollon ammattihenkilö tukee sosiaalihuollon asiakasta vuorovaikutuksessa tämän kanssa asiakassuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.
Sosiaalipäivystys	sosiaalipalvelu, jossa annetaan sosiaalihuollon asiakkaalle välitön apu kriisitilanteessa ja järjestetään hänen kiireellisesti tarvitsemansa muut sosiaalipalvelut Huom. Sosiaalipäivystys on toteutettava siten, että sitä voi saada mihin vuorokauden aikaan tahansa. Sosiaalipäivystys pitää toteuttaa yhteistyössä terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarpeen mukaan muiden toimijoiden kanssa.

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Sosiaalityö	<p>sosiaalipalvelu, jossa otetaan kokonaisvastuu sosiaalihuollon asiakkaan palvelutarpeiden arvioimisesta, tarvittavien sosiaalipalvelujen ja tuen myöntämisestä, kokonaisuuden yhteensovittamisesta muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan tuen ja palvelujen toteutumista ja vaikuttavuutta Huom. Sosiaalityöhön kuuluu muun muassa yksilöiden, perheiden tai yhteisöjen sosiaalisten ongelmien selvittämistä ja ratkaisujen etsimistä. Asiakastasolla sosiaalityö sisältää erilaisia sosiaalihuollon palveluprosesseja. Yleensä työskentely lähtee liikkeelle sosiaalihuollon asiakkaan kanssa yhdessä tehdystä sosiaalipalvelun alkukartoituksesta ja sen pohjalta laaditusta asiakassuunnitelmasta. Tavoitteiden saavuttamiseksi sosiaalihuollon ammattihenkilö käyttää erilaisia menetelmiä. Sosiaalityötermillä viitataan paitsi sosiaalipalveluun myös tieteen-, tutkimus- ja koulutusalaan sekä sosiaalityöntekijän koulutuksen saaneen henkilön ammatilliseen toimintaan muuallakin kuin sosiaalihuollossa, kuten vankilassa. Yhteisön ja yhteiskunnan tasolla tehtävällä rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.</p>
Tapaamisten valvonta	<p>sosiaalipalvelu, jossa valvojana toimiva sosiaalihuollon ammattihenkilö huolehtii lapsen ja vanhemman välisissä tapaamisissa siitä, että tapaamisoikeus toteutuu lapsen edun mukaisesti Huom. Tapaamisten valvonta perustuu joko lapsen huolto- ja tapaamisoikeussopimukseen tai tuomioistuimen antamaan päätökseen, jossa määritellään tarvittavien toimenpiteiden sisältö. Valvotuissa vaihdoissa valvoja huolehtii, että lapsi siirtyy sopimuksen tai päätöksen mukaisesti vanhemmalta toiselle. Tuetuissa tapaamisissa valvoja on käytettävissä tapaamisen ajan. Valvotuissa tapaamisissa valvoja on tapaamisen ajan näkö- ja kuuloyhteydessä lapseen ja vanhempaan.</p>
Tehostettu palveluasuminen	<p>sosiaalipalvelu, jossa palvelunantaja järjestää sosiaalihuollon asiakkaalle palveluasunnon ja sinne asiakkaan tarvitsemaa hoitoa ja huolenpitoa sekä asumiseen liittyviä palveluja asiakkaan ympärivuorokautiseen hoidon ja huolenpidon tarpeeseen Huom. Tehostettuun palveluasumiseen sisältyy asiakkaan tarvitsemat ateria-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Tehostettuun palveluasumiseen tarkoitettun asunnon voi omistaa joko valtio, kunta, yritys, järjestö, säätiö tai henkilö, mutta myös jotkut edellä mainituista omistajista yhdessä (ns. sekaomistus). Asiakas voi asua joko omistus- tai vuokra-asunnossa. Tehostettua palveluasumista on kutsuttu myös ympärivuorokautiseksi palveluasumiseksi. Kehitysvammaisille henkilöille annettavissa palveluissa tehostettua palveluasumista kutsutaan usein autetuksi asumiseksi. Tehostettu palveluasuminen on yksi sosiaalihuollossa annettavista asumispalveluista.</p>

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Tehostettu perhetyö	kotiin annettava sosiaalipalvelu, jossa lastensuojelun asiakasta ja hänen perhettään tuetaan intensiivisesti kriisitilanteessa, jossa perhe tarvitsee erityistä tukea ja ohjausta hyvinvointinsa ja keskinäisen vuorovaikutuksensa parantamiseksi sekä lapsen tai nuoren kehityksen turvaamiseksi Huom. Tehostettu perhetyö on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, jolla pyritään esimerkiksi välttämään lapsen kiireellinen sijoitus tai huostaanotto. Tehostetulla perhetyöllä voidaan myös tukea perhettä esimerkiksi kiireellisen sijoituksen päätyttyä. Perhe voidaan velvoittaa osallistumaan tehostettuun perhetyöhön. Tehostettu perhetyö eroaa sisällöltään lapsiperheiden palveluisa annettavasta perhetyöstä.
Tilapäinen asuminen	sosiaalipalvelu, jossa palvelunantaja järjestää sosiaalihuollon asiakkaalle väliaikaisen majoituksen ja tarvittavan tuen ja avun yllättävään ja satunnaiseen tarpeeseen Huom. Tilapäinen asuminen voi olla esimerkiksi hätämajoitusta, ja se voidaan järjestää esimerkiksi asunolassa tai majoitusliikkeessä. Tilapäisellä asumisella ei tarkoiteta sosiaalihuollon asiakkaan lyhytaikaista asumispalveluissa annettavaa palvelujaksoa, jossa asiakas esimerkiksi odottaa pääsyä toiseen palveluun. Tilapäinen asuminen on yksi sosiaalihuollossa annettavista asumispalveluista.
Toimeentulotukipalvelu	sosiaalipalvelu, jossa pyritään turvaamaan sosiaalihuollon asiakkaan ja tämän perheen toimeentulo ja edistämään itsenäistä selviytymistä toimeentulotuen avulla
Tuettu asuminen	sosiaalipalvelu, jossa palvelunantaja tukee ja ohjaa sosiaalihuollon asiakasta itsenäisessä asumisessa tai siirtymisessä itsenäiseen asumiseen Huom. Tuettua asumista järjestetään esimerkiksi itsenäistyneille nuorille, vammaisille henkilöille sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujille. Tuettu asuminen on yksi sosiaalihuollossa annettavista asumispalveluista.
Tukisuhdetoiminta	sosiaalipalvelu, jossa tukihenkilö tai -perhe tukee sosiaalihuollon asiakkaan kasvua, kuntoutumista tai hyvinvointia Huom. Tukisuhdetoimintaa annetaan muun muassa erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen lapsen terveyden tai kehityksen turvaamiseksi. Sitä voidaan antaa myös vammaisen ja pitkäaikaissairaana henkilön tukemiseksi. Tukisuhdetoiminnassa tehdään palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan välinen sopimus. Korvaus suoritetaan toiminnan intensiivisyyden mukaan.
Turvakotipalvelu	sosiaalipalvelu, jossa lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle tai sen uhan alla elävälle sosiaalihuollon asiakkaalle annetaan välitöntä kriisiapua, ympärivuorokautista turvattua asumista sekä akuuttiin tilanteeseen liittyvää psykososiaalista tukea, neuvontaa ja ohjausta Huom. Turvakotipalvelua annetaan ympäri vuorokauden kriisityön yksikössä, johon lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeva henkilö tai perhe voi mennä joko oma-aloitteisesti tai viranomaisen tai muun tahon ohjaamana. Turvakotipalvelun asiakkaat voivat olla lapsia tai aikuisia.

Sosiaalipalvelu	Kuvaus
Vammaisten henkilöiden työhönvalmennus	sosiaalipalvelu, jossa autetaan vammaista sosiaalihuollon asiakasta sopeutumaan työelämään tukemalla sekä asiakasta työntekijänä että työyhteisöä Huom. Vammaisten henkilöiden työhönvalmennuksessa ei synny työsuhdetta sosiaalihuollon asiakkaan ja toiminnan järjestäjän välille. Vammaisten henkilöiden työhönvalmennus voi tapahtua työpaikalla, palveluntuottajan tiloissa tai tarvittaessa sosiaalihuollon asiakkaan kotona.
Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toimi	sosiaalipalvelu, jossa tuetaan vammaista sosiaalihuollon asiakasta työsopimussuhteisen työpaikan saamisessa Huom. Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevassa toiminnassa sosiaalihuollon asiakkaalle voidaan järjestää työpaikka, auttaa työpaikan löytämisessä tai tukea ja ohjata ammatillisen koulutuksen hankkimisessa.
Vammaisten henkilöiden työtoiminta	sosiaalipalvelu, jossa järjestetään vammaiselle sosiaalihuollon asiakkaalle mahdollisuus osallistua työelämään Huom. Vammaisten henkilöiden työtoimintaa voidaan toteuttaa esimerkiksi toimintakeskuksessa. Vammaisten henkilöiden työtoiminnasta maksetaan korvaus sosiaalihuollon asiakkaalle.
Vertaistukitoiminta	sosiaalipalvelu, jossa sosiaalihuollon asiakas saa tukea ja ohjausta sellaisilta ihmisiltä, joilla on samanlainen elämäntilanne tai samanlaisia, omakohtaisia kokemuksia Huom. Vertaistukitoimintaa annetaan yksilöille tai ryhmille. Vertaistukitoimintaa annetaan muun muassa erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen lapsen terveyden tai kehityksen turvaamiseksi.
Äitiyden selvittäminen	sosiaalipalvelu, jossa lastenvalvoja hankkii muun kuin synnyttäneen äidin äitiyden vahvistamiseksi tarvittavat tiedot Huom. Lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen. Muun kuin synnyttäneen naisen äitiys voidaan vahvistaa silloin, kun hän on yhteisymmärryksessä lapsen synnyttäneen äidin kanssa antanut suostumuksensa kyseisen lapsen syntymiseen johtaneeseen hedelmöityshoitoon. Juridisesti lapsella voi siis olla kaksi äitiä. Vaikka naispari olisi avioliitossa keskenään, synnyttäneen äidin kumppanin äitiyttä ei voi todeta pelkästään avioliiton perusteella toisin kuin isyyttä. Vaikka lapsi olisi syntynyt avioliiton aikana, äitiys on erikseen vahvistettava. Vrt. isyyden selvittäminen. Äitiyden selvittämiseksi lastenvalvoja neuvottelee tilanteen mukaan synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen, mahdollisen toisen äidin tai avioliiton perusteella todetun isän kanssa. Äitiyden selvittämisestä säädetään äitiyslaissa (253/2018). Äitiys voidaan vahvistaa äitiyden selvittämisen jälkeen maistraatissa, jos nainen on tunnustanut äitiyden. Äitiys voidaan vahvistaa myös tuomioistuimen päätöksellä. Vahvistusta ei kuitenkaan voida antaa, jos isyys lapseen nähden on isyylain (11/2015) mukaisesti todettu tai vahvistettu tai se voidaan todeta tai vahvistaa, koska juridisesti lapsella ei voi olla useampaa kuin kaksi vanhempaa.